

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

**Ylisukupolvinen toiminta, vuorovaikutus ja asen-
teet ikääntyneitä vammaisia kohtaan**

Tytti Usmi

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

04 / 2015

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Tytti Usmi	Sivumäärä 71 ja 18 liitesivua
Työn nimi Ylisukupolvinen toiminta, vuorovaikutus ja asenteet ikääntyneitä vammaisia kohtaan	
Ohjaava(t) opettaja(t) Tarja Nyman	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Invalidiliitto ry, Kalle Jokinen	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tilaaja oli Invalidiliiton Asennetta ja Elämänhallintaa –projekti. Asennetta ja Elämänhallintaa on kolmevuotinen projekti ja sen toteutusaika ajoittuu vuosille 2013–2015. Projektin kohderyhmänä ovat ikääntyneet, yli 65-vuotiaat fyysisesti vammaiset ikäihmiset sekä seurakuntien toiminnassa mukana olevat lapset ja nuoret. Projektin tavoitteena on ikääntyneiden vammaisten hyvinvoinnin edistäminen, arjessa jaksamisen tukeminen sekä ennakkoluulojen vähentäminen vammaisia kohtaan.</p> <p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa ymmärrystä lisäävä tietopaketti ylisukupolvisesta toiminnasta, vuorovaikutuksesta ja asenteista. Opinnäytetyön tuotoksena toteutin ylisukupolvisen tapahtuman järjestäjän oppaan. Opas soveltuu ylisukupolvisten tapahtumien järjestämiseen ja se palvelee vammaisten parissa työskenteleviä henkilöitä.</p> <p>Opinnäytetyöprosessissa hyödynnettiin lähdekirjallisuutta sekä kehittämisprojektin aikana saatua materiaalia. Tutkimusmenetelminä opinnäytetyössä käytettiin havainnointia sekä tulevaisuuden muistelua. Ylisukupolvisen tapahtuman järjestäjän opas luotiin näiden pohjalta.</p> <p>Invalidiliitto voi hyödyntää opinnäytetyötä ja sen tuloksia Asennetta ja Elämänhallintaa –projektissaan. Ylisukupolvisen tapahtuman järjestäjän opasta voidaan jakaa esimerkiksi seurakunnan työntekijöille, jotka työskentelevät yhdessä ikäihmisten sekä lasten ja nuorten kanssa.</p> <p>Opinnäytetyötä voidaan hyödyntää ammattialalla, koska se tuottaa uutta tietoa ylisukupolvisesta toiminnasta, vuorovaikutuksesta sekä asenteista. Opinnäytetyö antaa tietoa siitä, miten ylisukupolvista toimintaa voidaan toteuttaa.</p>	
Asiasanat sukupolvet, vuorovaikutus, ikääntyneet, vammaiset, lapset, asenteet	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme of Civic activities and Youth work

ABSTRACT

Author Tytti Usmi	Number of Pages 71 and 18 appendices
Title Activity and interaction for all age groups and attitudes towards elderly disabled persons	
Supervisor(s) Tarja Nyman	
Subscriber and/or Mentor The Finnish association of people with Physical Disabilities, Kalle Jokinen	
Abstract <p>This thesis was ordered by Attitude and Life Management project from the Finnish association of People with Physical Disabilities (FPD). Attitude and Life Management is a project that lasts three years during 2013–2015. The project has two target groups: over 65-year-old people with physical disabilities and the children and the youth who are involved by parish work. The objective of the project is further welfare of elderly people with physical disabilities, support coping in everyday life and to reduce prejudices towards disabled persons.</p> <p>The aim of this thesis was to produce informative material from activity and interaction for all age groups and attitudes. As a piece of this thesis I made an event promoter's guide of activity for all age groups. It is suitable for creating events for all age groups. It helps person who works with disabled people.</p> <p>During the process of this thesis I took advantage of source books and the material I have got with my development project. In this thesis I have used observation and future remembering as research methods. The event promoter's guide of activity for all age groups which I have made is based on the whole process of this thesis.</p> <p>FPD can use this thesis and its results in the Attitude and Life Management project. They can for example share the event promoter's guide of activity for all age groups to person who works in parish with elderly people and with children and the youth.</p> <p>This thesis can be applied in the industry, because it produces new information from the activity and interaction for all age groups and attitudes. This thesis gives information about how activity for all age groups can be carried out.</p>	
Keywords generations, interaction, elderly people, disabled persons, children, attitudes	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
1.1 Invalidiliiton Asennetta ja Elämänhallintaa -projekti	6
1.2 Opinnäytetyön tavoitteet	7
2 OPINNÄYTETYÖSSÄ KÄYTETTÄVIEN KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY	8
2.1 Käsitteet yhteisöpedagogin osaamiseen liittyen	9
2.2 Käsitteet Asennetta ja Elämänhallintaa –projektiin liittyen	13
3 YLISUKUPOLVINEN TOIMINTA JA VUOROVAIKUTUS	15
3.1 Mitä tarkoitetaan ylisukupolvisuudella?	20
3.2 Minkälaista toimintaa voidaan tehdä eri sukupolvien välillä?	21
3.3 Ylisukupolvisen toiminnan haasteita ja kehittämiskohteita	27
3.4 Miten huomioida fyysisesti vammaiset ylisukupolvisessa toiminnassa?	29
3.5 Millaista ylisukupolvinen vuorovaikutus on?	30
4 SUKUPOLVET JA ASEENTEET	31
4.1 Ennakkoluulot ja syrjintä	35
4.2 Kohti kaikille samanarvoista yhteiskuntaa	40
4.3 Asenteet ikääntyneitä vammaisia kohtaan	42
5 YLISUKUPOLVISEN TAPAHTUMAN JÄRJESTÄJÄN OPAS	45
5.1 Seniori–juniori-iltapäivän suunnittelu	46
5.2 Tapahtuman lähtökohdat ja tavoite	47
5.3 Esteettömyys	50
5.4 Tapahtuman vastuuhenkilöt	52
5.5 Tapahtuman kohderyhmä ja markkinointi	53
5.6 Tapahtuman sisältö ja ohjelma	55
5.7 Tapahtuman jälkimarkkinointi	58
5.8 Tapahtuman arviointi	59
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	62
6.1 Yhteisöpedagogin osaamiskompetenssit	62
6.2 Työn tulokset	63
6.3 Kehittämisehdotuksia ja –ideoita	65
LÄHTEET	68
LIITTEET	72

1 JOHDANTO

Sain idean opinnäytetyölleni talvella 2015, kun olin tekemässä opintoihini liittyvää kehittämisprojektia Invalidiliiton Asennetta ja Elämönhallintaa –projektissa. Kehittämisprojektini tavoitteena oli lisätä lasten ja ikäihmisten keskinäistä vuorovaikutusta sekä lisätä yhteisöllisyyttä lasten ja ikäihmisten yhteisen toiminnan kautta. Maaliskuussa 2015 toteutin kehittämisprojektin tuotoksena Seniori–juniori-iltapäivän Oulunkylän seurakuntatalolla.

Opinnäytetyöni on toiminnallinen opinnäytetyö. Toiminnallinen opinnäytetyö yhdistää käytännön ja raportoinnin (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9). Hyödynnän siinä kehittämisprojektissani tuotettua ja saatua materiaalia, jonka avulla pyrin rakentamaan tietoperustaa ylisukupolviselle toiminnalle. Ylisukupolvisella toiminnalla tarkoitetaan toimintaa, joka yhdistää ihmisiä iästä riippumatta. (Saarenheimo 2013, 15–16). Olen valinnut opinnäytetyön kantaviksi teemoiksi ylisukupolvisen toiminnan ja vuorovaikutuksen. Edellä mainittujen lisäksi opinnäytetyön kantavana teemana ovat myös asenteet. Opinnäytetyössä asenteita on käsitelty muun muassa Suomessa vuonna 1995 laaditun ”Kohti yhteiskuntaa kaikille” –vammaispoliittisen ohjelman, sekä vuosiksi 2010–2015 laaditun Suomen vammaispoliittisen ohjelman kautta. Valitut teemat tulevat näkymään myös opinnäytetyön liitteeksi tulevassa ylisukupolvisen tapahtuman järjestäjän oppaassa, jossa kuvaan ylisukupolvista toimintaa ja vuorovaikutusta hyödyntäen tuottamaani Seniori–juniori-iltapäivää ja siinä saatuja tuloksia. Opas etenee ensin teorian kautta esimerkkeihin, joissa kerron miten Seniori–juniori-iltapäivässä asiat toteutettiin.

Opinnäytetyön tavoitteena on vastata seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- miten järjestää ylisukupolvinen tapahtuma?
- minkälaista toimintaa voidaan tehdä eri sukupolvien välillä?
- miten asenteet näkyvät sukupolvien välisessä vuorovaikutuksessa?
- miten voimme ennaltaehkäistä negatiivisia asenteita ja edistää suvaitsevaisuutta?

Opinnäytetyön aihe soveltuu hyvin yhteisöpedagogin toimintakenttään. Se tarjoaa yhteisöpedagogille mahdollisuuden syventyä uuteen aihepiiriin ja sitä kautta myös mahdollisuuden kehittää omaa ammattitaitoa. Lisäksi aihe on myös yhteiskunnallisesti ajankohtainen, koska yhteiskunnassamme väestö ikääntyy ja tulevaisuudessa yhteiskunnassamme on enemmän ikäihmisiä kuin nuoria. Ylisukupolvisen toiminnan ja vuorovaikutuksen sekä asenteiden tutkiminen opinnäytetyössä antaa uutta informaatiota siitä miten voisimme ylläpitää sukupolvien välistä yhteyttä toisiinsa vuorovaikutuksen ja yhteisen toiminnan avulla. Tutkimalla asenteita saamme uutta tietoa siitä miten sukupolvet suhtautuvat toisiinsa ja missä löytyy kehitettävää tulevaisuutta ajatellen.

Tämä on ensimmäinen Invalidiliiton Asennetta ja Elämönhallintaa –projektille tehty opinnäytetyö. Tulevaisuudessa tätä työtä voidaan hyödyntää ja käyttää lähdeaineistona, jos projektille tulee uusia opinnäytetöitä. Opinnäytetyö tuottaa uutta tietoa sekä tilaajataholle että yhteisöpedagogin ammattialalle. Mielestäni yhteisöpedagogin koulutusohjelmassa saisi olla nykyistä enemmän opetusta vammaisuudesta ja siinä tulisi keskittyä nykyistä enemmän vammaisten kohtaamiseen.

1.1 Invalidiliiton Asennetta ja Elämönhallintaa -projekti

Asennetta ja Elämönhallintaa on Invalidiliiton kolmevuotinen projekti, joka on käynnistetty vuonna 2013. Hankkeen tarkoituksena on edistää ikääntyneiden vammaisten hyvinvointia, arjessa jaksamista sekä vähentää ennakkoluuloja vammaisia kohtaan. Hankkeella on kaksi kohderyhmää, joista ensimmäiseen kuuluvat ikääntyneet, yli 65-vuotiaat fyysisesti vammaiset henkilöt, joilla heikentynyt toimintakyky johtuu vamman aiheuttamasta toimintakyvyn alenemisesta, vanhenemisprosessista tai iän mukana lisääntyneestä sairastavuudesta sekä elämäntavan muutoksista. Toiseen kohderyhmään kuuluvat seurakuntien toiminnassa mukana olevat lapset ja nuoret. (Invalidiliitto 2015.)

Hankkeella on useita kehitystavoitteita. Kehitystavoitteita ovat esimerkiksi uuden toimintamallin tuottaminen Invalidiliiton jäsenyhdistysten käyttöön. Toimintamallissa hyödynnetään ylisukupolvista yhteistyötä ja uusia kumppanuuksia. Muita kehitysta-

voitteita ovat muun muassa vammaisuuteen ja ikääntymiseen liittyvien ennakkoluulojen ja asenteiden muuttumisen edistäminen suvaitsevaisempaan suuntaan sekä perinteiden siirtymisen edistäminen sukupolvelta toiselle. (Invalidiliitto 2015.)

Kevääseen 2015 mennessä hankkeessa on kokeiltu erilaisia toiminnan muotoja. Hankkeella on viisi (5) pilottipaikkakuntaa, joita ovat Teuva, Helsinki, Porvoo, Jyväskylä ja Turku. Hankkeessa toteutettuja toiminnan muotoja ovat esimerkiksi vierailukäynnit seurakuntien lapsikerhoissa, Jyväskylässä keväällä 2014 järjestetty Helahulikat –perhetapahtuma, syksyllä 2014 käynnistetty vammaisille ikäihmisille sekä lapsille ja nuorille suunnattu kampanja, jonka tavoitteena oli motivointi videopuhelujen käyttämiseen, vierailut ja peli-illan järjestäminen rippikouluikäisille nuorille sekä neljän kerran mittainen teemakerho ikääntyneille vammaisille ja seurakunnan iltapäiväkerhossa mukana oleville lapsille.

1.2 Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa ymmärrystä lisäävä tietopaketti ylisukupolvisesta toiminnasta, vuorovaikutuksesta sekä vammaisiin ikäihmisiin liittyvistä asenteista. Opinnäytetyö on luonteeltaan toiminnallinen opinnäytetyö ja sen tavoitteena on tuottaa ylisukupolvisen tapahtuman järjestäjän opas. Ylisukupolvisen tapahtuman järjestäjän opas soveltuu pääasiallisesti vammaisten kanssa työskenteleville, koska opassa käsitellään tapahtuman järjestämisestä vammaisuuden näkökulmasta. Opas on sovellettavissa kuitenkin myös muihin ylisukupolvisiin tapahtumiin.

Opinnäytetyö on jatkoa keväällä 2015 tekemälleni kehittämisprojektilleni, jonka tavoitteena oli lisätä lasten ja ikäihmisten keskinäistä vuorovaikutusta sekä yhteisöllisyyden lisääminen lasten ja ikäihmisten yhteisen toiminnan kautta. Kehittämisprojektin päämääränä oli tuottaa ylisukupolvinen tapahtuma Oulunkylän seurakuntatalolla, jossa ikäihmiset ja Oulunkylän seurakunnan iltapäiväkerholaiset pääsivät tekemään erilaisia asioita yhdessä toiminnallisia menetelmiä hyväksikäyttäen. Toiminnallisilla menetelmillä tarkoitetaan erilaiset luovia menetelmiä, kuten esimerkiksi kuvataidetta, luovaa kirjoittamista tai musiikkia (ELÄ! -Elämän Punaista Lankaa etsimässä! 2015). Opinnäytetyössä syvennyn ylisukupolvisen toimintaan, vuorovaikutukseen sekä

ikäntyviin vammaisiin liittyviin asenteisiin. Edellä mainittujen asioiden lisäksi työssä pohditaan myös esteettömyyttä. Yleensä esteettömyyden nähdään koskevan vammaisuutta, vaikka se kuitenkin koskettaa meitä kaikkia tavalla tai toisella. Esteettömyys rakentuu useista eri osatekijöistä, vaikka se yleensä liitetäänkin vain fyysisyyteen. Myös asenteet ovat osa esteettömyyttä. Esteettömyyttä käsitellään myös opinnäytetyön liitteeksi tulevassa ylisukupolvisen tapahtuman järjestäjän oppaassa. Opinnäytetyö tarjoaa työn tilaajataholle uutta tietoa ja materiaalia, jota voidaan hyödyntää samaa aihepiiriä koskevissa projekteissa tulevaisuudessa.

2 OPINNÄYTETYÖSSÄ KÄYTETTÄVIEN KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY

Olen valinnut tähän päälukuun käsiteltäväksi käsitteitä, jotka liittyvät opinnäytetyön ydinteemoihin. Valitut käsitteet liittyvät opinnäytetyön lisäksi myös yhteisöpedagogilta vaadittavaan osaamiseen. Ne tukevat myös tilaajatahon Asennetta ja Elämönhallintaa –projektia. Jaottelu kahteen alalukuun on tehty sen perusteella, liittyvätkö ne yhteisöpedagogin osaamiseen vai Asennetta ja Elämönhallintaa –projektiin. Käytetyt käsitteet esiintyvät vain kerran jommassakummassa alaluvussa, vaikka ne sopisivat kumpaankin alalukuun. Kuvaan opinnäytetyössä käytettäviä käsitteitä seuraavalla sivulla löytyvän taulukon avulla. Taulukossa esiintyvät kaikki opinnäytetyössä käytetyt käsitteet yhteisöpedagogin osaamisen näkökulmasta katsottuna, mutta myös tilaajatahon näkökulmasta katsottuna. Lisäksi taulukosta löytyy molempia yhdistävät käsitteet.

Taulukko 1. Opinnäytetyön käsitteet yhteisöpedagogin ja tilaajan näkökulmista.

Opinnäytetyön keskeiset käsitteet			
<i>Yhteisöpedagogin osaaminen</i>	Asenteet Havainnointi Lapsuus Nuoruus Osallisuus	Sosiaalinen pääoma Syrjintä Syrjäytyminen Toiminnallinen opinnäytetyö Tulevaisuuden muistelu	Vuorovaikutus Yhteisö Yhteisöllisyys
<i>Asennetta ja Elämänhallintaa - projekti</i>	Asenteet Esteettömyys Lapsuus Nuoruus Osallisuus	Saavutettavuus Sukupuoli Syrjäytyminen Vanhuus Vammaisuus	Yhteisö Yhteisöllisyys Ylisukupolvinen vuorovaikutus
<i>Yhteiset</i>	Asenteet Lapsuus Nuoruus Osallisuus		Vuorovaikutus Yhteisö Yhteisöllisyys

2.1 Käsitteet yhteisöpedagogin osaamiseen liittyen

Tähän alalukuun olen valinnut opinnäytetyön kannalta keskeisiä käsitteitä, jotka liittyvät yhteisöpedagogin osaamiseen.

Havainnointi on tutkimuksellisen kehittämistyön menetelmä, jonka avulla on mahdollista saada tietoa esimerkiksi ihmisten käyttäytymisestä ja siitä, mitä luonnollisessa toimintaympäristössä tapahtuu. Se sopii menetelmäksi silloin, kun halutaan saada sellaista tietoa, jota tutkittavat eivät mielellään kerro suoraan tutkijalle. Havainnointi sopii tutkimusmenetelmänä sellaisiin kehittämistehtäviin, joissa tutkitaan yksilön toimintaa ja vuorovaikutusta muiden kanssa. Sitä voidaan käyttää itsenäisesti, tai sen rinnalle voidaan ottaa joku toinen tutkimusmenetelmä, esimerkiksi kysely tai haastat-

telu. Havainnointia on kahdenlaista: ulkoista havainnointia ja osallistuvaa havainnointia. Ulkoisessa havainnoinnissa havainnoitsija voi tehdä havaintoja tutkimuksen kohteen tietämättä. Osallistuvassa havainnoinnissa havainnoitsija osallistuu tutkittavan kohteen toimintoihin. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 114–116.)

Lapsuus merkitsee ajankohtaa, jolloin yksilö kasvaa, kehittyy ja oppii yhteiskuntaelämää. Tänä kasvun aikana lapset ovat muiden kasvatuksen, suojelemisen ja kontrollin alaisena. Lapsen kasvattajiksi katsotaan perhe, koulu, päivähoito, lastensuojelutahot sekä muut sosiaalipalvelut sekä kulttuuripalvelut. (Alanen 2001, 163–164.) Lapsuus sijoittuu 0-12 ikävuoden väliin. Ensimmäisten kolmen elinvuotensa aikana lapsi oppii kävelemisen ja puhumisen taidot sekä oppii ottamaan kontaktia muihin ihmisiin. Kehitys on nopeaa. Ikävuosina 3-6/7 lapselle kehittyy yliminä ja hänen sisäinen kontrolli sekä sensuuritoiminta kehittyvät voimakkaasti. Leikki etenee ja kehittyy vaiheittain eteenpäin ja mielikuvitus on tässä vaiheessa vilkasta. 7-12-vuotiaana lapsi käy jo peruskoulua. Ensimmäiset kouluvuodet nähdään vielä varhaislapsuuden jatkeena, jolloin lapsen pitäisi antaa vielä leikkiä ja antaa mielikuvituksen lentää. 9-vuotistaitteessa lapsen yksilöllisyys alkaa vahvistua ja hän suuntaa kritiikkiä koulussa opettajille ja kotona vanhemmilleen. 10–12-vuoden ikäinen lapsi muodostaa työnteon, ahkeruuden ja osaamisen perusvoimia. Lapsi tarvitsee kehittymistä varten aikuisen läheisyyttä ja haluaa seurata ja ottaa osaa siihen mitä tehdään. Kun lapsi saa kokemuksia omasta osaamisestaan sekä siitä, että he saavat tehdä oikeita asioita, heille kasvaa tunne siitä, että he ovat tarpeellisia ja heihin uskotaan ja luotetaan. (Dunderfelt 1997, 68–89.)

Nuoruus on jaettavissa kolmeen eri elämänkaaren vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe käsittää nuoruuden varhaisvaiheen 13–16-vuotiaana, jolloin ihmissuhteet ovat kriisisä. Nuori protestoi vanhempia ja muita auktoriteetteja vastaan, mutta solmii myös ikätoveriensä kanssa ystävyysuhteita. Biologinen murrosikä ajoittuu myös tähän vaiheeseen. Toisessa vaiheessa, nuoruuden keskivaiheessa 16–19-vuotiaana nuori käy läpi identiteettikriisiä. Tässä vaiheessa nuori kokeilee omia rajojaan ja kokee samastumisia ja ihastumisia. Kolmannessa vaiheessa, nuoruuden loppuvaiheessa 19-20/25-vuotiaana nuori käy lävitse ideologista kriisiä, jolloin pohdinnan kohteena on oma asema maailmassa. Myös itsenäisen elämän aloittaminen ajoittuu tähän ajankohtaan. (Dunderfelt 1997, 92–93.)

Osallisuuden lähtökohtana on omaehtoisuus ja omakohtaisuus. Se on tunne siitä, että kuuluu johonkin. Siihen liittyy myös tunne mukana olemisesta. Käytännössä osallisuus koostuu toiminnasta, jonka sisällöt voivat olla erilaisia kuten myös toiminnan tasot. Osallisuuden toiminnanmuotoja voivat olla esimerkiksi tieto-, suunnittelu-, päätös- tai toimintaosallisuus. (Särkelä-Kukko 2014, 35.) Osallisuudessa ihmisellä on mahdollisuus vaikuttaa sekä itseä että ympäristöä koskeviin asioihin. Se antaa ihmiselle mahdollisuuden toimia aktiivisesti sekä sitoutuneesti niiden asioiden parissa, jotka hän kokee itselleen merkityksellisiksi. (Rouvinen-Wilenius 2014, 51.)

Sosiaalinen pääoma tarkoittaa sosiaalisen luottamuksen ja verkostojen roolia sekä hyvinvoinnin että hyvän elämän tuottamisessa. Sosiaalisen pääoman tekemisessä ja ylläpitämisessä yhteisöt ovat avainasemassa. Käsitteen katsotaan korostavan kansalaisten omaa vastuuta ja velvoitetta ongelmien yksityistämässä yhteisötasolla. (Saastamoinen 2009, 47–56.)

Syrjintä voidaan jakaa kolmeen erilaiseen määritelmään. Syrjintää sanotaan välittömäksi syrjinnäksi, kun yksilöä tai ryhmää kohdellaan tavalla, joka lukeutuu kiellettyihin perusteisiin. Välillinen syrjintä taas viittaa tilanteeseen, jossa neutraaliksi koettu käytäntö tai kohtelu vaikuttaa syrjivään lopputulokseen. Institutionaalinen syrjintä kertoo yrityksessä tai organisaatiossa vallitsevista käytännöistä, joilla on syrjiviä vaikutuksia. Institutionaalista syrjintää voi ilmetä myös yhteiskunnan käytännöissä. (Makkonen 2003, 11.)

Syrjäytyminen ei koske vain yhtä elämän osa-aluetta, vaan se ulottuu monelle elämänalueelle. Se saattaa alkaa jo peruskoulun aikana. Tällöin puhutaan koulutuksellisesta syrjäytymisestä, joka voi johtaa työmarkkinalliseen syrjäytymiseen. Kun henkilö putoaa työmarkkinoiden ulottumattomiin, se on omiaan lisäämään sosiaalista syrjäytymistä, joka ilmenee yksinäisyytenä ja sosiaalisten suhteiden rajallisuutena tai jopa niiden puutteena. (Lehtonen 2008, 14.)

Toiminnallinen opinnäytetyö suuntautuu usein käytännön toiminnan ohjeistamiseen, opastamiseen, tai vaikkapa toiminnan järjestämiseen. Se voi olla myös esimerkiksi ammatilliseen käytäntöön suunnattu ohje tai opastus. Toiminnallisena opinnäytetyö-

nä voidaan myös pitää jonkin tapahtuman toteuttamista. Työn toteutusmuotoon vaikuttaa kohderyhmä ja työn toteutusmuotona voi olla esimerkiksi kirja, kansio, opas tai johonkin tilaan toteutettu tapahtuma. Toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistyvät käytäntö ja raportointi, jossa sovelletaan tutkimusviestinnällisiä keinoja. (Vilkka & Airaksinen 2003, 9.)

Tulevaisuuden muistelu on ennakoitdialogi jota voidaan hyödyntää tilanteissa, joihin liittyy useita toimijoita ja joissa yhteistyötä halutaan kehittää. Sitä voidaan soveltaa myös uusien toimintamahdollisuuksien ja –mallien luomiseen. Menetelmässä suuntaudutaan tulevaisuuteen ja menetelmä toteutetaan yleensä vuoropuhelurakenteen mukaisesti. (Turku AMK 2013.) Tulevaisuuden muistelu sopii hyvin myös tilanteeseen, jossa toiminnan muutokselle on tarvetta sen vuoksi, ettei toiminta ole ollut sellaista kun on haluttu. Se on hyvä menetelmä hyödynnettäväksi, jos ei tiedetä miten pitäisi edetä ja mitä pitäisi tehdä, jotta muutos olisi saavutettavissa. (Soste 2015.)

Vuorovaikutus on laaja käsite. Vuorovaikutus voi olla monimuotoista ja se pitää sisälleen muun muassa yksilöiden, yhteisöjen, organisaatioiden sekä kulttuurien välistä vuorovaikutusta. Siihen liittyviä muita käsitteitä ovat esimerkiksi moniammatillisuus, verkostoituminen ja yhteistyö. Edellä mainitut käsitteet ovat yleisiä ihmissuhdealan työntekijöiden keskuudessa. (Mönkkönen 2007, 15.)

Yhteisö voi olla alueellinen tai muodollinen. Sen ollessa alueellinen, jollekin tietylle maantieteelliselle alueelle sijoittuvat ihmiset muodostavat yhteisön ulkoapäin katsottuna. Muodollinen yhteisö tarkoittaa yhteisöä, joka on määritelty ulkoapäin yhteisöksi ilman, että yhteisön jäsenillä on tunnetta yhteenkuuluvuudesta. Muodollisista yhteisöistä toimii esimerkkinä Suomessa tehdyt kuntaliitokset, joissa on useampia kuntia liitetty yhteen ja näin muodostettu isompia kuntayksiköitä. Yhteisöllä voidaan tarkoittaa myös ihmisiä, jotka jakavat saman katsomuksen maailmasta. Ne nähdään myös mahdollisina palvelujen tuottajina valtion ja markkinoiden rinnalla. (Saastamoinen 2009, 41–46.)

Yhteisöllisyys nivoutuu historiallisiin ja yhteiskunnallisiin tilanteisiin. Yhteisöllinen toiminta on kytköksissä arvoihin sekä aikakauden ideologioihin, taloudelliseen toimintaan, politiikkaan, sosiaalisiin rakenteisiin ja elämänolosuhteisiin. Se nähdään myös

välineenä, jota voidaan käyttää hyväksi esimerkiksi erilaisten yhteiskunnallisten ongelmien poistamisessa tai lievittämisessä. Sen keskeisimpiä prosesseja ovat keskinäinen kunnioitus, kunnioittava myötätunto, huolenpito sekä demokraattinen keskustelu, joka antaa mahdollisuuden erilaisten näkemysten ilmaisemiseen ja näkemysten avartamiseen. Yhteisöllisyys vaatii onnistuakseen edellä mainittujen prosessien tukemista ja edistämistä. (Vanhalakka-Ruoho & Filander 2009, 373–385.)

2.2 Käsitteet Asennetta ja Elämänhallintaa –projektiin liittyen

Tässä alaluvussa löytyvät käsitteet ovat myös olennaisia tämän opinnäytetyön kannalta. Ne liittyvät tilaajatahon, eli Invalidiliiton käynnissä olevaan Asennetta ja Elämänhallintaa –projektiin.

Asenteet ovat tärkeässä asemassa henkilökäsitysten muodostamisessa sekä henkilöhavainnoinnissa. Asenne merkitsee ihmisen kykyä arvioida johdonmukaisesti ihmisiä, ryhmiä, sosiaalisia tilanteita tai ympäristön tapahtumia. (Aho & Laine 1997, 80.)

Esteettömyys liitetään yleensä vain liikkumiseen, vaikka se on kuitenkin paljon muutakin. Sillä tarkoitetaan palvelujen saatavuutta, välineiden käytettävyyttä, tiedon ymmärrettävyyttä ja mahdollisuutta osallistua itseä koskevaan päätöksen tekoon. Esteettömyydessä on hyvä ottaa huomioon asiat jotka liittyvät näkemiseen, kuulemiseen, kommunikaatioon sekä sähköiseen viestintään. Se kertoo myös ajattelutavasta, asenteista ja erilaisuuden huomioon ottamisesta. (Esteettömyystiedon keskus 2015.)

Saavutettavuus koostuu useasta osa-alueesta. Näitä osa-alueita ovat fyysinen esteettömyys, viestinnän esteettömyys, sosiaalinen esteettömyys sekä taloudellinen esteettömyys. (Kilpelä 2013, 62.) Saavutettavuus muodostuu siis useista eri asioista, kuten rakennetun ympäristön esteettömyydestä, tiedon saatavuudesta, sekä yhdenvertaisuudesta käyttäen erilaisia palveluja. Myös päätöksenteon avoimuus ja läpinäkyvyys lukeutuu saavutettavuuteen.

Sukupolvella on kaksi erilaista merkitystä, biologinen ja sosiaalinen. Biologisella sukupolvella tarkoitetaan henkilön asemaa perheenjäsenten ketjussa. Sosiaalisella sukupolvella tarkoitetaan suurempaa ihmisjoukkoa, jolla on sama historiallinen syntymäajankohta. Sosiaalisesta sukupolvesta puhuttaessa käytetään myös nimityksiä ikäryhmä, kohortti tai ikäpolvi. (Saarenheimo 2013, 14.)

Vammaisuuden käsite perustuu historiaan, jolloin vammaisuutta tarkasteltiin eri vammaisryhmien omista nimityksistä käsin. Näitä ryhmiä olivat esimerkiksi raajarikoiset, sokeat ja kuuromykät. Nykyisin vammaisuutta käsitellään erittelemällä erilaiset vammaisryhmät omiksi ryhmikseen, kuten kehitysvammaiset, aistivammaiset ja fyysisesti vammaiset. Vammasta tai sairaudesta on haittaa ihmisen jokapäiväiseen elämään kuuluviin toimintoihin ja vaikeuttaa niistä selviämistä tai osallistumista yhteisön elämään. (Murto 1998–2000.)

Vanhuus on elämänkaaren vaihe, joka määritellään YK:n mukaan alkamaan kun ihminen täyttää 60 vuotta. Yleisimmin kuitenkin sen ikärajana pidetään 65 vuotta, jolloin ihminen siirtyy eläkkeelle. Vanhuutta ei nähdä objektiivisena asiana, joka ilmaistaan numeroin ja jonka avulla ihmistä ja hänen arvoaan voidaan mitata. Siihen on liitetty erilaisia myyttejä ja stereotypioita, joista ensimmäinen on kronologisen vanhenemisen myytti. Kronologisen vanhenemisen myytissä ihmistä arvioidaan ja mitataan elettyjen ikävuosien lukumäärän mukaan. Toinen myyteistä on tuottamattomuuden myytti, jossa ajatuksena on että vanha ihminen on hyödytön. Muita vanhuuteen liittyviä myyttejä ovat esimerkiksi ajatus siitä, ettei vanha ihminen enää jaksa innostua, sitoutua ja kokee mielenkiinnon puutteita. Siihen liittyviä myyttejä ja stereotypioita peilataan nuoruuteen. Kuitenkin nähdään, että vanhuuden kohtaaminen on hyväksi nuoremmalle sukupolvelle, kuten myös nuoruuden kohtaaminen vanhemmalle sukupolvelle. Vanhuus on toimelias ja vahva elämänvaihe ihmisen elämässä. Vaikka se tuo tullessaan joitakin rajoitteita, se tuo tullessaan myös uudenlaisia elementtejä. Vanhuus koskettaa koko yhteiskuntaa ja se tulee nähdä tärkeänä yhteiskunnallisena asiana. Suurena ongelmana nähdään se, ettei vanhoille ihmisille ole annettu mahdollisuutta oman itsensä ja osansa määrittelyyn, vaan se on annettu valmiiksi määriteltynä heille. (Kurki 2007, 16–25.)

Ylisukupolvisuudella tarkoitetaan vanhemmilta opittuja tapoja tai perittyjä ominaisuuksia. Ylisukupolvisuutta ovat myös asiat, jotka siirtyvät jossakin muodossa sukupolvelta toiselle niin, että niiden jatkuvuus toteutuu jollain tapaa myös seuraavan sukupolven parissa. Se ei ole vain perheen sisäistä, vaan se toteutuu myös yhteiskunnan kautta. Ylisukupolvisuus ei ole siis irrallinen asia, vaan se yhdistyy myös aiempien sukupolvien toimintaan. (Saastamoinen 2011, 2.)

3 YLISUKUPOLVINEN TOIMINTA JA VUOROVAIKUTUS

Tässä pääluvussa syvennyttään kahteen opinnäytetyöhön valituista kantavista teemoista, ylisukupolviseen toimintaan ja vuorovaikutukseen. Pääluvussa käsitellään ylisukupolvista toimintaa jo tehtyjen hankkeiden näkökulmasta. Alaluvuissa pohditaan muun muassa mitä ylisukupolvisuudella tarkoitetaan, millaista ylisukupolvinen toiminta on, mitä haasteita ja kehittämiskohteita ylisukupolvisella toiminnalla on, miten ylisukupolvisessa toiminnassa voidaan huomioida fyysisesti vammaiset henkilöt ja millaista ylisukupolvinen vuorovaikutus on.

Ylisukupolvinen toiminta on sellaista toimintaa, joka saattaa yhteen ihmisiä iästä riippumatta. Sillä ei ole väliä, kuuluvatko ihmiset samaan perheeseen vai eivät. Se mahdollistaa yhteisöllisyyttä, kasvattaa sosiaalista pääomaa ja mahdollistaa sosiaalisen pääoman sekä oman kulttuurin jakamista ihmiseltä toiselle. Ihmisten pidentynyt elinikä sekä ikäihmisten määrän kasvu vaikuttavat sukupolvien tasapainon muuttumiseen ja omalta osaltaan mahdollistavat uusia tapoja kanssakäymiselle. (Saarenheimo 2013, 15–16.)

Ylisukupolvisessa toiminnassa on avuksi, jos ihmiset jakavat samoja kiinnostuksen kohteita, ajatuksia, asenteita ja kokemuksia. Kuitenkin ylisukupolvista toimintaa järjestettäessä olisi hyvä saada yhteen eri-ikäisiä ihmisiä, joiden kokemukset, ajatukset ja asenteet eroavat toisistaan. Näin siksi, että ihmisillä olisi mahdollisuus oppia toisten kokemuksista ja saada uusia näkökulmia elämän tulkitsemiseen. Ylisukupolvinen toiminta usein pohjautuu hyvin pitkälti vapaaehtoisuuteen, vaikka toimintaympäristönä olisivatkin esimerkiksi päiväkodit, palvelutalot, koulut tai kirjastot. Aina ei kuiten-

kaan mahdollisia yhteisen toiminnan muotoja ole löydettävissä luonnostaan. Silloin on hyvä pysähtyä ja miettiä, miten tai mikä on se asia, jolla sukupolvet saataisiin kohtaamaan toisensa. (Saarenheimo 2013, 25–26.)

Mielestäni ylisukupolviseen toimintaan ja sukupolvien väliseen vuorovaikutukseen olisi syytä panostaa, koska väestö Suomessa ikääntyy vauhdilla. Ylisukupolviseen toimintaan ja vuorovaikutukseen panostamalla olisi mahdollisuus lisätä osallisuuden kokemuksia ikäluokasta riippumatta. Nyky-yhteiskunnassamme on paljon eri-ikäisiä ihmisiä, jotka kokevat yksinäisyyden tunteita. On lukuisia perheitä ja lapsia, joissa isovanhempia ei ole tai jos onkin, välimatka on pitkä eikä isovanhempia tapaa välimatkan takia kovinkaan usein. Vaikka ylisukupolviseen toimintaan ja vuorovaikutukseen panostaminen ei välttämättä vaadi paljoa, se antaa toimintaan osallistuville ja vuorovaikutuksesta osallisiksi pääseville sitäkin enemmän. Mahdollistamalla tilanteita ylisukupolviselle toiminnalle ja vuorovaikutukselle ikäihmiset saavat mahdollisuuden vuorovaikutukseen lasten ja nuorten parissa, kun taas lapset ja nuoret saavat kokemuksia läsnä olevasta aikuisesta. Ylisukupolvista toimintaa ja vuorovaikutusta voitaisiin edistää positiivisten mielikuvien ja kokemusten avulla. Positiivisten kokemusten avulla ihmiset saataisiin innostettua mukaan ja niiden avulla toiminta saataisiin näyttämään myös mielekkäältä.

Olen valinnut tähän lukuun muutamia hankkeita, joissa teemana on ollut ylisukupolvisuus. Hankkeet ovat eri toimijoiden, pääsääntöisesti järjestöjen toteuttamia hankkeita. Yhteistä valituille hankkeille on se, että niiden tavoitteena on ylisukupolvisuuden lisääminen vanhemman ja nuoremman sukupolven välillä. Hankkeiden esittelyn jälkeen vertailen tehtyjä hankkeita Invalidiliiton meneillä olevaan Asennetta ja Elämönhallintaa –projektiin. Luvun lopusta löytyy hankkeista luomani taulukko, jossa vertailaan hankkeiden yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia verrattuna Invalidiliiton Asennetta ja Elämönhallintaa -hankkeeseen. Taulukosta on huomattavissa, että jokaisessa kappaleessa esitellyllä hankkeella on sekä yhteneväisyyksiä että eroavaisuuksia Asennetta ja Elämönhallintaa –projektiin.

Kohtaamisia kotikulmilla –hanke toteutettiin Miina Sillanpään säätiön toimesta vuosina 2010–2012. Hankkeen tavoitteena oli vahvistaa ikäihmisten omia psyykkisiä, sosiaalisia ja fyysisiä voimavaroja sekä edistää hyvinvointia, ylläpitää toimintakykyä ja

ehkäistä syrjäytymistä ja yksinäisyyttä. Sen avulla vahvistettiin ikäihmisten osallisuutta heidän omassa yhteisössään ja lisättiin sukupolvien välistä vuorovaikutusta. Hankkeessa aktivoitiin erityisesti päiväkoteja, iltapäiväkerhoja ja kouluja ylisukupolviseen toimintaan Pikku Huopalahden ja Ruskeasuon alueen senioreiden kanssa. (Kohtamisia kotikulmilla, 2015.)

Elämänkulku ja ikäpolvet –hanke toteutettiin Vanhustyön keskusliiton toimesta kolmen vuoden aikana vuosina 2011–2013. Hankkeen tavoitteena oli edistää iäkkäiden ihmisten psykososiaalisuutta sekä osallisuutta tarjoamalla mahdollisuuksia ikäpolvien väliseen kanssakäymiseen ja vuorovaikutukseen. Hanke sai rahoitusta RAY:ltä. Toteutuksessa oli mukana useita yhteistyökumppaneita, joihin kuului muun muassa järjestöjä, yrityksiä ja yliopistoja. (Elämänkulku ja ikäpolvet, 2015.)

Monen polven kasvutila –hanketta toteutettiin vuosien 2012–2014 aikana Helsingin Roihuvuoren kaupunginosassa. Hankkeen tavoitteena oli kehittää sukupolvien ja sektorien ylittävää yhteistyömallia, joka mahdollistaisi eri-ikäisten ihmisten kohtaamista ja vapaaehtoistoimintaan perustuvan työn vahvistamista. (Lähiöprojekti, 2015.)

Koko Suomi Leikkii on Suomen Kulttuurirahaston käynnistämä ja rahoittama suurhanke, jota toteutetaan vuosina 2014–2016. Sen perustana on halu rakentaa sukupolvien välistä yhteyttä uudella tavalla kiinnittämällä huomiota leikin merkitykseen. Hankkeen tavoitteena on, että jokaiseen Suomen kuntaan saataisiin perustettua vuoden 2016 loppuun mennessä sukupolvien yhteinen kohtaamispaikka, Terhokerho. Terhokerhoihin ovat tervetulleita eläkeläiset, lapset ja muut aikuiset viettämään aikaa yhdessä. Terhokerhojen sisältö suunnitellaan yhdessä osallistujien kanssa. (Koko Suomi Leikkii, 2015.)

Kuperkeikka –hanke on Nuorten Kotkien kolmevuotinen, vuosina 2014–2016 toteutettava projekti, jonka kohderyhmänä ovat ikäihmiset ja lapset ja nuoret. Rahoituksen se saa Tradekalta. Sen tavoitteena on siirtää tietoja ja taitoja sukupolvelta toiselle ja lisätä näin sukupolvien välistä oppimista. Kuperkeikka –hankkeella halutaan vaikuttaa yhteiskunnan ja ympäröivän maailman kehitykseen. Yhteisöllisyyttä ja solidaarisuutta halutaan vahvistaa yhteisellä tekemisellä. Yhteinen tekeminen ennaltaehkäisee myös ikäihmisten sekä lasten ja nuorten syrjäytymistä. Hankkeessa järjestetään

lapsille, nuorille ja ikäihmisille yhteistä toimintaa erilaisissa kerhoissa, leireillä sekä yhteisissä tapahtumissa. (Nuoret Kotkat, 2015.)

Kohtaamisia kotikulmilla –hankkeessa kehitettiin sosiokulttuurista yhteisömallia. Sen lähtökohdina olivat muun muassa asukaslähtöisyys, toiminnan jatkuvuus sekä mallin sovellettavuus muille asuinalueille. Hankkeessa vahva osa oli myös sukupolvien välisen vuorovaikutuksen sekä vapaaehtoistoiminnan vahvistaminen. Hanke toteutettiin kahdella asuinalueella Helsingissä ikäihmisten ja muiden alueella vaikuttavien toimijoiden sekä asukkaiden kanssa yhteistyönä. Hankkeessa toteutettiin erilaisia harrasteryhmiä ja tapahtumia. Sukupolvien välistä vuorovaikutusta lisättiin kannustamalla alueen päiväkoteja, kouluja ja iltapäiväkerhoja toimimaan yhdessä yksittäisten asukkaiden kanssa. (Kohtaamisia Kotikulmilla 2015.)

Elämänkulku ja ikäpolvet –hanketta oli toteuttamassa useita eri järjestöjä, yrityksiä ja yliopistoja. Sen aikana järjestettiin useita eri tapahtumia ja toimintaa ympäri Suomen. Vuonna 2012 ilmoitetuista tapahtumista enemmistö oli jatkuvaa toimintaa, esimerkiksi kouluvaari ja –mummo –toimintaa. Hankkeesta tuotettiin lopputuotoksia kaksi kappaletta: opaskirjaset ”Ikäpolvien taju – Elämänkulku ja ikäpolvet muuttuvassa maailmassa” sekä ”Neljän polven treffit – ikäpolvitoiminnan opas”. Ensimmäisessä opassa on koottuna yhteen hankkeen aikana tehdyt tutkimusosuuden tulokset. Se sisältää myös pohdintaa ihmisten ikään ja ikääntymiseen liittyvistä asioista. Jälkimmäinen opas antaa vinkkejä ylisukupolvisen toiminnan järjestämiseen konkreettisten esimerkkien avulla. (Elämänkulku ja ikäpolvet 2015.)

Invalidiliiton Asennetta ja Elämönhallintaa –projektissa kohderyhmänä ovat ikääntyneet yli 65-vuotiaat fyysisesti vammaiset henkilöt ja seurakuntien toiminnassa mukana olevat lapset ja nuoret. Asennetta ja Elämönhallintaa –projektissa on joitakin eroavaisuuksia verrattuna Elämänkulku ja ikäpolvet sekä Kohtaamisia kotikulmilla -hankkeisiin. Kohtaamisia kotikulmilla –hanke oli paikallinen hanke, jota toteutettiin Helsingissä kahdessa kaupunginosassa, kun taas Invalidiliiton Asennetta ja Elämönhallintaa projekti ulottuu Helsingin lisäksi myös neljälle muulle paikkakunnalle: Porvooseen, Jyväskylään, Teuvaan ja Turkuun. Elämänkulku ja ikäpolvet -hanke ulottui ja siinä järjestettiin paljon erilaisia tapahtumia ympäri Suomen. Suurin osa tapahtumista oli jatkuvia. Invalidiliiton Asennetta ja Elämönhallintaa –projektissa järjestetyt

tapahtumat ja toiminnot ovat olleet toistaiseksi yksittäisiä. Yksittäisillä tapahtumilla on haluttu kokeilla ja katsoa minkälainen toiminta on kannattavaa.

Monen polven kasvutila –hankkeessa pääpaino oli kehittää sukupolvien ja sektorien ylittävää yhteistyömallia Helsingin Roihuvuoren kaupunginosassa. Yhteistyömallin tavoitteena oli mahdollistaa eri-ikäisten ihmisten kohtaamisia ja vapaaehtoistoimintaan perustuvan työn vahvistamista. (Lähiöprojekti, 2015.)

Koko Suomi Leikkii – hanke on meneillään tällä hetkellä. Sen tavoitteena on perustaa jokaiseen Suomen kuntaan Terho-kerho vuoden 2016 loppuun mennessä. Ne toimivat kaikenikäisten kohtaamispaikkoina, jonne on kuka tahansa tervetullut. Koko Suomi Leikkii –hankkeessa ylisukupolvisilla kohtaamisilla on suuri merkitys ja hankkeessa on keskitytty ylisukupolvisen vuorovaikutuksen rakentamiseen leikin kautta. (Koko Suomi Leikkii, 2015.)

Monen polven kasvutila ja Koko Suomi Leikkii –hankkeissa on yhtäläisyyksiä Invalidiliiton Asennetta ja Elämönhallintaa –projektin kanssa. Hankkeissa keskitytään mahdollistamaan eri-ikäisten ihmisten kohtaamisia, lisäksi niissä panostetaan ylisukupolvisen vuorovaikutukseen. Koko Suomi Leikkii –hankkeessa ylisukupolvista toimintaa lähestytään leikin kautta ja se kattaa koko Suomen, kun taas Monen polven kasvutila –hankkeen keskittyessä yhteen kaupunginosaan Helsingissä.

Kuperkeikka –hanke on käynnissä tällä hetkellä. Sen kohderyhmänä ovat lapset ja nuoret sekä ikäihmiset ja sen tavoitteena on tietojen ja taitojen siirtäminen sukupolvelta toiselle ja edesauttaa sukupolvien välistä oppimista. Hankkeessa järjestetään erilaisia tapahtumia, leirejä ja kerhoja lapsille ja nuorille sekä ikäihmisille, joissa pääpaino on yhteisellä tekemisellä. (Nuoret Kotkat 2015.)

Kuperkeikka –hanke on mielestäni kaikista edellä mainituista hankkeista lähimpänä Invalidiliiton Asennetta ja Elämönhallintaa –projektia. Molemmille hankkeille yhteistä on kohderyhmä, mutta myös ylisukupolvinen toiminta ja yhteinen tekeminen. Kuperkeikka –hankkeessa tavoitteena on tietojen ja taitojen siirtäminen sukupolvelta toiselle, joka on myös kirjattu Asennetta ja Elämönhallintaa –projektin yhdeksi kehitystavoitteeksi.

Taulukko 2. Hankkeiden yhtäläisyydet ja eroavaisuudet Invalidiliiton Asennetta ja Elämänhallintaa – hankkeeseen.

<i>Hanke</i>	Yhtäläisyydet Invalidiliiton Asennetta ja Elämänhallintaa –hankkeeseen	Eroavaisuudet Invalidiliiton Asennetta ja Elämänhallintaa -hankkeeseen
<i>Kohtaamisia kotikulmilla</i>	sukupolvien välinen vuorovaikutus tapahtumat	paikallinen hanke toiminnan jatkuvuus/pysyvyys hankkeen päätyttyä
<i>Elämänkulku ja ikäpolvet</i>	tapahtumat ikäihmiset keskiössä ylisukupolvinen toiminta	ympäri Suomen yhteistyökumppaneina mm. yliopistot, järjestöt ja yritykset
<i>Monen polven kasvutila</i>	eri-ikäisten kohtaamisten mahdollistaminen	paikallinen hanke vapaaehtoistoiminnan vahvistaminen
<i>Koko Suomi Leikkii</i>	ylisukupolvinen vuorovaikutus ylisukupolvisten kohtaamisten mahdollistaminen	ympäri Suomen tavoitteena jatkuva/pysyvä toiminta Terho-kerhojen avulla
<i>Kuperkeikka</i>	kohderyhmänä lapset ja ikäihmiset tietojen ja taitojen siirtäminen sukupolvelta toiselle	Kymi, Pirkanmaa, Varsinais-Suomi Valtakunnallista toimintaa

3.1 Mitä tarkoitetaan ylisukupolvisuudella?

Mikko Saastamoinen määrittelee ylisukupolvisuuden vanhemmilta opituiksi tavoiksi tai perityiksi ominaisuuksiksi. Hänen mukaansa ylisukupolvisuuteen sisältyvät myös asiat, jotka siirtyvät jollakin tapaa sukupolvelta toiselle niin, että niiden jatkuvuus toteutuu myös seuraavan sukupolven kanssa. (Saastamoinen 2011, 2.)

Mielestäni ylisukupolvisuuden tarkka määrittely on varsin haastavaa, koska määritelmää tehdessä korostuu erityisesti se, mistä näkökulmasta määritelmää halutaan tehdä. Tässä opinnäytetyössä Mikko Saastamoisen (2011, 2) tekemä määritelmä ylisukupolvisuudesta toimii ikään kuin pienenä ohjenuorana, jonka päälle tämän opinnäytetyön ylisukupolviset teemat kietoutuvat. Koska tämän opinnäytetyön kantavina teemoina ovat ylisukupolvinen toiminta ja vuorovaikutus, olisi hyvä määritellä myös ylisukupolvisuuden käsite jollain tasolla. Ylisukupolvisuus ilmenee selkeimmin

toiminnan tasolla, kun esimerkiksi isoäiti ja lapsenlapsi tekevät yhdessä jotakin. Isovanhempi voi opettaa lapsenlapselleen jonkin uuden taidon tai siirtää uutta tietoa lapsenlapselleen. Tiedon siirtäminen sukupolvelta toiselle voi olla *hiljaisen* tiedon siirtämistä. Hiljainen tieto on tiedostamatonta osaamista sekä taitoja, joiden syntyneeseen on vaikuttanut kokemus ja perehtyneisyys. (Kesti 2013, 42). Hiljainen tieto ei aina ole sanallista, vaan se voi ilmetä esimerkiksi uuden taidon opettelussa. Uusi taito voi olla vaikka jokin käden taito, esimerkiksi ompelua tai leivontaa, jolloin itse toiminta yhdistää nuoremman ja vanhemman sukupolven ja nuoremman sukupolven edustaja saa uutta, konkreettista tietoa. Tiedon siirtyessä aktiivisen toiminnan kautta hän oppii hyödyntämään saamaansa tietoa ja kokemusta sekä oppii uuden tavan toimia.

Saastamoisen (2011, 2) mukaan ylisukupolvisuus ei kohdistu yksinomaan vain perheen sisäisiin suhteisiin. Sitä toki tapahtuu perheissä, mutta perheiden lisäksi myös yhteiskunnassa. Ylisukupolvisuuteen olisikin panostettava aikaa ja resursseja, jotta siitä saataisiin voimavara, joka olisi hyödynnettävissä myös tulevaisuudessa. Väestö Suomessa alkaa ikääntyä, eikä lapsiakaan synny enää niin paljon kuin aiempina vuosina. Ylisukupolvisuuteen panostamalla varmistamme sen, että sukupolvet eivät irtaannu toisistaan liikaa. Panostus voi olla pienikin, mutta se maksaa varmasti itsensä takaisin. Myös hiljaisen tiedon ja monien kokemusten jakaminen on luontevampaa, kun sukupolvien välistä yhteyttä toisiinsa pidetään yllä ja annetaan mahdollisuuksia sen ylläpitämiseksi.

3.2 Minkälaista toimintaa voidaan tehdä eri sukupolvien välillä?

Vanhustyön keskusliitto toteutti Elämänkulku ja ikäpolvet –hankkeen vuosina 2011 – 2013. Hankkeen aikana toteutetun ”Neljän polven treffit” –haastekampanjassa järjestetyissä ylisukupolvisessa toiminnassa saadut kokemukset ovat ryhmiteltävissä neljään eri luokkaan: *elämyksiin, identiteettikokemuksiin, osallisuuden kokemuksiin ja toimijakokemuksiin*. Ylisukupolvisessa toiminnassa olisi tarjottava eri-ikäisille ihmisille hyviä elämyksiä. Identiteettikokemuksen voi muodostaa jo se, että pääsee esittelemään omaa toimintaansa julkisesti suurelle yleisölle. Oman identiteetin tiedostaminen merkitsee eri asioita eri-ikäisille ihmisille. Identiteettikokemuksen luomisessa

kannustava ilmapiiri on tärkeä asia. Osallisuuden ja yhteisöllisyyden rakentaminen ylisukupolvisessa toiminnassa on myös tärkeää, sillä parhaimmillaan ne auttavat uusien ihmissuhteiden luomista. Lisäksi ne vaikuttavat mitä suuremmissa määrin ihmisen kokemukseen siitä, että hän on aktiivinen toimija omassa elämässään. Vaikka kohtaamiset jäisivät kertaluontoisiksi, ne voivat siitä huolimatta herättää kiinnostusta toisen ikäisiä kohtaan. Osallisuuden kokemukseen ei siis riitä pelkkä tapahtuma, vaan eri-ikäisten pitää tehdä jotakin yhdessä. Aktiivisessa toimijuudessa korostuvat oman elämän ohjaaminen ja vastuunotto. Toimijuuden kokemuksessa itse toimijuus ei aina näy ulospäin, vaan tärkeintä on mahdollisuus vaikuttaa asioihin. Ylisukupolvisessa toiminnassa on muistettava, että nuoremmista ja vanhemmissa sukupolvissa löytyy ihmisiä, jotka kaipaavat käytännön toimijuudesta kokemuksia. (Saarenheimo 2013, 27–28.) Koen, että ylisukupolvista toimintaa suunnittelevien ihmisten tulisi kiinnittää huomiota erilaisten ihmisten kokemuksiin ja tarpeisiin. Ihmiset hakevat erilaisia kokemuksia ylisukupolvisesta toiminnasta. Kokemusten luomisen ja mahdollistamisen ohella olisi hyvä, jos ihmisiä innostettaisiin itsensä ylittämiseen.

Ylisukupolvinen toiminta tuo yhteen eri-ikäisiä ihmisiä ja mahdollistaa sukupolvien lähentymisen toisiinsa (Saarenheimo 2013, 53). Ylisukupolvisessa toiminnassa voi tehdä lähestulkoon mitä tahansa. Toiminta voi liittyä vaikkapa askarteluun, lukemiseen, luontoretkeihin, musiikkiin tai liikuntaan ja urheiluun. Se voi myös tuoda uusia näkökulmia toiminnalle ja toimintaan osallistuville ihmisille. Sen lisäksi ylisukupolvinen toiminta on omiaan luomaan mahdollisuuksia eri-ikäisten yhdessä olemiselle ja tekemiselle.

Invalidiliiton Asennetta ja Elämönhallintaa –hankkeessa ylisukupolvinen toiminta on ollut pääroolissa ja hankkeen aikana onkin järjestetty monenlaista toimintaa. Sen aikana on järjestetty muun muassa ylisukupolvisia tapahtumia, joissa teemana on ollut soveltava liikunta. Tapahtumissa seurakunnan lapset ja nuoret ovat saaneet kokeilla sovellettua liikuntaa yhdessä ikäihmisten kanssa. Seurakunnan lapsikerhoihin on tehty vierailukäyntejä, joiden aikana lapsilla on ollut mahdollisuus tutustua vammaisuuteen. Syksyllä 2014 hankkeen puitteissa toteutettiin vammaisille ikäihmisille sekä lapsille ja nuorille suunnattu kampanja, jonka tavoitteena oli motivointi videopuheluiden käyttämiseen Skype –ohjelmaa hyödyntäen. (Invalidiliitto 2015.) Syksyn 2014 aikana hankkeessa kokeiltiin myös ylisukupolvista teemakerhoa, joka toteutettiin yh-

dessä Oulunkylän seurakunnan kanssa. Keväällä 2015 hankkeessa toteutettiin Seniori–juniori-iltapäivä Oulunkylän kirkolla. Tulevaa toimintaa hankkeessa edustaa keväällä 2015 järjestettävä Helahulinat –perhetapahtuma Jyväskylässä.

Olen valinnut tähän lukuun esiteltäväksi muutamia ylisukupolvisesta toiminnasta ja vuorovaikutuksesta tehtyjä opinnäytetöitä aikaisempina vuosina. Aikaisemmissa opinnäytetöissä ei niinkään ole keskitytty asenteisiin, vaan pääosassa on ollut ylisukupolvinen toiminta ja vuorovaikutus. Aikaisemmin tehtyjä opinnäytetöitä yhdistäviä tekijöitä ovat ylisukupolvinen vuorovaikutus ja ylisukupolvinen toiminta erilaisissa toimintaympäristöissä. Esittelen ja tarkastelen seuraavaksi ylisukupolvisesta toiminnasta ja vuorovaikutuksesta tehtyjä aikaisempia opinnäytetöitä. Kaikki esitellyt opinnäytetyöt ovat olleet toiminnallisia opinnäytetöitä. Ne ovat keskenään erilaisia ja niissä on nähtävissä miten monella eri tapaa ylisukupolvista toimintaa voidaan toteuttaa. Jokaisessa opinnäytetyössä on löydettävissä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia Invalidiliiton Asennetta ja Elämönhallintaa –projektin kanssa. Kappaleen lopusta löytyy luomani taulukko opinnäytetöistä, joka kuvaa opinnäytetöiden yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia verrattuna Invalidiliiton Asennetta ja Elämönhallintaa –projektiin.

Lea Puotiniemi ja Sini Rautjoki kirjoittivat Diakonia–ammattikorkeakoulun opinnäytetyön keväällä 2010 aiheenaan ”Mietin, milloin viimeksi olen tehnyt kuperkeikan” sukupolvien välinen vuorovaikutus seurakunnassa. Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä vuorovaikutusta seurakunnan ikääntyneiden ihmisten sekä 4–6-vuotiaiden päiväkerholaisten välillä ja rakentaa ryhmätoimintamalli, jota seurakunnat voisivat jatkossa hyödyntää ylisukupolvisen toiminnan toteuttamisessa. Opinnäytetyössä kuvataan vuorovaikutukseen liittyviä tekijöitä. Siinä tuodaan myös esille ylisukupolviseen toimintaan osallistuneiden omia kokemuksia. (Puotiniemi & Rautjoki, 8.)

Julia Forsblom kirjoitti Diakonia–ammattikorkeakoulun opinnäytetyön keväällä 2012 aiheenaan ”Sukupolvien välinen vuorovaikutus Kohtaamisia Kotikulmilla – hankkeessa”. Opinnäytetyössään Forsblom selvitti miten sukupolvien välistä vuorovaikutusta voidaan lisätä Helsingin Pikku Huopalahden ja Ruskeasuon alueilla. Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda alueelle toimiva malli lasten ja ikäihmisten kohtaamisille. (Forsblom 2012, 6.)

Terhi Kuusisto kirjoitti Turun ammattikorkeakoulun opinnäytetyön keväällä 2012 aiheenaan ”Aikamatolla taiteen poluille – sukupolvien välistä vuorovaikutusta perinnekerhossa”. Opinnäytetyön tavoitteena oli sukupolvien välisen vuorovaikutuksen lisääminen päiväkodin lasten ja toimintakeskuksen vanhusten välillä. Kuusisto toteutti opinnäytetyönsä toiminnallisena opinnäytetyönä, johon sisältyi perinnekerhon suunnittelu ja toteutus kehittämishankkeen muodossa. (Kuusisto 2012, 6.)

Jutta Hirvikallio ja Jonna Hyvönen kirjoittivat Savonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyön syksyllä 2012 aiheenaan ”Kiva säpinä, elämänmakuinen tunnelma” Sukupolvet Yhdessä palvelukeskus Akuliinassa. Opinnäytetyö oli toiminnallinen opinnäytetyö, jossa toteutettiin ”Sukupolvet Yhdessä –päivä”. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää sukupolvityön tarvetta Siilinjärven alueen nuorten ja ikäihmisten välillä. (Hirvikallio & Hyvönen 2012, 8.)

Anna-Mari Sipura kirjoitti Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyön keväällä 2014 aiheenaan ”Varamummo ja varavaari –toiminnan käynnistäminen perhekerhoissa”. Sipuran opinnäytetyössä tavoitteena oli aloittaa varamummo- ja varavaari-toiminta Salpausselän evankelisluterilaisissa perhekerhoissa. Perhekerho tarjosi luontevan mahdollisuuden vapaaehtoisten ja perheiden tutustumiselle. Varamummon tai varavaarin tehtävänä oli toimia kasvattajana ja roolimallina lapsille. Samalla oli mahdollisuus kulttuuriperinnön siirtämiseen. Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä ylisukupolvista toimintaa ja tuottaa uutta sisältöä ikäihmisten ja lasten elämiin. (Sipura 2014, 2.)

Edellä esitellyistä opinnäytetöistä ensimmäisen työn ””Mietin, milloin viimeksi olen tehnyt kuperkeikan” sukupolvien välinen vuorovaikutus seurakunnassa” tietoperusta rakentuu sukupolvien välisen vuorovaikutuksen, lapsuuden, ikääntymisen ja ryhmätoiminnan teemoihin. Opinnäytetyöllä haluttiin rakentaa ryhmätoimintamallia ylisukupolvisen toiminnan toteuttamiseksi seurakunnassa. (Puotiniemi & Rautjoki 2010, 2.) Opinnäytetyön ja Asennetta ja Elämönhallintaa –projektin yhtäläisyyksiä ovat ylisukupolvinen toiminta ja vuorovaikutus. Opinnäytetyössä on käytetty myös toiminnallisia menetelmiä ylisukupolvisen ryhmätoimintamallin luomiseksi. Eroavaisuudet Asennetta ja Elämönhallintaa –projektiin tulevat esille siten, että opinnäytetyössä to-

teutuksessa oli mukana vain yksi seurakunta ja kohderyhmä koostui lasten ja ikäihmisten pienryhmästä.

Opinnäytetyön ”Sukupolvien välinen vuorovaikutus Kohtaamisia kotikulmilla – hankkeessa” tavoitteena oli lisätä sukupolvien välistä vuorovaikutusta. (Forsblom 2012, 6). Opinnäytetyön yhtäläisyyksiä Asennetta ja Elämönhallintaa –projektiin ovat yhteisöllisyyden lisääminen, lasten ja ikäihmisten välisen toiminnan lisääminen ja ylisukupolvinen vuorovaikutus. Joitakin eroavaisuuksiakin löytyy verrattuna Asennetta ja Elämönhallintaa –projektiin. Näitä eroavaisuuksia ovat esimerkiksi toimintahetket eri toimintaympäristöissä.

Opinnäytetyössä ”Aikamatolla taiteen poluille – sukupolvien välistä vuorovaikutusta perinnekerhossa” pääpaino on ollut sukupolvien välisen yhteistoiminnan kehittämislä. (Kuusisto 2012, 6). Yhtäläisyydet Asennetta ja Elämönhallintaa –projektiin tulevat ilmi kohderyhmän, eli lasten ja ikäihmisten kautta sekä ylisukupolvisen vuorovaikutuksen kautta. Eroavaisuudet Asennetta ja Elämönhallintaa –projektiin käyvät esille käytettyjen menetelmien sekä toimintaympäristön kautta. Kuusisto (2012, 6) toteutti opinnäytetyönään kehittämishankkeen päiväkodissa ja vanhusten toimintakeskuksessa, jossa hän käytti taidelähtöisiä menetelmiä.

Opinnäytetyö ””Kiva säpinä, elämänmakuinen tunnelma” Sukupolvet Yhdessä palvelukeskus Akuliinassa” omaa eniten yhtäläisyyksiä Asennetta ja Elämönhallintaa -projektiin, kuin muut esiteltyt opinnäytetyöt. Yhtäläisyyksiä ovat ylisukupolvinen toiminta, kohderyhmä, eli nuoret ja ikäihmiset, toiminnalliset menetelmät sekä perinnetaitojen siirtäminen sukupolvelta toiselle. Invalidiliiton Asennetta ja Elämönhallintaa –projektin yhtenä kehitystavoitteena on perinteiden siirtäminen sukupolvelta toiselle (Invalidiliitto 2015). Opinnäytetyön eroavaisuuksia Asennetta ja Elämönhallintaa –projektiin ovat toimintaympäristö ja yhteistyötahot. Asennetta ja Elämönhallintaa –projektissa yhteistyötahoina toimivat muun muassa Kirkkohallitus. Toimintaympäristöinä ovat olleet esimerkiksi seurakunnan kerhot, kun taas Hirvikallion ja Hyvösen toteuttaman Sukupolvet Yhdessä –päivän toimintaympäristönä oli Palvelukeskus Akuliina, joka toimii ikäihmisten kohtaamispaikkana. (Hirvikallio & Hyvönen 2012, 10).

Opinnäytetyössä ”Varamummo ja varavaari –toiminnan käynnistäminen perhekerhoissa” yhtäläisyydet Asennetta ja Elämönhallintaa –projektiin tulevat esille erityisesti toimintaympäristön kautta. Sipuran (2014, 26) opinnäytetyön tavoitteena oli käynnistää varaisovanhempitoiminta Salpausselän perhekerhoissa kokonaisuudessaan. Toimintaympäristönä oli siis seurakunta. Muita yhtäläisyyksiä Asennetta ja Elämönhallintaa –projektiin ovat ylisukupolvisen vuorovaikutuksen lisääminen ja kohderyhmä, eli lapset ja ikäihmiset. Eroavaisuuksia verrattuna Asennetta ja Elämönhallintaa –projektiin oli se, että toteutuksessa oli mukana vain yksi seurakunta. Toinen eroavaisuus koski vapaaehtoisuutta. Varamummoja ja –vaareja haettiin toimintaan mukaan seurakunnan verkostojen kautta. (Sipura 2014, 30–31).

Taulukko 3. Opinnäytetöiden yhtäläisyydet ja eroavaisuudet Invalidiliiton Asennetta ja Elämähallintaa –hankkeeseen.

Opinnäytetyö	Yhtäläisyydet Invalidiliiton Asennetta ja Elämähallintaa –hankkeeseen	Eroavaisuudet Invalidiliiton Asennetta ja Elämähallintaa –hankkeeseen
<i>”Mietin, milloin viimeksi olen tehnyt kuperkeikan” sukupolvien välinen vuorovaikutus seurakunnassa</i>	ylisukupolvinen toiminta ylisukupolvinen vuorovaikutus toiminnalliset menetelmät	pienryhmä ikäihmisistä ja lapsista toteutuksessa mukana vain yksi seurakunta
<i>Sukupolvien välinen vuorovaikutus Kohtaamisia Kotikulmilla – hankkeessa</i>	yhteisöllisyyden lisääminen lasten ja ikäihmisten välisen toiminnan lisääminen ylisukupolvinen vuorovaikutus	toiminnan jatkuvuus toimintahetket eri toimintaympäristöissä
<i>Aikamatolla taiteen poluille – sukupolvien välistä vuorovaikutusta perinnekerhossa</i>	ylisukupolvinen vuorovaikutus lapset ja ikäihmiset	toimintaympäristönä päiväkotia ja vanhusten toimintakeskus taidelähtöiset menetelmät
<i>”Kiva säpinä, elämänmakuinen tunnelma” Sukupolvet Yhdessä palvelukeskus Akuliinassa</i>	ylisukupolvinen toiminta nuoret ja ikäihmiset perinnetaitojen siirtäminen ikäihmisiltä nuorille toiminnalliset menetelmät	toimintaympäristönä palvelukeskus yhteistyötahona starttipaja
<i>Varamummo ja varavaari – toiminnan käynnistäminen perhekerhoissa</i>	ylisukupolvisen vuorovaikutuksen lisääminen lapset ja ikäihmiset toimintaympäristönä seurakunta	toteutuksessa mukana yksi seurakunta vapaaehtoiset ja heille järjestettävä koulutus

3.3 Ylisukupolvisen toiminnan haasteita ja kehittämiskohteita

Ylisukupolvisella toiminnalla, niin kuin millä tahansa muullakin toiminnalla on myös haasteita. Yksi keskeisimmistä haasteista ylisukupolvisessa toiminnassa on se, että eri sukupolville järjestettävän yhteisen tekemisen tulisi olla hyödyllistä ja mielekästä. Toinen keskeinen haaste on toiminnan kesto. Ylisukupolvinen vuorovaikutus helpottuu ajan myötä, kun toimintaa on järjestetty jo useamman kerran. (Saarenheimo 2013, 38.)

Saarenheimon (2013, 38) mukaan yhteinen tila ja niissä tapahtuva toiminta luo ymmärrystä, yhdenvertaisuutta ja solidaarisuutta eri-ikäisten ihmisten välille. Ymmärryksen, yhdenvertaisuuden ja solidaarisuuden muodostamiseksi tarvitaan yhteisen tilan ja toiminnan lisäksi kuitenkin useita elementtejä joita ovat organisaation tuki toiminnalle, toimintaan osallistujien yhteinen tavoite sekä yhteistyö, toimintaan osallistujien keskinäinen arvostus ja yhdenvertaisuus, tarvittavat resurssit vuorovaikutukselle, suunnittelulle ja toiminnan arvioinnille, sekä mahdollisuus ystävyys-suhteisiin. Kun toiminta perustuu edellä kerrottuihin seikkoihin, voidaan vähentää ennakkoluulojen syntymistä eri-ikäisten välille. Kun toiminnalla on päämääränä tavoitteellinen vuorovaikutus, se edesauttaa positiivisten asenteiden syntymistä. Asenteiden muuttuminen on seurausta neljästä eri asiasta. Ensimmäinen asia on se, että yhteiseen toimintaan osallistuvat saavat toisen ikäisistä uutta tietoa, jolla voi korjata kielteisiä asenteita sekä murtaa ennakkoluuloja. Toinen asia on käyttäytymisen muutos. Käyttäytymisen muutoksessa osallistutaan yhteiseen toimintaan ja toimintaan osallistumisen nähdään edistävän muutoksia ihmisen käsityksissä. Kolmantena on osallistujien suhteellisuudentajun ja ymmärryksen kehittyminen siitä, että maailmaa voi jäsentää useilla eri tavoilla. Tämän taustalla on se, että osallistujat voivat nähdä myös oman ikäryhmänsä tavat ja normit eri tavalla. Neljäs asia joka edesauttaa positiivisia asennemuutoksia on tunnesiteiden syntyminen. (Saarenheimo 2013, 38–39.)

Onnistunutta ylisukupolvista toimintaa on halu kehittää edelleen. Kehittämiskohteina voivat olla muun muassa toiminnan muoto ja sisältö. Ylisukupolvinen toiminta vaatii oikeanlaiset tilat toimintamuodosta riippuen. Oikeanlaiset tilat mahdollistavat parhaimmillaan oma-aloitteisen vuorovaikutuksen ihmisten välillä. Vuorovaikutuksen syntyminen taas mahdollistaa uusien ystävyys-suhteiden syntymisen ja helpottaa ihmisten kohtaamista. Ylisukupolvisesta toiminnasta tiedottaminen on avainasemassa. Tiedotusta kehittämällä ja tiedotukseen panostamalla on mahdollisuus saada suurempikin määrä potentiaalisia osallistujia ottamaan osaa toimintaan. Suuren osallistujamäärän lisäksi ylisukupolvinen toiminta saa myös positiivista näkyvyyttä osakseen. Kun ylisukupolvista toimintaa saadaan vakiinnutettua, saadaan osallistujat helpommin myös sitoutumaan toimintaan. Toiminnan vakiintuessa myös kielteiset ennakkoluulot ja –odotukset vähenevät. Kehittämiskohteena voi olla myös ihmisten innostaminen mukaan toimintaan. (Saarenheimo 2013, 41–44.)

Toteuttamaani Seniori–juniori-iltapäivään kohdistui myös muutamia haasteita. Suurin haaste oli löytää tapahtumalle soveltuva kohderyhmä ikäihmisistä. Alun perin tapahtumaa kaavailtiin toteutettavaksi Helsingin Invalidien Yhdistyksen ikäihmisten kanssa. Suunnitelma kuitenkin kariutui, koska yhdistyksen ikäihmiset eivät kokeneet tapahtumaa omaksi jutukseensa. Kariutuneen suunnitelman jälkeen oli aika miettiä uusi suunnitelma sopivan kohderyhmän löytämiseksi. Kohderyhmiä etsittäessä teimme helmi-maaliskuun aikana kolme markkinointikäyntiä Helsingissä eri yhdistyksiin, joissa kerroimme Asennetta ja Elämönhallintaa –projektista, meneillään olleesta opintoihini liittyvästä kehittämisprojektista sekä itse tapahtumasta. Käyntien tarkoituksena oli tehdä Asennetta ja Elämönhallintaa –projektia tunnetummaksi, sekä innostaa ihmisiä ottamaan osaa tapahtumaan. Tehdyistä käynneistä jäi kaikin puolin hyvä tunne ja saimmekin osallistujia Seniori–juniori-iltapäivään.

3.4 Miten huomioida fyysisesti vammaiset ylisukupolvisessa toiminnassa?

Mielestäni fyysisesti vammaiset henkilöt, kuten minkä tahansa muun vamma ryhmän edustajat tulee ottaa huomioon jo ylisukupolvista toimintaa suunniteltaessa. Suunnitteluvaiheessa tulee kiinnittää huomiota toteutettavaan toimintaan. Onko toiminta sellaista, johon kuka tahansa voi osallistua? Tarvitaanko toiminnassa apuvälineitä? Jos tarvitaan, onko niitä saatavilla? Ylisukupolvista toimintaa suunniteltaessa ja toteutettaessa paikan valinta on tärkein kriteeri. Paikan tulee soveltua myös vammaisille henkilöille, joten paikkaa valittaessa on syytä tehdä esteettömyyskartoitus. Esteettömyyskartoituksen tekemistä varten on löydettävissä tietoa muun muassa Invalidiliiton hallinnoimalta Esteettömyystiedon keskuksen verkkosivuilta www.esteeton.fi.

Asiantuntijoiden ja vammaisjärjestöjen mielestä vammaisten henkilöiden osallistumismahdollisuudet ovat rajalliset, vaikka perustuslaki takaa tasavertaiset sivistykselliset oikeudet itsensä kehittämiseen, kulttuuripalveluihin, harrastustoimintaan ja muuhun vapaa-ajan toimintaan myös vammaisille. Vammaisjärjestöt tarjoavat monipuolisia toimintamahdollisuuksia vammaisille henkilöille, kuten esimerkiksi koulutuksia, tapahtumia ja erilaisia harrastusryhmiä. Kaksi suurinta ongelmaa vammaisten henkilöiden osallistumiselle on esteellinen ympäristö ja tiedon saavutettavuus. (Konttinen 2007, 89–90.)

Olen sitä mieltä, että fyysisesti vammaisten henkilöiden huomioiminen ylisukupolvista toimintaa järjestettäessä lähtee jo oikeanlaisen tapahtumapaikan valinnasta. Tapahtumapaikan valinta voi olla iso tekijä jo senkin kannalta, kuinka paljon tapahtumaan saadaan osallistujia houkuteltua mukaan. Tapahtuman ohjelmaa suunniteltaessa toiminnan olisi hyvä olla sellaista, johon kuka tahansa pystyy ottamaan osaa. Vammaisuus ei aina näy ulospäin, eikä kaikilla vammaisilla ole käytössään apuvälineitä. Hyviä toiminnan muotoja voivat olla esimerkiksi sovellettu liikunta, joka sopii kaikille riippumatta siitä, onko henkilöllä vammaa vai ei.

3.5 Millaista ylisukupolvinen vuorovaikutus on?

Sukupolvien välisessä vuorovaikutuksessa on kyse eri-ikäisten ihmisten kyvystä ymmärtää toistensa ajattelu- ja toimintatapoja. Ylisukupolvisessa vuorovaikutuksessa tulisi huomioida se, miten valmiita eri yhteisöissä ollaan eri-ikäisten toiveiden, tarpeiden ja kiinnostuksen kohteiden neuvottelusta tai sovittelusta. Oleellista olisi miettiä, mitä annettavaa eri sukupolvilla on toisilleen ja miten sitä voitaisiin hyödyntää parhaalla mahdollisella tavalla. (Saarenheimo 2013, 16.)

Elämänkulku ja ikäpolvet –hankkeessa pidetyissä keskusteluryhmissä tuli ilmi, että ikäihmisten vahvuutena nähtiin elämänkokemus, kun taas nuorten vahvuutena nähtiin uudistuskyky. Vahvuuksien perusteella nuorilta odotettiin nykyhetken haltuunottoa. Ikäihmisiin kohdistuvat odotukset koskivat elämänviisauden opettamista. (Saarenheimo & Pietilä & Maununaho & Tiihonen & Pohjolainen 2014, 105.)

Kokemukseni mukaan ylisukupolvinen vuorovaikutus antaa ikäihmisille mahdollisuuden kurkistaa lasten ja nuorten maailmaan ja heidän ajatuksiinsa, samoin kun lapsille ja nuorille avautuu mahdollisuus kurkistaa ikäihmisten maailmaan ja ajatuksiin. Ylisukupolvinen vuorovaikutus tarjoaa hienon mahdollisuuden hiljaisen tiedon siirtämiseen ikäihmisiltä lapsille ja nuorille. Sen avulla eri-ikäisillä ihmisillä on mahdollisuus oppia uusia asioita ja lisäksi he saattavat löytää uusia näkökulmia asioihin.

Ylisukupolvisen vuorovaikutuksen aikaansaamisessa on havaittavissa kolme eri tekijää, joilla saadaan aikaan positiivisia kohtaamisia sukupolvien välillä. Ensimmäinen tekijä on keskinäinen arvostus, jossa vuorovaikutuksessa olevien kunnioitus toista kohtaan korostuu. Toinen tekijä on halukkuus kuulla toisen ikäisiä ja oppia heiltä. Kolmas tekijä on luontevasti yhdistävä toiminta. (Saarenheimo, ym. 2014, 114–115.)

Näen, että ylisukupolvisessa vuorovaikutuksessa kunnioitusta vaaditaan niin ikäihmiseltä, kuin lapselta tai nuoreltakin. Tämä koskettaa erityisesti ikäihmisiä, sillä heillä on valtava määrä sellaista tietoa jota ei välttämättä muualta ole saatavilla. Tiedon siirtäminen ja välittäminen eteenpäin sukupolvelta toiselle varmistaisi sen, että tieto siirtyy eikä katkeaisi. Sukupolvet yhdistävällä toiminnalla voidaan siirtää perinnetaitoja ikäihmisiltä eteenpäin lapsille ja nuorille. Lapset ja nuoret taas voivat opettaa ikäihmisiä esimerkiksi tietotekniikan, kuten tietokoneen tai älypuhelimien käytössä.

Sukupolvilla on opittavaa toisiltansa. Vanhempien sukupolvien arvostukset, tottumukset ja toimintatavat voivat olla nuorille keinoja kokea ne myönteisinä malleina, josta ottaa itsekkin mallia tai kyseenalaistuksen kohteina tai varoittavina esimerkkeinä. Nuorempien sukupolvien toimintatavat eroavat vanhempien sukupolvien toimintatavoista ja ne haastavatkin vanhempia sukupolvia uudistumaan. Sukupolvien yhteys luo turvallisuuden lisäksi myös turhautumista, mutta se on täysin normaalia. Molempia tarvitaan, jotta inhimillistä kasvua voi tapahtua. (Saarenheimo 2013, 14.)

4 SUKUPOLVET JA ASENTEET

Vanhustyön keskusliiton (2013) tekemän suomalaisen ikägallupin mukaan vanhemmat ihmiset olivat nuorempia ihmisiä enemmän sitä mieltä, että ymmärtävät elämää paremmin kuin nuoret. Puolet kyselyyn vastanneista oli sitä mieltä, että nuorilla ja vanhoilla ei ole riittävästi mahdollisuuksia toistensa tapaamiseen ja asioiden yhdessä tekemiseen. Erityisesti tämä korostui nuorten antamissa vastauksissa. Vanhempien ihmisten vastauksista oli havaittavissa, että paikallisten viranomaisten tulisi tukea yhdistyksiä ja aloitteita, jotka vahvistavat nuorten ja vanhojen välisiä yhteyksiä. Toi-

sen ikäisiin suhtautuminen koettiin myönteisenä ja eri-ikäisten kohtaamiselle ja vuorovaikutukselle nähtiin selkeästi tarvetta. (Saarenheimo, ym. 2014, 96–97.)

Maaliskuussa 2015 toteuttamassani Seniori–juniori-iltapäivässä käytin tutkimusmenetelmänä osallistuvaa havainnointia. Valitsin menetelmän siksi, että menetelmän avulla saisin helpon tietoa siitä, miten ikäihmisten ja lasten mahdolliset asenteet näkyisivät tapahtumassa. Osallistuvassa havainnoinnissa havainnoitsija itse osallistuu mukaan tutkittavan kohteen toimintoihin (Ojasalo, ym. 2014, 114–116). Tutkimusmenetelmänä osallistuva havainnointi oli hyvä valinta siksi, että osallistuin itse aktiivisesti Seniori–juniori-iltapäivän toimintaan mukaan. Tapahtuman aikana tekemiäni havaintojeni mukaan sukupolvien välillä oli havaittavissa pientä jännitystä ja osin ehkä arkuuttakin eritoten tapahtuman alkupuolella. Tapahtuman edetessä ilma-
piiri muuttui myönteisemmäksi ja avoimemmaksi. Oli ilo nähdä kuinka lapset ja ikäihmiset ottivat osaa ohjelmanumeroihin. Lapset kyselivät kysymyksiä avoimesti ja ennakkoluulottomasti. Havaintojeni mukaan lapset ja ikäihmiset olivat ennakkoluulottomia ja avoimia toisiaan kohtaan. Seniori–juniori-iltapäivän osallistujina olivat seurakunnan iltapäiväkerholaiset, eli 1–2-luokkalaiset. Tämän ikäisillä lapsilla ennakkoluuloja ja asenteita harvemmin vielä on. Siksi asennekasvatustyö on hyvä aloittaa lapsista. Kun lapsille tarjotaan kokemuksia eri-ikäisten kanssa toimimisesta, negatiivisia asenteita ja ennakkoluuloja ei välttämättä muodostu lainkaan.

Vuosina 2011–2013 toteutetun Elämänkulku ja ikäpolvet –hankkeen aikana järjestetyissä keskusteluryhmissä nuoret 17–20-vuotiaat keskustelijat olivat muita keskustelijoita useammin sitä mieltä, että toisen ikäisiin ihmisiin, jotka eivät omaan perheeseen kuulu on vaikeampaa muodostaa suhteita verrattuna oman ikäisiin. Nuorten mielestä vuorovaikutus ikäihmisten kanssa edesauttaa siinä, että heidät voi kohdata omana itsenään. (Saarenheimo ym. 2014, 98–99.)

Seniori–juniori-iltapäivän kohderyhmänä olivat ikäihmiset ja lapset. Näkisin kuitenkin, että tämän tapaisen tapahtuman järjestäminen nuorille, esimerkiksi rippikouluikäisille tai hieman vanhemmillekin nuorille voisi saada aikaan hienoja kokemuksia. Nuorilla saattaa olla ennakkoluuloja ja asenteita ikäihmisiä kohtaan. Niin kuin lapset, myös nuoret tarvitsevat kontakteja eri-ikäisiin ihmisiin. Mahdollistamalla ylisukupolvisia tilanteita, joissa on mahdollisuus päästä vuorovaikutukseen eri-ikäisten kanssa edes-

auttaa uusien ihmissuhteiden muodostamista myöhemmissäkin elämänvaiheissa. Lisäksi ylisukupolvisissa vuorovaikutustilanteissa on mahdollista avartaa ja haastaa omia ajattelutapoja ja -malleja.

Elämänkulku ja ikäpolvet –hankkeen keskusteluryhmissä nähtiin useita asioita, jotka voivat aiheuttaa jännitteitä sukupolvien välillä. Näitä asioita olivat Muun muassa talous ja eläkkeet erityisesti suhteessa suuriin ikäluokkiin ja nuorempiin sukupolviin, ikäihmisten heikko asema, työelämän muutosvauhti ja nuorten epärealistiset odotukset elintason jatkuvasta kasvusta. (Saarenheimo ym. 2014, 108.)

Olen sitä mieltä, että jännitteitä on aina ollut ja niitä tulee olemaan eri sukupolvien välillä. Jännitteitä sukupolvien välille luovat esimerkiksi sosiaalinen epätasa-arvo. Vaikka Suomessakin esiintyy sosiaalista epätasa-arvoa, on Suomi kuitenkin yksi maista, jotka ovat onnistuneet kitkemään sosiaalista epätasa-arvoisuutta. EU:n tekemän sosiaalisen tasa-arvon indeksin mukaan Suomi on toisena. Suomen edelle kiilaa vain Ruotsi. (Liekki 2014.) Tämänhetkinen yhteiskunnan tilanne ei ole paras mahdollinen, koska yhteiskunnassa on esimerkiksi paljon työttömyyttä. Työttömyys koskettaa kaikkia ikäluokkia. Yksi suuri epäkohta työttömyyden lisäksi on ikäihmisten asema yhteiskunnassa. Ikäihmisille suunnatuissa palveluissa on paljon kehittämisen varaa, sillä ne ovat tällä hetkellä heikoissa kantimissa. Mielestäni toimivassa yhteiskunnassa otetaan kaikki ikäluokat huomioon. Tämän päivän yhteiskunnassa on nähtävillä se, että parempiosaiset porskuttavat mennä eteenpäin ja heikommassa asemassa olevat jäävät vaille tukea. Tähän olisi ehdottomasti saatava muutos aikaan, sillä yhteiskunta ei voi toimia hyvin, jos sen kaikkia jäseniä ei huomioida.

Yhteiskunnassa on nähtävissä erilaisia odotuksia ja käsityksiä. Käsitykset voivat monesti olla yksipuolisia ja stereotyyppisiä etenkin yleisellä tasolla puhuttaessa. Ikäihmisiin kohdistuu erilaisia ennakkoluuloja, joista yksi koskee paikoilleen jämähtäneisyyttä. Toisaalta kuitenkin ajatellaan, että ikäihmisiä tulee auttaa ja kunnioittaa. (Saarenheimo ym. 2014, 113.)

lökkäisiin ihmisiin suuntautuu erilaisia asenteita. Asenteita ja Elämönhallintaa –projektin keskiössä on ikääntyneiden vammaisten henkilöiden elämönhallinnan tunteen vahvistaminen. Mahdollistamalla ylisukupolvisia kohtaamisia ja tarjoamalla tilai-

suuksia ylisukupolviseen vuorovaikuttamiseen vammaisten ikäihmisten sekä lasten ja nuorten välillä on mahdollista lisätä tietoisuutta vammaisuudesta ja sitä kautta mahdollista vaikuttaa ennakkoluulojen syntymiseen. Mielestäni on hienoa, että vielä ajatellaan että ikäihmisiä tulee auttaa ja kunnioittaa, siitä huolimatta, että yhteiskunnassa onkin paljon erilaisia odotuksia, käsityksiä ja ennakkoluuloja. Mielestäni ennakkoluulo ikäihmisten paikoilleen jämähäneisyydestä ei pidä paikkaansa. Vaikka ehkä usein ajatellaankin, ettei ikäihmisillä ole enää mitään annettavaa sen jälkeen kun he siirtyvät työelämästä eläkkeelle asia on juuri päinvastoin. Ikäihmisen siirtyessä työelämästä eläkkeelle hänelle vapautuu paljon aikaa käytettäväksi johonkin muuhun. Moni ikäihminen on aktiivisesti mukana erilaisissa toiminnoissa, kuten vaikkapa harrastuksissa. Yhä useampi ikäihminen käyttää vapaa-aikaansa myös vapaaehtoistyön parissa.

Kurjen (2007, 81–82) mukaan iäkkäisiin ihmisiin suuntautuvat asenteet voidaan filosofisesti jakaa neljään eri luokkaan. Ensimmäinen luokka kuvaa *hyljeksintää*, joka kumpuaa yhteiskunnan vanhuuteen liittyvistä negatiivisista asenteista. Hyljeksinnän tuloksena iäkkäät ihmiset eristetään yhteiskunnasta, koska ajatellaan että iäkäs ihminen ei enää tuota yhteiskunnalle arvoa, vaan hän odottaa vain kuolemaa. Toinen luokka kuvaa *sosiaalisia palveluja*. Sosiaalisissa palveluissa iäkkäiden ihmisten tarpeista ja hyvinvoinnista ollaan kiinnostuneita, mutta samaan aikaan kuitenkin ajatellaan, että iäkkäiden pitäisi tehdä tilaa nuoremmille. Kolmas luokka kuvaa *osallistumista*, joka on vastakohta eristämislle. Osallistumisessa nähdään tärkeänä se, että ikäihminen voi toteuttaa normaaliin elämään kuuluvia aktiviteetteja ja toimintoja sekä olla vuorovaikutuksessa muiden ikäihmisten kanssa. Sillä pyritään estämään laitostumista ja tukemaan ihmisten omia mielenkiinnon kohteita ja osallistumista. Neljäs luokka kuvaa *itsetoteutusta*. Itsetoteutuksessa vanhuus nähdään samanarvoisena kehitysvaiheena kuin mikä tahansa muu ikäkausi. Yhteiskunnan tehtävänä on mahdollistaa ikäihmisten toimiminen erilaisilla sosiaalielämän osa-alueilla, jotka ovat kosketuksissa heidän elämäänsä. Ikäihmisen tulee voida toteuttaa itseään ja luovuuttaan aivan samoin kuin kenen tahansa muunkin.

Mielestäni sukupolvien välinen vuorovaikutus on tärkeää ja sille olisi luotava mahdollisuuksia ja erilaisia tilanteita, joissa vuorovaikutusta voisi edistää. Ylisukupolvisiä vuorovaikutustilanteita luomalla voimme ennaltaehkäistä eri-ikäisten ihmisten syrjäy-

tymistä. Ne ovat omiaan luomaan osallisuuden tunnetta ja kokemuksia. Osallisuuden kokemuksilla taas on vaikutusta ihmisen hyvinvointiin. Ylisukupolvinen vuorovaikutus tarjoaa ihmisille mahdollisuuden tutustua uusiin ihmisiin, lisätä kasvokkain tapahtuvaa kanssakäymistä ja parhaimmillaan se saattaa avartaa sekä antaa aivan uudenlaisia kokemuksia vuorovaikutuksesta sekä muista ihmisistä. Ylisukupolviselle vuorovaikutukselle voidaan luoda toimivia mahdollisuuksia esimerkiksi erilaisten tapahtumien kautta. Yleensä ylisukupolvisen vuorovaikutuksen nähdään koskevan vain ikäihmisiä ja lapsia, mutta mikä estää laajentamasta ylisukupolvisen vuorovaikutuksen käsittämään myös nuorisoa ja aikuisia.

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisemassa ohjelmassa ”Suomen vammaispoliittinen ohjelma vuosiksi 2010–2015” on esitetty useita toimenpiteitä, jotka kohdistuvat asenteisiin ja arvoihin. Vammaispoliittisessa ohjelmassa asenne- ja arvotyöskentelyn tavoitteena on yhteiskunnassa oleviin näkemyksiin sekä ymmärrykseen vaikuttaminen siten, että kuka tahansa ihminen voi osallistua yhteiskunnan rakentamiseen. Ohjelmassa esitetyt toimenpiteet ovat muun muassa vammaispolitiikan vastaisten käsitteiden ja määritelmien korjaaminen, sekä yhdenvertaisuus- ja esteettömyysoasaamisen vahvistaminen eri hallinnonalojen henkilöstölle. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010.)

Mielestäni on hienoa, että Suomella on oma vammaispoliittinen ohjelma. Viimeisin ohjelma on tehty koskemaan vuosia 2010–2015. On hienoa, että ohjelmassa on kiinnitetty huomiota asenteisiin. Yhteiskunnassamme vallitsee paljon erilaisia asenteita, eivätkä ne kaikki ole positiivisia. Yhteiskunnassa vallitsevissa asenteissa riittää paljon työnsarkaa, mikäli tavoitteena pidetään sitä että kuka tahansa voi olla osallisena yhteiskunnan rakentamisessa. Seuraavaan tehtävään vammaispoliittiseen ohjelmaan olisikin hienoa saada näkyville enemmänkin mitä kaikkea voisi tehdä, jotta vallitsevia asenteita saataisiin kitkettä ja edistettyä asenteita ja arvoja myönteisemmiksi.

4.1 Ennakkoluulot ja syrjintä

Kiuru (2006) kertoo Invalidiliiton vuonna 2006 teettämässä asennetutkimuksessa, että liikuntavammaiset henkilöt kokevat eriarvoisuutta muihin ihmisiin nähden. En-

nakkoluulot ja asenteet liikuntavammaisuutta kohtaan ovat usein tiedostamattomia, pinnan alla piileviä eikä niiden vaikutusta omaan käyttäytymiseen huomata. Niitä ei myöskään ehkä osata tai pystytä kontrolloimaan. (Konttinen 2007, 69–70.)

Invalidiliiton Asennetta ja Elämänhallintaa –projekti pyrkii vähentämään vammaisiin kohdistuvia asenteita ja ennakkoluuloja ylisukupolvisen vuorovaikutuksen kautta. Näen, että tämän kaltaisia projekteja tullaan tarvitsemaan tulevaisuudessa enenevässä määrin. Järjestöillä on käytössään paljon osaamista ja voimavaroja, joita hyödyntämällä on mahdollista vaikuttaa sekä yhteiskuntaan että yksittäisiin ihmisiin. Eriarvoisuuden vähentäminen tulee olla tärkeysjärjestyksessä ensimmäisten joukossa. Jotta eriarvoisuutta voidaan vähentää, on lisättävä ihmisten tietoutta vammaisuudesta sekä yleisesti että kohdistuen tietoa eri vammaryhmistä ja –tyypeistä. Tietoa lisäämällä on mahdollista vaikuttaa asenteisiin. Kun tietoa on saatavilla tarpeeksi, ihmisen on mahdollista muuttaa omia käsityksiään asiasta. Käsitusten muuttuessa myös käytös ja ihmisen oma tapa toimia voi muuttua haluttuun suuntaan.

Ennakkoluulojen taustalla on yleensä jokin ennakkokäsitys. Ennakkokäsitys muodostuu ihmiselle toisesta ihmisestä jo usein ennen ensimmäistäkään tapaamiskertaa. Sen muodostamiseen saattavat vaikuttaa muiden ihmisten puheet tai se, että asianomainen kuuluu johonkin ryhmään, esimerkiksi ikä-, ammatti-, kieli- tai uskontoryhmään, rotuun tai kansallisuuteen. Ennakkokäsityksiin liittyvät myös stereotyyppiset käsitykset ihmisistä, jotka kuuluvat johonkin yllä mainituista ryhmistä. Stereotyyppiassa on kyse sosiaalisesta luokittelusta, joka on usein syntynyt ihmisjoukossa. Siinä on muodostettu yksinkertainen ja kaavamainen kuvitelma niiden ihmisten ominaisuuksista, joiden katsotaan kuuluvan johonkin tiettyyn ihmisryhmään. On kuitenkin muistettava, että kaikki ennakkokäsitykset ja stereotypiat eivät ole negatiivisia, vaan ne voivat olla myös positiivisia. Negatiiviset stereotypiat ja ennakkokäsitykset voivat edesauttaa ennakkoluulojen syntymistä. Ennakkoluulot ovat epätodenmukaisia tai virheellisiä käsityksiä ja uskomuksia muista ihmisistä tai asioista. Niille on tyypillistä se, että ne ovat negatiivisia. Ne tulevat useimmiten esiin negatiivisena suhtautumisena johonkin henkilöön sen perusteella, että hän edustaa jotakin ryhmää. Ennakkoluulot voivat kohdistua kokonaisuudessaan myös johonkin ryhmään. Stereotypia, ennakkokäsitykset ja ennakkoluulot ovat yhteydessä niin lapsen kuin aikuisenkin tekemiin henkilöhavaintoihin ja tulkintoihin. Niillä on myös suora vaikutus siihen, miten

henkilö käyttäytyy sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa. Käyttäytyminen on myönteistä, jos asenteet ja henkilöäsitukset ovat positiivisia. Asenteiden ja henkilöäsitusten ollessa kielteisiä, myös käyttäytyminen ilmenee negatiivisena. Erityisesti lapset ovat herkkiä havaitsemaan ja omaksumaan ennakkoluuloja esimerkiksi erituisista, eri uskontoon kuuluvista, vammaisista, kauneuskäsityksistä ja ihmisistä, joiden ulkoiset ominaisuudet tai käyttäytyminen poikkeaa muista ihmisistä. (Aho & Laine 1997, 82–83.)

Kokemukseni mukaan negatiivisten ennakkoluulojen syntymisessä on suuri vaikutus sillä, mitä muut lähipiirissä olevat henkilöt ajattelevat. Jos lähipiirissä olevilla henkilöillä on negatiivisia ennakkoluuloja jostakin asiasta tai ihmisestä, se tarttuu herkästi myös sellaiseen henkilöön jolla ennakkoluuloja ei vielä ole syntynyt. Negatiiviset ennakkoluulot vaikuttavat myös henkilön käytökseen. Kun henkilöllä on negatiivisia ennakkoluuloja, hän alkaa vaistomaisesti karttaa sellaisia tilanteita tai ihmisiä joihin ennakkoluulo kohdistuu. Kun ennakkoluulo on positiivinen, henkilö suhtautuu myönteisesti asiaan tai ihmiseen. Ennakkoluulon positiivisuus tai negatiivisuus on nähtävissä myös vuorovaikutuksessa. Vuorovaikutus on sujuvaa ja myönteistä, kun ennakkoluuloja ei ole tai ne ovat positiivisia. Ennakkoluulojen ollessa negatiivisia vuorovaikutus voi olla nihkeää ja vastentahtoista.

Simo Vehmas kertoo teoksessaan ”Vammaisuus”, että vammaisuuteen on liittynyt ennakkoluuloja ja jopa rasismia. Vammaisuuteen liittyvä rasismi perustui enimmäkseen vihamielisiin ennakkoluuloihin. Nähtiin myös, että vammattomilla ihmisillä oli pelkoja fyysisestä vammautumisesta. Koska vammaisuutta ja vammaisuuteen liittyviä ongelmia hoidettiin pitkään lääketieteellisesti, oli vammaispolitiikassa jätetty kokonaan huomioimatta sosiaaliset tekijät, eli tekijät jotka vaikeuttivat vammaisten ihmisten jokapäiväistä elämää. Vammaisuuteen liittyvien ennakkoluulojen katsottiin perustuvan nuoruuden ja kauneuden ihannointiin. Yhdysvalloissa vammaisten ajama poliittinen toiminta koskien omia oikeuksia juontaa juurensa vähemmistöryhmäajatteluun. Vammaisten ihmisten toimimista yhteisöissä edesautettiin poistamalla arkkitehtuurisia ja ympäristöllisiä esteitä sekä pyrkimällä ihmisten asenteiden muuttamiseen. Heidän huonon sosiaalisen aseman on katsottu olevan tulosta yhteiskunnallisesta syrjimisestä ja se tulisi poistaa erilaisten lakien avulla. (Vehmas 2005, 109–110.)

Vammaiset henkilöt kohtaavat yhä tänä päivänäkin ennakkoluuloja sekä kielteistä suhtautumista muiden ihmisten, mutta myös yhteiskunnankin taholta. Heidän tarpeiden odotetaan eroavan muiden ihmisten tarpeista. Vammaiset henkilöt myös leimataan hyvin usein kuuluvaksi yhteen ja samaan ryhmään. Vaikka Suomen perustuslaki turvaakin yhdenvertaisuuden vammaisille henkilöille, se ei toteudu vammaisryhmiin kohdistuvien asenteiden takia. (Haarni 2006, 31.)

Mielestäni on harmillista, että yhdenvertaisuuslaki ei toteudu vammaisten henkilöiden kohdalla. Haarnin (2006, 31) mukaan yhdenvertaisuutta ei esimerkiksi terveydenhuollossa ymmärretä vammaisten perusoikeudeksi. Mielestäni pelkkä lainsäädäntö ei yksinään riitä poistamaan syrjintää. Se voi toimia tukena syrjinnän poistamisessa, mutta syrjinnän poistamiseksi tarvitaan paljon muutakin. Yhteiskunnassa on siis vielä paljon tehtävää, jotta yhdenvertaisuuslaki joka on luotu koskemaan jokaista ihmistä taustasta riippumatta, saataisiin toteutumaan siten, että se koskettaa ja toteutuu jokaisen kohdalla. Vammaisten henkilöiden tarpeet ovat samanlaisia kuin kellä tahansa muullakin. Myöskään vammaisia ei voi niputtaa kuuluvaksi yhteen ryhmään. Vammaistyyppisiä on erilaisia eivätkä ne ole keskenään samanlaisia tai verrattavissa toisiinsa.

Asenteilla, jotka juontavat juurensa kielteisyydestä tai tietämättömyydestä, on suuria vaikutuksia vammaisten arjessa. Mikäli yhteiskunnan jäsenten suhtautuminen on kapeakatseista eikä tukea täysivaltaisen elämän edistämiseksi ole tarjolla, vammaisen henkilön yhteiskunnallinen osallistuminen tai vaikkapa harrastukset ja sosiaalinen elämä jäävät helposti syrjään. (Haarni 2006, 44.)

Näen, että asenteet vammaisuutta kohtaan ovat suurin ongelma sille, miksi vammaisten henkilöiden yhteiskunnallinen osallistuminen on vähäistä. Asenteita ehkäisemällä ja toimimalla suvaitsevaisuuden edistämiseksi mahdollistamme vammaisille henkilöille paremmat mahdollisuudet osallisuuden ja osallistumisen lisäämiseksi. Yhteiskunta on saatava avoimemmaksi kaikille sen jäsenille. Hyvinvoiva ja toimiva yhteiskunta mahdollistaa osallistumisen ja osallisuuden jokaiselle yhteiskuntaan kuuluvalla jäsenelle. Ei ole oikein, että vain osalla yhteiskunnan jäsenistä on mahdollisuus toimia täysivaltaisina yhteiskunnan jäseninä, kun taas osalta yhteiskunnan jäsenistä tämä mahdollisuus puuttuu.

Timo Makkosen mukaan syrjintä on uhka yksilölle, mutta myös yhteiskunnalle. Syrjintä saa aikaan kaksinkertaisen negatiivisen vaikutuksen, sillä syrjintä kiistää syrjinnän kohteena olevan uhrin ihmisarvon sekä loukkaa uhrin identiteettiä, samalla kun syrjinnällä riistetään esimerkiksi jokin syrjinnän kohteelle kuuluva oikeus tai palvelu. Syrjintä on vakava ilmiö, koska se perustuu yksilön ominaisuuksiin, joihin yksilö itse ei pysty vaikuttamaan. Tällaisia ominaisuuksia voivat olla esimerkiksi etninen tai rodullinen alkuperä, sukupuoli, ikä, vammaisuus tai seksuaalinen suuntautuminen. Syrjinnän seurauksena voi syrjinnän kohteena olevalle olla muun muassa vieraantumista, syrjäytymistä, radikalisoitumista tai psyykkistä pahoinvointia. (Makkonen 2003, 8-9.)

Suomessa vammaisuuteen ja seksuaalisuuden suuntautumisen perusteella tapahtuvaa syrjintää on tutkittu hyvin vähän. Jotta vammaisuutta ja sukupuolisen suuntautumisen perusteella tapahtuvaa syrjintää voitaisiin tutkia, olisi perustettava toimiva seurantajärjestelmä, jonka pohjana toimisivat asennetutkimukset, joissa kartoitettaisiin valtaväestön asenteita kohderyhmiä kohtaan, uhritutkimukset, poliisin rikosilmoitustilastot sekä oikeustapatilastot. (Makkonen 2003, 28.)

Erilaisten ihmisten kohtaaminen ei aina ole helppoa. Vammaisen kohtaaminen voi olla haastavaa, koska ei tiedetä kuinka vammaiseen tulisi suhtautua. Taustalla voi olla tietämättömyyttä, pelkoa, asenteita, jopa taikauskoa. Nämä kaikki ovat sosiaalisia tekijöitä, jotka vaikuttavat taustalla ja edesauttavat vammaisten syrjimistä. Kohdatessaan vammaisen henkilön häntä ei uskalleta lähestyä luontevasti, vaan ennemmin hänen annetaan olla omissa oloissaan. Vammaisen henkilön kohtaaminen voi myös aiheuttaa säälin tuntemuksia. Säälin tuntemusten kokemiseen vaikuttaa se, ettei ole tietoa vammaisen henkilön todellisesta tilanteesta tai jos tietoa onkin, niin sitä on hyvin vähän. Ennakkoluulot vammaisuutta kohtaan ovat hiljalleen muuttumassa parempaan suuntaan. Kuitenkin yhteiskunnallisella tasolla on nähtävissä vielä paljon asenteellista ja rakenteellista esteitä, vaikka yleinen asenneilmapiiri vammaisia ja vammaisuutta kohtaan onkin muuttunut myönteisemmäksi. (Konttinen 2007, 68–69.)

Seniöri–juniori-iltapäivässä tekemieni havaintojen perusteella oli nähtävillä, että vammaisuuteen suhtautuminen oli lasten osalta uteliasta ja muiden osallistujien osalta myönteistä. Seniöri–juniori iltapäivään saatiin yhdeksi esiintyjäksi kokemuskouluttaja Invalidiliitolta. Kokemuskouluttaja kertoi omasta elämästään, sairaudestaan ja

ihmisten suhtautumisesta henkilöön, joka käyttää pyörätuolia. Hän nosti puheessaan esiin ihmisten ymmärtämättömyyden. Ihmisten ymmärtämättömyys vaikuttaa suoraan ihmisten käsityksiin ja asenteisiin. Ennakkoluulojen kitkemiseksi olisi luotava vuorovaikutuksellisia tilanteita, joissa olisi mahdollista lisätä vuorovaikutusta vammaisen ja ei-vammaisen henkilön välillä. Parhaimmassa tapauksessa vuorovaikutustilanne on sellainen, jossa molemmat ovat aktiivisia toimijoita.

4.2 Kohti kaikille samanarvoista yhteiskuntaa

Jotta yhdenvertaisuus toteutuisi yhteiskunnassa myös vammaisten henkilöiden osalta, tulisi kiinnittää huomiota myönteisten asenteiden luomiseen vammaisuudesta. Myönteisten mielikuvien luomisen lisäksi on myös kehitettävä yleistä asenneilmapiiriä. (Konttinen 2007, 70.) Suomessa on vuonna 1995 laadittu ”Kohti yhteiskuntaa kaikille” –vammaispoliittinen ohjelma. Ohjelmassa mainitaan vammaisten henkilöiden täysivaltaistumisen ja yhdenvertaisuuden toteutuvan silloin, kun yhteiskunta ja ympäristöä muokataan mahdollisimman esteettömäksi. Tämä tarkoittaa sitä, että yhteiskunta ottaa tasavertaisesti kaikki siihen kuuluvat jäsenet huomioon. Yhteiskunnassa, jossa kaikki jäsenet ovat tasavertaisia, tehdään sosiaalisesti kestäviä ja kehitystä tukevia ratkaisuja. Ohjelmassa painotetaan erityisesti ihmiskuvan uudistamista siten, että vammaiset henkilöt nähtäisiin aktiivisina itsenäisinä ja sosiaalisesti suuntautuneina kansalaisina muiden rinnalla. Vammaistietoisuus on yhteiskunnassa lisääntynyt, samoin kuin neutraali suhtautuminenkin. Erilaisuuden ymmärtäminen ja hyväksyminen on myös lisääntynyt ja se kuvastaa omalta osaltaan suvaitsevaisuuden ja monikulttuurisuuden kasvua. (Haarni 2006, 43–44.)

Koen, että nyky-yhteiskunnassamme on paljonkin varaa ja tilaa muutoksille. Vaikka vammaistietoisuus yhteiskunnassa onkin lisääntynyt, se ei valitettavasti aina näy ihmisten käytöksessä. Vammaisuus tuntuu olevan monelle vielä tänä päivänäkin mysteeri, eikä vammaista henkilöä osata kohdata omana itsenään. Koen, että Invalidiliiton Asennetta ja Elämänhallintaa –projekti edistää myönteisten asenteiden luomista vammaisuudesta. Sen yhtenä kohderyhmänä ovat seurakuntien toiminnassa mukana olevat lapset ja nuoret. Projektissa järjestettävissä tapahtumissa ja tilaisuuksissa on oivallinen mahdollisuus tietoisuuden lisäämiseen koskien vammaisuutta sekä myön-

teisten asenteiden luomiseen samanaikaisesti, kun pyritään ehkäisemään negatiivisten asenteiden ja ennakkoluulojen syntymistä. Myönteisten mielikuvien lisäksi olisi kuitenkin kehitettävä myös yleistä asenneilmapiiriä. Yleisen asenneilmapiirin kehittämiseen tarvitaan koko yhteiskunnan panostusta. Jotta yhteiskunnassa vallitseva asenneilmapiiri saataisiin kehitettyä myönteisemmäksi, on yhteiskunnan eri sektoreiden tehtävä yhteistyötä.

Marja Vaarama kertoo ”Kaikenikäisille hyvä Suomi – Sukupolvipolitiikalla sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävään hyvinvointiyhteiskuntaan” –työpaperissa, että hyvinvointiyhteiskunnan on huolehdittava niistä, jotka itse eivät pysty järjestämään itselleen tarvitsemaansa työtä ja tukea ja hoivaa. Vaikka vastuu hyvinvoinnista on ensisijaisesti yksilöllä ja perheillä, yhteiskunnan vastuulla on taata ja turvata ihmisille tasa-arvoiset mahdollisuudet hyvinvointiin. Työryhmän vision mukaan vuonna 2030 ”Kaikenikäisille hyvä Suomi” on yhteiskunta, jonka tärkeimpinä asioina nähdään aktiivinen kansalainen ja mahdollistava yhteiskunta. Sen mukaan lapsille ja nuorille turvataan perusta kasvulle ja hyvälle elämälle sekä avun tarpeessa olevista vanhuksista ja vammaisista huolehditaan. Vision mukaan kaikilla on oikeus koulutukseen sekä osallisuuteen. Yhteiskunnan on tarvittaessa tasattava koulutuksen ja osallisuuden mahdollisuuksia. Sen jäsenillä on oikeus ja velvollisuus omien voimavarojen käyttöön sekä itsensä että yhteiskunnan hyväksi. Vision mukaisessa yhteiskunnassa toteutuu yhteisvastuu. (Vaarama 2013, 28–29.)

Koen, että ”Kaikenikäisille hyvä Suomi” on tavoittelemisen arvoinen asia. Yhteiskunta, jossa jokainen tulee huomioiduksi omana itsenään, on arvokas. Sen lisäksi, että yhteiskunnassa jokaisella on mahdollisuus kasvuun ja hyvään elämään sekä koulutukseen ja osallisuuteen, on tärkeää että huolehdimme myös niistä, jotka huolenpitoa kaipaavat. Hyvinvoivassa yhteiskunnassa jokaisella on mahdollisuus osallistua ja saada kokemuksia osallisuudesta lähtökohdista riippumatta. Olen sitä mieltä, että kun tavoitteena on tasa-arvoisen ja suvaitsevaisen yhteiskunnan rakentaminen, on erityisen tärkeää kiinnittää huomiota asennekasvatukseen. Asennekasvatus on hyvä aloittaa jo lapsista. Heillä ei ole vielä samanlaisia asenteita ja ennakkoluuloja kuin aikuisilla, joten asennekasvatuksen ja ilmapiirin muuttaminen on helpompaa aloittaa heistä. Havaintojeni mukaan lapset ovat hyvinkin suvaitsevaisia ja suhtautuvat erilaisuuteen mutkattomasti. Aikuisten parissa on taas vaikeampaa tehdä asennekasva-

tusta, mutta sekin on mahdollista. Ongelmana aikuisten kanssa tehtävän asennekasvatuksen parissa on se, että heillä on pinttyneitäkin ennakkoluuloja ja asenteita erilaisuutta kohtaan. Niitä voi olla hankalaa lähteä muuttamaan. Aikuisten parissa tehtävä asennekasvatus ja pyrkimys ilmapiirin muuttamiseen negatiivisesta positiiviseen suuntaan voi olla erittäin haastavaa, mutta onnistuessaan se tuottaa hedelmää. Asennekasvatusta ja ilmapiirin muutosta olisikin hyvä tehdä kaikissa ikäluokissa, sillä näin olisi mahdollista tehdä yhteiskunnasta suvaitsevaisempi.

4.3 Asenteet ikääntyneitä vammaisia kohtaan

Toteutin opintoihini liittyvän kehittämisprojektin aikana Asennetta ja Elämänhallintaa –projektissa mukana oleville seurakunnille pienimuotoisen kyselyn hyödyntämällä tulevaisuuden muistelu –menetelmää. Valitsin tulevaisuuden muistelun tutkimukselliseksi menetelmäksi siksi, että halusin päästä kokeilemaan jotakin uutta tutkimusmenetelmää. Tulevaisuuden muistelu soveltui hyvin myös osallistuvan havainnoinnin tueksi. Kysely sisälsi kuusi (6) kysymystä ja se lähetettiin sähköpostilla Teuvan, Jyväskylän sekä Helsingin Oulunkylän seurakunnan työntekijöille. Kyselyjä lähetettiin yhteensä yhdeksän (9) kappaletta. Vastausaikaan mennessä palautettuja kyselyjä oli kaksi (2) kappaletta. Vastausajan jälkeen sain vielä kaksi (2) vastausta lisää. Kyselyn aluksi oli laadittu kuvitteellinen alkutilanne:

”Tilanne: Kuvitellaan, että elämme kevättä 2016. Seurakunnassanne on aikaisemmin ollut Invalidiliiton Asennetta ja Elämänhallintaa –projektiin liittyvää ylisukupolvista toimintaa. Ylisukupolvisen toiminnan kautta on saatu uusia kokemuksia siitä, miten ikäihmiset ja lapset ja nuoret saadaan toimimaan yhdessä ja toiminnan myötä sukupolvien välinen vuorovaikutus on kehittynyt.” (Usmi 2015.)

Vastattavia kysymyksiä olivat:

- Ylisukupolvinen toiminta on käynnistynyt seurakunnassa hyvin. Miten asiat ovat Sinun kannaltasi?
- Mitä itse teit myönteisen kehityksen aikaansaamiseksi ja mistä sait tukea? Millaista tukea sait?

- Mistä olit huolissasi ylisukupolvisen toiminnan käynnistyessä? Mikä sai huolesi vähenemään?
- Miten omat ajatukset ylisukupolviseen toimintaan liittyen ovat muuttuneet viimeisimmän vuoden aikana?
- Mistä tunnistatte, että asenneilmapiiri ikääntyneitä vammaisia kohtaan on toiminnan myötä muuttunut myönteisemmäksi seurakunnassanne?
- Miten ylisukupolvinen toiminta ikäihmisten sekä lasten ja nuorten välillä on mielestäsi onnistunut? Jos haluaisit tehdä jotain toisin, mitä tekisit?

Tulevaisuuden muistelua hyödyntävän kyselyn tuloksia hyödynnetään opinnäytetyön tuotoksena tehtävään ylisukupolvisen tapahtuman järjestäjän oppaaseen. Vastauksista poimitaan tärkeimmät huomiot ja ne tuodaan esille sekä tapahtuman järjestäjän muistilistassa että itse oppaassa, luvussa joka käsittelee tapahtuman arviointia. Seuraavaksi käyn läpi kyselyyn vastanneiden työntekijöiden vastauksia. Vastaajat, eli työntekijät erottuvat toisistaan merkinnällä T1, T2 jne. T1 tarkoittaa siis ensimmäistä työntekijää. Kyselyyn vastanneiden työntekijöiden vastauksissa oli havaittavissa, että ylisukupolviselle toiminnalle on kysyntää ja tarvetta. Vastauksia toteuttamaani kyselyyn sain Teuvan ja Oulunkylän seurakunnan työntekijöiltä.

Oulunkylän seurakunnassa järjestetyissä ylisukupolvisissa tapahtumissa toiminta katsottiin onnistuneeksi ja sen katsottiin tuoneen uusia virikkeitä iltapäiväkerhon arkeen. Ylisukupolviselle toiminnalle toivottiin jatkuvuutta, esimerkiksi kerran kuussa etukäteen sovittuna päivänä, jolloin ikäihmisten ja lasten tutustumiselle olisi enemmän tilaa, kuten myös yhteiselle tekemiselle ja yhdessä olemiselle. Ylisukupolvista toimintaa järjestettäessä olisi hyvä, jos toimintaan varattuun aikaan kiinnitettäisiin enemmän huomiota. Lasten jaksaminen ja keskittyminen koulupäivän jälkeen on vaihtelevaa. (T1, 2015.)

Syksyllä 2014 järjestetyt tapahtumat olivat mielenkiintoisia, mutta ikäihmisten osallistuminen niissä ei onnistunut yhtä kertaa lukuun ottamatta. Tapahtumien sijoittelu kerhopäiville oli ongelmallista johtuen aikatauluista ja kerholaisten lukujärjestyksistä. Keväällä 2015 järjestetyssä Seniori–juniori-iltapäivässä ylisukupolvinen kohtaaminen onnistui lasten, ikäihmisten ja vammaisten välillä. Kiireen ja hektisyyden vuoksi ylisukupolvisista tilanteista saadut kokemukset ovat kuitenkin jääneet hyödyntämättä.

Kiinnostusta löytyy esimerkiksi pienimuotoisten tapahtumien tai retkien järjestämiseen yhdessä ikäihmisten ja lasten kanssa. Toiveena olisi saada vierailijoita mukaan erilaisiin seurakunnan kerhoihin, mutta kiristynyt taloudellinen tilanne ja erilaiset suorituspaineeet ovat ongelma. Myös konkreettiselle tuelle olisi tarvetta. Eniten huolta ylisukupolviselle toiminnalle aiheutuu ajan ja mahdollisuuksien rajallisuudesta. Asenneilmapiiri ikääntyneitä vammaisia kohtaan on muuttunut myönteisemmäksi ja tavoitteena on suhtautua luontevasti ikääntymiseen, vammaisuuteen, yhteistyöhön ja jokaisen huomioimiseen. (T2, 2015.)

Oulunkylän seurakunnasta saaduissa vastauksissa on huomattavissa, että ylisukupolvinen toiminta on ollut uusi ja myönteinen toiminnanmuoto. Ylisukupolvinen toiminta vaatisi kuitenkin jatkuvuutta, jotta yhteiselle tekemiselle ja sukupolvien väliselle vuorovaikutukselle saataisiin jatkumo. Siitä saatuja kokemuksia ei myöskään ole pystytty hyödyntämään riittävästi hektisen arjen vuoksi. Seurakunnan asenneilmapiiri ikääntyneitä vammaisia kohtaan on muuttunut ylisukupolvisen toiminnan myötä myönteisemmäksi.

Teuvan seurakunnassa järjestetyissä ylisukupolvisissa tapahtumissa yhteistyö Invalidiliiton Asennetta ja Elämönhallintaa –projektin kanssa koettiin hyväksi. Ylisukupolvinen toiminta on muuttanut työntekijöiden ajatuksia positiivisimmaksi ja toiminta on onnistunut seurakunnassa hyvin. Yhteistyö on ollut toimivaa kaikkien osapuolten välillä. Hyvän ja toimivan yhteistyön säilyvyys on omalta osaltaan edesauttanut asenneilmapiirin muuttumista myönteisemmäksi ikääntyneitä vammaisia koskien. (T3 & T4, 2015.)

Teuvan seurakunnasta saaduissa vastauksissa on huomattavissa, että ylisukupolvinen toiminta on saanut muutosta aikaan työntekijöiden keskuudessa. Tapahtunut muutos on ollut myönteinen. Panostamalla hyvään ja toimivaan yhteistyöhön on mahdollista vaikuttaa edelleen ikääntyneisiin vammaisiin kohdistuvaa asenneilmapiirin muuttumista myönteisemmäksi.

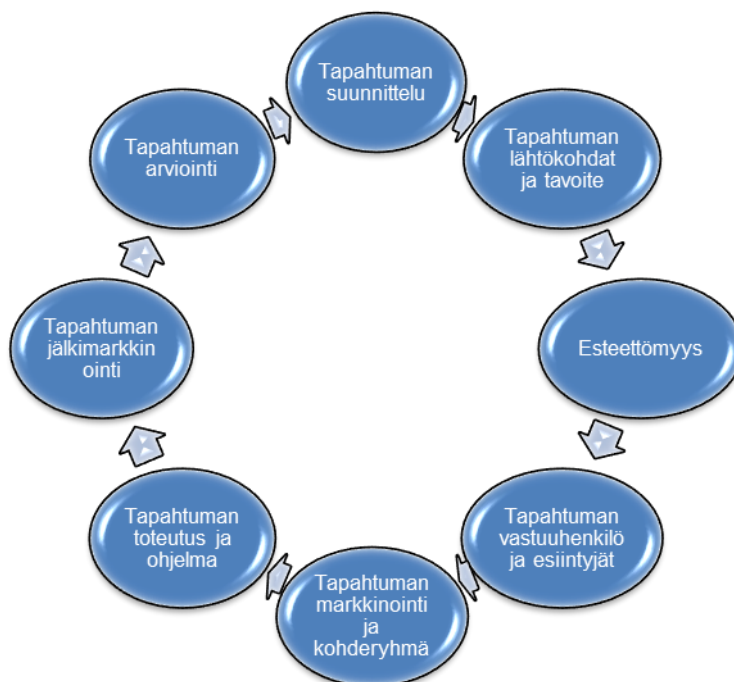
Saatujen vastausten valossa näyttää siltä, että seurakunnissa asenneilmapiiri ikääntyneitä vammaisia kohtaan on ollut vaihtelevaa, joskin se on molemmissa vastaanissa seurakunnissa muuttunut myönteisemmäksi ylisukupolvisen toiminnan kautta.

Seurakuntien asenneilmapiiriä ikääntyneitä vammaisia kohtaan voisi edistää esimerkiksi siten, että ylisukupolvinen toiminta saataisiin muutettua kertaluonteisista tapahtumista pysyvämmäksi ja usein tapahtuvaksi toiminnaksi. Seurakuntien työntekijät tarvitsevat myös tukea työssään, jotta pystyvät edistämään suvaitsevaisuutta sekä avointa ja myönteistä ilmapiiriä seurakunnassaan. Suvaitsevaisuuden tukemisella voidaan edesauttaa myös ikääntyneisiin vammaisiin suuntautuvia myönteisiä asenteita.

5 YLISUKUPOLVISEN TAPAHTUMAN JÄRJESTÄJÄN OPAS

Sain idean ylisukupolvisen tapahtuman järjestäjän oppaan tekemisestä alkutalvesta 2015, kun aloitin kehittämisprojektin ideointia. Suuntautumispintoihini liittyvässä kehittämisprojektissa tuotin ylisukupolvisen tapahtuman nimeltä Seniori–juniori-iltapäivä. Tapahtuma toteutettiin Oulunkylän seurakuntatalolla maaliskuussa 2015. Koin tärkeäksi tehdä oppaan ylisukupolvisen tapahtuman tuottamisesta, sillä se palvelee erityisesti vammaisten henkilöiden parissa työskenteleviä ihmisiä työssään. Opas on hyödynnettävissä sovellettuna myös muiden tapahtumien järjestämiseen. Se löytyy tämän opinnäytetyön liitteenä ja siinä on kuvattu kohta kohdalta tapahtuman tuottamisessa huomioon otettavia asioita. Oppaassa on kerrottu esimerkein, miten huomioitavat asiat toteutettiin Seniori–juniori-iltapäivässä.

Alla oleva prosessikaavio antaa kuvan opinnäytetyön viidennessä luvussa käsiteltävistä asioista. Prosessikaavion kohdat otettiin myös huomioon ylisukupolvisen tapahtuman järjestäjän opasta laadittaessa. Opinnäytetyön viidennessä luvussa esteettömyys on kuitenkin nostettu omaksi kappaleekseen, koska on hyvä käydä esteettömyyttä läpi teoriassakin. Viidennen luvun alaluvuissa paneudutaan esteettömyyden lisäksi tapahtuman suunnitteluun, tapahtuman lähtökohtiin ja tavoitteisiin, tapahtuman kohderyhmään ja markkinointiin, tapahtuman vastuuhenkilöön ja esiintyjiin, toteutukseen ja ohjelmaan, tapahtuman jälkimarkkinointiin sekä tapahtuman arviointiin.

Kaavio 1. Prosessikaavio ylisukupolvisen tapahtuman tuottamisesta

5.1 Seniori–juniori-iltapäivän suunnittelu

Tapahtuman suunnittelu on prosessi, joka koostuu suunnittelu- ja toteutusvaiheesta sekä jälkimarkkinointivaiheesta. Tapahtuman suunnittelu on työläin ja eniten aikaa vievä vaihe tapahtuman järjestämisessä ja se tulisikin aloittaa tarpeeksi ajoissa. Suunnitteluvaiheeseen olisi hyvä ottaa mukaan kaikki ne toimijat, joiden työpanosta tarvitaan tapahtuman toteutuksessa. Tapahtuman suunnittelu lähtee liikkeelle tapahtumabriefin suunnittelusta. Tapahtumabrief kasaa yhteen kaikki ne asiat, jotka ovat tiedossa tapahtuman suunnitteluvaiheessa. Se vastaa muun muassa seuraaviin kysymyksiin: mikä on tapahtuman tavoite, kenelle se järjestetään, mitä järjestetään ja miten se toteutetaan, mikä tapahtuman sisältö on ja mikä sen budjetti on. (Vallo & Häyrinen 2012, 156–161.)

Tapahtuman suunnittelu käynnistyi jo tammikuun puolella. Tammikuussa aloitin suunnittelun etsimällä tapahtumalle yhteistyötahoja, joiden kanssa sen voisi toteuttaa. Ensimmäiseksi otin yhteyttä Helsingin Invalidien Yhdistykseen tarjotakseni ta-

pahtumaa heille. Kävin muutaman kerran kokoustamassa yhdistyksessä ja kertaalleen esittelemässä tapahtumaa yhdistyksen eläkeläiskerholle. Helsingin Invalidien Yhdistys ilmoitti kuitenkin tammikuun lopussa, etteivät he halua osallistua tapahtuman toteuttamiseen. Syynä oli se, etteivät he kokeneet tapahtumaa omaksi jutukseksi.

Helmikuussa kartoitin tapahtumalle uusia yhteistyötahoja. Otin yhteyttä useaan eri yhdistykseen ja kävinkin esittelemässä projektia ja samalla tein tapahtumamarkkinointia muun muassa Vanhustyön Keskusliiton Kyläkammari –ryhmässä. Helmikuun aikana löysin mukaan muutaman toimijan. VAU ry:n kautta sain tapahtumaan mukaan Iloikuttajan ja Invalidiliiton kautta mukaan löytyi kokemusasiantuntija. Helmikuussa pidimme ensimmäisen suunnittelupalaverin, jossa saimme sovituksi Seniori–juniori-iltapäivän raamit, eli tapahtumapaikan, -ajan ja sen alustavan ohjelman. Maaliskuun aikana pidimme yhteyttä lähinnä sähköpostin välityksellä.

5.2 Tapahtuman lähtökohdat ja tavoite

Tapahtuman tavoitteen pohtimiseen on syytä varata tarpeeksi aikaa. Tavoitteen on hyvä olla selkeä ja sen tulisi olla mitattavissa. Kun tavoite on selkeä, on tapahtuman arviointi jälkikäteen helpompaa. Tapahtuman tavoitteen lisäksi on hyvä myös miettiä sitä, mitä tapahtumalla halutaan viestiä. Viestiin vaikuttavia asioita organisaation omien tavoitteiden lisäksi ovat muun muassa tapahtumapaikka, tema, tarjoilu, ohjelma ja ajankohta. (Vallo & Häyrynen 2012, 109–115.)

Seniori–juniori-iltapäivällä oli kaksi tavoitetta, jotka määräytyivät hyvin pitkälti Asennetta ja Elämänhallintaa –projektin tavoitteista, joskin tavoitteiden määräytymisessä vaikutti kuitenkin myös oma kiinnostukseni ylisukupolvisuuteen. Seniori–juniori-iltapäivän ensimmäisenä tavoitteena oli lisätä lasten ja ikäihmisten keskinäistä vuorovaikutusta. Toinen tavoite oli yhteisöllisyyden lisääminen lasten ja ikäihmisten yhteisen toiminnan kautta. Tapahtuman teemana oli vammaisuus, jonka ympärille tapahtuman viesti kietoutui. Ylisukupolvisuus näkyi hyvin tapahtuman osallistujissa. Nuorin osallistuja oli yhden vuoden ikäinen ja vanhimmat lähes 90-vuotiaita.

Tapahtuman lähtökohtia kartoitettaessa ensimmäisenä tulee valita sille soveltuva tapahtumapaikka. Paikkaa valittaessa on kiinnitettävä huomio esteettömyyteen. Esteettömyyteen liittyy monia huomioon otettavia asioita, kuten tapahtumapaikan saavutettavuus, pysäköintipaikat, kulkuyhteydet, sisäänkäynti ja sisätilat. (Invalidiliitto 2015). Tapahtumapaikan valinnassa on otettava huomioon tilaisuuden luonne ja osallistujat. Muita paikan valintaan vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa tarjoilujen järjestäminen, saniteettitilat, onko paikka toiminut aikaisemmin tapahtumapaikkana, tilan sopiminen tapahtuman järjestäjän imagoon ja liikuntarajoitteisten osallistumismahdollisuudet. (Vallo & Häyrinen, 140–141.) Seniori–juniori–iltapäivän tapahtumapaikaksi valikoitui Oulunkylän kirkon seurakuntasali. Oulunkylän seurakunta oli yksi tapahtuman toimijoista, joten oli luontevaa järjestää tapahtuma heidän tiloissaan.

Tapahtumapaikan saavutettavuuteen liittyviä tekijöitä ovat muun muassa tapahtumapaikan sijainti, liikenneyhteydet, etäisyys julkisen liikenteen pysäkille, kulkuyhteyden esteettömyys pysäkiltä tapahtumapaikalle ja taksin pysähtymispaikka pääovella (Invalidiliitto 2015). Oulunkylän kirkko sijaitsee hyvien liikenneyhteyksien päässä. Julkisista kulkuvälineistä helpoiten Oulunkylään pääsee linja-autolla tai junalla, riippuen siitä mistä päin Oulunkylään on tulossa. Lähin linja-autopysäkki sijaitsee muutaman sadan metrin päässä seurakuntatalosta. Kulkuyhteys lähimmältä linja-autopysäkiltä on kohtuullisen hyvä, kulkuyhteys muodostuu jalkakäytävästä, josta osa on varattu pyöräilijöiden käyttöön. Reitin varrella on yksi ylitettävä suojatie. Oulunkylän kirkon pääovien edessä on tilaa taksin pysähtymiselle.

Oulunkylän kirkolla on useita parkkipaikkoja ja ne sijaitsevat kirkon vieressä. Kulkuyhteydet ulkoalueella soveltuvat pyörätuolin tai rollaattorin käyttäjälle. Pääsisäänkäynti Oulunkylän kirkkoon on katutasossa ja pyörätuolia käyttävä henkilö pääsee kulkemaan ovista sisään ja ulos. Oulunkylän kirkon toimitilat ovat kahdessa kerroksessa. Kirkossa ei ole hissiä, joten haluttaessa toiseen kerrokseen on pyörätuolia käyttävän henkilön kierrettävä ulkokautta kirkon takaa. Ulkokautta kierrettäessä toiseen kerrokseen pääsee myös auton kanssa, koska kirkon takana on ajoluiska. Toisessa kerroksessa esteettömyyttä haittaa kynnyks, jonka ylittäminen voi olla pyörätuolia käyttävälle henkilölle haasteellista.

Oulunkylän kirkon sisätiloissa liikkuminen on helppoa. Sisätilojen valaistus ei ole liian kirkas. Ensimmäisestä kerroksesta löytyy wc:t, myös inva-wc jotka sijaitsevat seurakuntasalin lähetyksillä. Seurakuntasali on iso tila, jossa on useita pöytiä tuoleineen. Pöytiä ja tuoleja siirtämällä saa muokattua omaan tarkoitukseen sopivan tilan. Seurakuntasalin yhteydessä on myös keittiö, josta löytyy muun muassa uuni, astioita ja jääkaappeja. Oulunkylän seurakunnalla on toimivat verkkosivut, josta löytyy muun muassa yhteystietoja, tapahtumia, uutisia ja tapahtumia, blogi ja tietoa eri toimintamuodoista.

Tapahtumapaikan lisäksi tapahtuman lähtökohtia pohdittaessa on kiinnitettävä huomio sen ajankohtaan ja keston, budjettiin, tarjoiluun ja tarvittaessa myös lupiin. Ajankohta ja kesto voivat vaikuttaa osallistumisaktiivisuuteen. Kesto on hyvä miettiä valmiiksi, eli kuinka paljon aikaa tarvitaan jotta saadaan tapahtuma vietyä läpi onnistuneesti sen alusta loppuun asti. (Vallo & Häyrinen 2012, 145–146.)

Seniори–juniori-iltapäivä pidettiin perjantai-iltapäivästä klo 13–16. Tapahtuman ajankohdan valintaan vaikuttivat muun muassa Invalidiliiton kokemuskouluttajan sekä VAU ry:n loliikuttajan omat aikataulut. Aikatauluun vaikutti myös kehittämisprojektini kesto. Iltapäivä valikoitui sen vuoksi, että Oulunkylän seurakunnan iltapäiväkerholaiset pääsivät ottamaan osaa tapahtumaan. Iltapäiväkerholaisten koulupäivän pituus vaikutti siis olennaisesti tapahtuman aloitusajankohtaan.

Tapahtumaa varten on hyvä laatia alustava budjetti. Tapahtuman järjestämiseen tarvitaan rahaa, sillä lähtökohtaisesti mitään ei saa ilmaiseksi. Tapahtumaa varten voidaan tarvita myös joitain lupia, joten niistä on otettava selvää tarpeeksi ajoissa. Tarjoilu määräytyy hyvin pitkälti muun muassa tapahtuman teeman, osallistujien ja paikan mukaan. Tarjoilussa on huomioitava erikoisruokavaliot ja muun muassa se, tarjotaanko tapahtumassa alkoholia. (Vallo & Häyrinen 2012, 147–153.)

Seniори–juniori-iltapäivän budjetti koostui tapahtumaa varten varatuista tarjoiluista, materiaalikustannuksista, lasten puuhakirjoista sekä loliikuttajan ja kokemuskouluttajan matkakuluista. Rahoitus tapahtumalle tuli Asennetta ja Elämänhallintaa – projektille varatuista rahavaroista. Seniори–juniori-iltapäivässä tarjottiin iltapäiväkerholaisille välipala, joka koostui voileivästä kurkulla ja juustolla, hedelmästä ja pillimehus-

ta. Lisäksi tarjolla oli aikuisille seurakunnan puolelta kahvia ja teetä. Tapahtumassa ei tarjoiltu alkoholia, eikä sitä varten ei myöskään tarvinnut hakea lupia. Seniori-juniori-iltapäivän alussa varmistimme kuitenkin kuvausluvan tapahtuman osallistujilta. Otetut kuvat tulivat käyttöön lähinnä projektiraporttiin sekä tähän opinnäytetyöhön.

5.3 Esteettömyys

Esteettömyys on seurausta yhteiskunnan tasavertaisten tai yhtäläisten mahdollisuuksien toteuttamisesta. Se rakentuu muun muassa periaatteista, joilla voidaan perustella esteettömän maailman toteuttamista, konkreettisista esteettömyyttä poistavista ratkaisuista sekä esteitä poistavien ratkaisujen ja välineiden saatavuudesta ja niiden saavutettavuudesta. Esteettömyyden osatekijöitä ovat *fyysisyys, psyykkisyys, sosiaalisuus ja taloudellisuus*. Fyysinen esteettömyys on esimerkiksi ympäristön, infrastruktuurin ja käytössä olevien laitteiden, ohjelmistojen sekä palvelujen saavutettavuutta. Fyysiseen saavutettavuuteen kuuluu paitsi kaikille käyttäjille soveltuvat design for all -ratkaisut, myös yksilölliset räätälöidyt sovellukset. Design for all –ratkaisut ovat siis kaikille sopiviksi suunniteltuja tuotteita, palveluja, viestintävälineitä ja rakennusympäristöjä. Psyykkisellä esteettömyydellä viitataan sellaisiin kykyihin, tietoihin ja taitoihin, joita henkilöt tarvitsevat elämiseen ja itsensä toteuttamiseen tietoyhteiskunnassa. Psyykkistä esteettömyyttä voidaan edistää koulutuksen avulla. Tietoyhteiskunnalla tarkoitetaan yhteiskuntaa, joka käyttää tehokkaasti teknologiaa tiedon käsittelyyn ja siirtämiseen. Sosiaalinen esteettömyys viittaa siihen, että esteettömässä tietoyhteiskunnassa tarvittavat laitteet ja koulutus ovat kaikkien saavutettavissa, riippumatta siitä mihin sosiaaliryhmään henkilö kuuluu. Sosiaalinen esteettömyys kattaa myös asenteet. Sosiaaliseen tietoyhteiskuntaan eivät kuulu asenteet, jotka estävät jonkin väestöryhmän osallistumisen tietoyhteiskunnan toimintaan sen tasavertaisina jäseninä. Taloudellinen esteettömyys tarkoittaa, ettei tietoyhteiskuntaan kuulumisessa tulisi olla kohtuuttomia taloudellisia esteitä, vaan että jokaisella olisi mahdollisuus saavuttaa ne tarvittavat välineet sekä osaaminen, joita esteettömän tietoyhteiskunnan aikaansaamiseksi tarvitaan. (Rauhala-Hayes & Topo & Salminen 1998, 8-25.)

Vaikka Sitran tilaama selvitys (Rauhala-Hayes, ym. 1998) tietoyhteiskunnan esteettömyydestä on jo hieman vanha, aihe on edelleen erittäin ajankohtainen. Esteettö-

mässä tietoyhteiskunnassa kaikkien palvelujen ja tietojen tulee olla jokaisen saatavilla ja käytettävissä, riippumatta siitä missä muodossa tieto on saatavilla. Esteetön tietoyhteiskunta ei pelkästään koske vähemmistö- tai erityisryhmiä, vaan se koskee meitä kaikkia. Tämänhetkinen suuntaus yhteiskunnassamme on se, että tieto on siirtymässä verkkoon ja internetiin yhä suuremmissa määrin. Tietoteknologia kehittyy jatkuvasti eteenpäin ja se tuo tullessaan uusia sovelluksia ja välineitä käyttöömme.

Esteettömän tietoyhteiskunnan toteutumista voidaan edistää muun muassa lainsäädännöllisillä, sosiaalipoliittisilla ja rahoituksellisilla keinoilla. Sitä edistäviä keinoja voivat olla esimerkiksi esteettömyyteen sitoutuminen koulutuspoliittisesti: esteettömyys tulee huomioida niillä koulutusaloilla, joissa se on keskeisenä teemana, kuten esimerkiksi kasvatustiede, sosiaali- ja terveysala, arkkitehtuuri ja tietojenkäsittely. Esteetöntä tietoyhteiskuntaa voidaan edistää myös varmistamalla, että perusoikeusuudistukseen sisältyvä syrjinnän kieltä ulottuu kaikkialle ja koskee jokaista tasoa lainsäädännössä. Sen edistäminen tarvitsee myös tutkimuksellista ja kehittäväää toimintaa sekä toimivaa tiedotusta. Näiden kaikkien ohella tarvitaan myös konkreettisia toimenpiteitä, joita voitaisiin soveltaa esteettömän tietoyhteiskunnan saavuttamiseksi. Konkreettisia toimenpiteitä ovat muun muassa viranomaisten ylläpitämien www-sivujen tekeminen niin, että ne ovat myös näkövammaisten ja sokeiden saavutettavissa. Apuvälineiden saatavuuden ja asiakkaiden tasa-arvoista kohtelua varten on luotava yhteisiä sopimuksia ja tehtävä alueellista yhteistyötä. (Rauhala-Hayes, ym. 1998, 87–89.)

Esteettömyys vaikuttaa mitä suuremmissa määrin vammaisiin henkilöihin ja heidän osallistumiseensa. Vammaistyöryhmä '96 kertoo, että vammaisten ongelmat johtuvat ensikädessä siitä, että ympäristö ei huomioi vammaisten henkilöiden tarpeita. Jotta vammaisten tarpeet tulisi huomioida, se edellyttää monipuolista esteettömyysajattelua, joka läpäisee kaikki yhteiskunnan osa-alueet. Jotta yhteiskunta olisi esteetön, se vaatii tuotteiden, palvelujen ja ympäristön suunnittelua ja ratkaisuja niin, että siinä huomioitaisiin erilaisten ihmisten tarpeet sekä mahdolliset toimintarajoitukset. Esteettömyyttä ei voida toteuttaa vain yhdellä tapaa, koska eri vammat tuottavat erilaisia tarpeita riippuen vammatyypistä sekä henkilön elämäntilanteesta tai elämänvaiheesta. Tämän takia vammaisia henkilöitä ei saisi niputtaa yhdeksi yhtenäiseksi ryhmäksi. Esteettömyyttä tavoiteltaessa on otettava huomioon kommunikaation lisäksi myös

liikkuminen sekä yhteiskunnan saavutettavuus. Sen toteutumisen esteitä ovat myös asenteet ja ennakkoluulot, eikä se toteudu, ellei vammaisia henkilöitä ei oteta kaikkialla huomioon. (Haarni 2006, 30.)

5.4 Tapahtuman vastuuhenkilöt

Tapahtumasta on päävastuussa järjestävä taho, eli organisaatio joka tapahtuman toteuttaa. Järjestävän organisaation tehtäviin kuuluu yhteistyökumppaneiden tiedotus tapahtuman tavoitteesta, kohderyhmästä ja myös siitä, millaista mukanaoloa tapahtumassa kaivataan. Tapahtuma tarvitsee koordinaattorin, joka on vastuussa tapahtuman toteutukseen liittyvistä asioista. Koordinaattorin tehtäviin kuuluu huolehtia siitä, että jokainen tapahtumaan jollakin tapaa sidoksissa oleva tietää tapahtuman luonteen, tavoitteen ja kohderyhmän, tapahtuman toteutuksen ja onko kyseessä asia-, viihde- vai yhdistelmä tapahtuma. (Vallo & Häyrynen 2012, 223–239.)

Jos tapahtumassa käytetään ulkopuolisia esiintyjä, on heidän roolinsa mietittävä tarkkaan. Esiintyjän on hyvä olla tasapainossa organisaation arvojen sekä tapahtuman tavoitteiden kanssa, siksi esiintyjävalintaan on ehdottomasti kiinnitettävä huomiota. Jos esiintyjä ei saavu paikalle, myöhästyy tai ei voita yleisöä puolelleen on vaarana koko tapahtuman epäonnistuminen. Esiintyjän kanssa on sovittava etukäteen palkkioista ja häntä on informoitava tapahtuman tavoitteesta, kohderyhmästä, ideasta ja teemasta, hänen roolistaan tapahtuman toteutuksessa sekä tapahtuman vastuullisesta järjestäjästä. (Vallo & Häyrynen 2012, 203–206.)

Seniורי–juniori-iltapäivän toimijoina olivat mukana Oulunkylän seurakunta, Suomen Vammaisurheilu ja –liikunta ry:n kautta mukaan saatu Iloliikuttaja sekä Invalidiliiton kautta mukaan saatu kokemuskouluttaja. Tapahtuman koordinointi kuului pääasiassa minulle, taustatukena minulla oli Asennetta ja Elämänhallintaa –projektin projektipäällikkö.

Oulunkylän seurakunta antoi Seniורי–juniori-iltapäivälle tarvittavat tilat. Tilaksi valikoitui seurakuntasali, joka sijaitsee Oulunkylän kirkon tiloissa ensimmäisessä kerroksessa. Tilan valintaan vaikutti mitä suurimmissa määrin se, että sinne on esteetön

pääsy. Oulunkylän seurakunnan iltapäiväkerhosta saimme myös osallistujia tapahtumaan.

Suomen Vammaisurheilu ja –liikunta ry on urheilu- ja liikuntajärjestö, jonka tehtävänä on toimia näkö- ja kehitysvammaisten henkilöiden sekä elinsiirtoväen liikunnan harrastamisen ja kilpailemisen mahdollisuuksien sekä olosuhteiden suunnittelijana, toteuttajana ja kehittäjänä. (Suomen Vammaisurheilu ja –liikunta VAU ry 2015.)

VAU ry järjestämän Ilo liikkua –kuntoliikuntaohjelma tarjoaa matalan kynnyksen kuntoliikuntaa, joka on helposti sovellettavissa. Ilo liikkua –kuntoliikuntaohjelmassa koulutetaan myös vertaisohjaajia, Iloliikuttajia. Koulutettuja Iloliikuttajia löytyy parikymmentä eri puolilta Suomea. Heidän tehtävänä on kannustaa jokaista liikkumaan ja ylläpitämään terveyttä ja toimintakykyä liikunnan kautta. (Suomen Vammaisurheilu ja –liikunta VAU ry 2015.)

Invalidiliitto on yksi 36:sta kokemuskoulutusverkostoon kuuluvasta järjestöstä, joka järjestää kokemuskoulutusta. Invalidiliiton kokemuskouluttajaohjelma kouluttaa alle 30-vuotiaita nuoria, joilla on jokin harvinainen vamma tai sairaus. Kokemuskoulutuksen suorittanut voi toimia kokemuskouluttajana. Kokemuskouluttajan osaamista voidaan hyödyntää esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan opetuksessa sekä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten täydennyskoulutuksessa. (Tynkkynen 2015.)

5.5 Tapahtuman kohderyhmä ja markkinointi

Tapahtumaa varten tulee määritellä haluttu kohderyhmä, jolle tapahtuma tehdään. Määrittelyn avulla tapahtuman sisältö ja ohjelma on helpompi suunnitella. Kohderyhmää kartoitettaessa on otettava huomioon erityisesti se, että tapahtumaa ei tehdä itselle vaan erikseen määritellylle ryhmälle. Tapahtuman kohderyhmä on huomioitava jo tapahtuman suunnitteluvaiheessa. Kun se on selvillä, tapahtumasta voidaan tehdä kutsu tai mainos. Tapahtumakutsu voi olla henkilökohtainen tai avoin, ilmoittautumisella tai ilman ilmoittautumista. Jos kutsussa pyydetään ilmoittautumista, kutsussa pitää olla maininta siitä kenelle ilmoitaudutaan ja mihin ajankohtaan mennessä. Siinä

olisi hyvä olla vähintään kaksi erilaista tapaa ilmoittautumisen tekemistä varten. (Vallo & Häyrinen 2012, 119–133.)

Seniори–juniori-iltapäivän kohderyhmänä olivat seurakunnan toiminnassa mukana olevat nuoret ja fyysisesti vammaiset, yli 65-vuotiaat ikäihmiset. Tapahtumasta tehtiin mainos, josta ilmeni tapahtuman ajankohta, paikka, kesto, tapahtuman teema ja tavoite. Tapahtumaan pyydettiin ilmoittautumisia viimeistään viikkoa ennen tapahtumaa, sillä tapahtumaa varten oli varattu aikuisille tarjoiluksi kahvit ja teet. Ilmoittautumisen pystyi tekemään sähköpostitse tai puhelimitse.

Tapahtumamarkkinointi yhdistää tapahtuman ja itse markkinoinnin. Markkinoinnin avulla organisaatiolla on mahdollista välittää haluttu viesti ja saada ihminen toimimaan organisaation haluamalla tavalla. Sen tavoitteena on organisaation ja sen kohderyhmien yhdistäminen valitun idean ja teeman ympärille itse tapahtumaan. Tapahtumamarkkinoinnilla on useita vahvuuksia. Sen avulla voidaan muun muassa vaikuttaa osallistujan ja järjestäjän henkilökohtaisuuteen ja vuorovaikutteisuuteen ja organisaatio voi rajata tapahtuman osallistujajoukon tapahtuman tavoitteiden mukaiseksi. Sen tavoitteena voi yksittäisessä tapahtumassa olla esimerkiksi näkyvyyden hankkiminen, uusien asiakkaiden tai yhteistyökumppaneiden hankkiminen tai yrityksen vision ja arvojen välittäminen eteenpäin. (Vallo & Häyrinen 2012, 19–22.) Tapahtumamarkkinointia voidaan tehdä myös niin, että markkinointi koskee vain yhtä tapahtumaa. Tällöin voi olla tarpeen tehdä tapahtumaa koskeva oma markkinointisuunnitelma. (Vallo & Häyrinen 2012, 55.) Koska tapahtuma on toiminnallinen kokonaisuus, tapahtumamarkkinoinnin tulisi olla tavoitteellista ja vuorovaikutuksellista. Jotta tapahtumamarkkinoinnista voitaisiin puhua, tulisi siinä täyttyä kolme kriteeriä. Ensimmäinen kolmesta kriteeristä koskee tapahtuman etukäteissuunnittelua. Toinen kriteeri on, että tapahtumalle on määritelty tavoite ja kohderyhmä. Kolmas kriteeri on, että tapahtumassa toteutuvat elämyksellisyys, vuorovaikutteisuus ja kokemuksellisuus. (Vallo & Häyrinen 2012, 19–22.)

Loin tapahtumaa varten projektin alkutaipaleella viestintäsuunnitelman, johon määrittelin toimijat ja toteutusajankohdan kullekin tehtävälle toiminnolle. Viestintäsuunnitelman teko auttoi hahmottamaan esimerkiksi tahoja, joihin on hyvä pitää yhteyttä projektin tiimoilta. Siitä oli myös apua aikataulun hallinnan kannalta, koska suunni-

telmaan oli merkitty milloin toiminnon toteutusajankohta alkaa ja milloin se päättyy. Viestintä eri yhdistyksiin ja toimijoihin tapahtui pääasiallisesti sähköpostin välityksellä. Muutamaan yhdistykseen pääsimme yhteydenoton jälkeen markkinointikäynnille esittelemään projektia ja kertomaan tapahtumasta.

5.6 Tapahtuman sisältö ja ohjelma

Tapahtuman toteutusvaiheeseen koostuu siitä hetkestä tai niistä hetkistä, jolloin itse tapahtuma toteutetaan. Jotta tapahtuma onnistuu, se vaatii tapahtumaan osallistuvilta toimijoilta sujuvaa yhteistyötä. Tapahtumalla on hyvä olla selkeä aikataulus, jonka mukaan tapahtumassa edetään alusta loppuun asti. Aikataulutuksen lisäksi tärkeää on kiinnittää huomiota myös tapahtuman keston. Tarvittaessa aikataulutukseen on voitava tehdä muutoksia. Ohjelmassa on otettava huomioon myös tauot, jotka antavat tapahtuman osallistujille omaa aikaa ja mahdollisuuden hengähtää ohjelmanumeroiden välillä. (Vallo & Häyrinen 2012, 163–167.)

Seniöri–juniori-iltapäivä toteutettiin Oulunkylän kirkolla 20.3.2015. Tapahtumalle oli varattu kolme tuntia aikaa, ajoittuen klo 13–16 välille. Tilavaraus seurakuntasalista alkoi kuitenkin jo tuntia ennen itse tilaisuuden alkua. Tapahtumapäivän aamuna kävimme ensimmäiseksi kaupassa hakemassa puuttuvia tarvikkeita. Koska tarjosimme välipalan lapsille, piti hankkia tarvittavat välipala-aineokset, kuten leipää, margariinia, juustoa, kurkkua, hedelmiä ja pillimehuja. Välipala-aineosten lisäksi ostimme yhteispiirustukseen tarvittavat askartelukartongit, sekä kertakäyttöastioita välipalaa varten.

Tapahtumapaikalla järjestimme ensiksi tilat tarkoituksenmukaiseen kuntoon. Siirsimme pöytiä sivuun ja asettelimme tuoleja vierekkäin isoksi ringiksi. Tilojen järjestelyn jälkeen oli aika laittaa välipalaleivät valmiiksi ja etsiä kulhoja mandariineja sekä keksejä varten. Eväiden valmistamisen jälkeen oli aika käydä ohjelmarunko kertaalleen läpi ja tehdä vielä tarvittavia muutoksia, sekä varmistaa että kaikki järjestäjät ja esiintyjät pysyivät kartalla mukana.

Tapahtuman ohjelman suunnittelussa tulee huomioida tapahtuman tavoite ja kohde-ryhmä. Näiden kahden lisäksi ohjelman suunnittelussa tulee myös huomioida tapah-

tuman teema ja halutut viestit. Tapahtuman teeman valinta tulee tehdä harkiten, koska se on tapahtumaa koossapitävä osa. Se kuvaa myös järjestävää organisaatiota. (Vallo & Häyrinen 2012, 193–202.)

Seniori–juniori-iltapäivän teemana oli vammaisuus. Tapahtuman teema sopi hyvin Invalidiliiton strategiaan, sekä soveltui myös Asennetta ja Elämönhallintaa -projektin sisältöön. Seniori–juniori-iltapäivän puheenvuoroissa esille nousevia asioita vammaisuuden näkökulmasta olivat erilaiset apuvälineet ja asenteet. Tapahtuman osallistujat koostuivat seurakuntien toiminnassa mukana olevista lapsista, sekä ikäihmisistä.

Tapahtumalajit voidaan jakaa kolmeen eri luokkaan: *asiatapahtumiin*, *viihdetapahtumiin* tai näiden yhdistelmään eli *yhdistelmä tapahtumiin*. Asiatapahtumassa kuten viihdetapahtumassakin tapahtuman sisältö tulee rakentaa kohderyhmän mukaan. Asiatapahtumassa voi olla hyödyksi käyttää esiintyjä sekä järjestävän organisaation sisältä että sen ulkopuolelta. Viihdetapahtumassa ohjelman sisällössä on runsaasti valinnanvaraa. Viihdetapahtuman ohjelmaa suunniteltaessa tapahtuman esiintyjät olisi valikoitava siten, että ne viestivät tapahtuman järjestävän organisaation arvoja, toimintatapaa sekä kulttuuria. Yhdistelmä tapahtumassa yhdistyy huvi ja hyöty. Yhdistelmä tapahtumaa järjestettäessä on tärkeää osata tehdä ajoitus oikein. Ajoituksen lisäksi on myös huvin ja hyödyn suhteen mitoitus ja yhdistäminen saatava oikeaksi. Tapahtumissa voidaan käyttää hyväksi erilaisia *aktiviteetteja*. Aktiviteetit ovat toimintaa ja tekemistä, johon tapahtuman osallistujat voivat halutessaan osallistua. Niissä korostuu elämyksellisyys ja vuorovaikutteisuus ja niiden tulee sopia tapahtuman teemaan. (Vallo & Häyrinen 2012, 209–212.)

Seniori–juniori-iltapäivä oli yhdistelmä tapahtuma. Tapahtumassa oli asiaa vammaisuudesta eri puheenvuorojen muodoissa, mutta myös hieman viihdettä erilaisten aktiviteettien, kuten naurujoogan, istumatanssin ja yhteispiirtämisen muodoissa. Aktiviteetit soveltuivat tapahtumaan hyvin ja ne aktivoivat tapahtuman osallistujat ottamaan osaa toimintaan.

Hyvässä tapahtumassa on mukana juontaja. Juontajan tehtäviin kuuluu tapahtuman juontaminen ja läpivienti. Hän avaa tapahtuman tervetuloivotuksella, jossa hän toivottaa tapahtuman osallistujat tervetulleeksi tapahtumaan ja kertoo päivän ohjelman,

esittelee tapahtuman isännät ja esiintyjät, tiedottaa tauoista, tarjoiluista, saniteettitiloista ja muista käytännön asioista, mahdollisesta jaettavasta materiaalista sekä kertoo, mikäli tapahtumassa kerätään palautetta. Juontajalla on tärkeä rooli myös tapahtuman päättämisessä. (Vallo & Häyrinen 2012, 213–217.)

Seniöri–juniori-iltapäivä alkoi esittäytymisellä, kerroin kuka olen ja mistä tulen sekä esittelin muut tapahtumassa mukana olevat henkilöt. Kerroin myös päivän aikataulusta ja etenemisestä. Alkuinfon jälkeen VÄU ry:n kautta mukaan saatu Iloliikuttaja aloitti ohjelman vetämällä osallistujille Naurujoogaa. Naurujooga oli hyvä aloitus, lapset ja aikuiset vaikuttivat innostuneilta ja ottivat osaa tekemiseen. Naurujooga on intialaisen lääkäriin Madam Katarian kehittämä metodi, jossa naurun lisäksi on yhdistettynä hengitysharjoitukset. Naurujooga on levinnyt 70 maahan, Suomeen se rantautui vuonna 2001. (Sommar 2014.) Naurujooga sopii kenelle tahansa, koska siinä toimitaan oman äänen ja oman naurun kanssa.

Seuraavaksi ohjelma jatkui Invalidiliiton kautta mukaan saadun kokemuskouluttajan puheella. Hän kertoi itsestään ja taustastaan sekä rohkaisi tapahtumaan osallistuneita esittämään kysymyksiä. Kokemuskouluttajan puheenvuoron jälkeen puheenvuoro siirtyi eräälle tapahtumaan osallistuneelle näkövammaiselle henkilölle, joka kertoi omasta apuvälineestään, opaskoirasta. Hän kertoi puheenvuorossaan myös muista näkövammaisten apuvälineistä. Puheenvuorojen jälkeen siirryimme välipalalle. Välipalan jälkeen ohjelma jatkui Iloliikuttajan vetämällä istumatanssilla. Istumatanssin jälkeen kokemuskouluttaja jatkoi päivän toisella puheenvuorollaan kertomalla ihmisten asenteista ja suhtautumisesta sairauksiin. Puheenvuoron päätteeksi yksi lapsista pääsi kokeilemaan miltä tuntuu istua pyörätuolissa.

Kokemuskouluttajan puheenvuoron jälkeen ohjelma jatkui yhteispiirtämisellä. Muoðostimme lapsista neljä eri ryhmää. Yksi ryhmä kokoontui yhden pöydän ympärille. Lisäksi jokaiseen ryhmään tuli muutama ikäihminen mukaan. Yhteispiirtämisen teema oli isovanhemmuus. Ryhmäläiset piirsivät A3-kokoiselle kartongille asioita, joita heille tuli aihepiiristä mieleen. Piirtämisen lopuksi kävimme läpi yhdessä mitä kussakin ryhmässä oli saatu aikaan. Valmiit piirustukset jäivät seurakunnalle talteen. Yhteispiirtämisen jälkeen ohjelma jatkui pienellä keskustelutuokiolla siitä, mitä ikäihmiset olivat tehneet työkseen ennen kuin olivat siirtyneet eläkkeelle. Keskustelutuokion

jälkeen ohjelmassa oli vielä yksi lloliikuttajan vetämä jumppa, jonka jälkeen päivä oli tullut loppuun ja oli aika kiittää kaikkia tapahtumaan osallistumisesta. Seniori–juniori-iltapäivän päätteeksi jaoin tapahtumaan osallistuneille ikäihmisille palautelomakkeen, ja pyysin täyttämään sen. Lapsilta kysyin palautetta suullisesti ja kirjasin lasten palautteet palautepuun muotoon.

5.7 Tapahtuman jälkimarkkinointi

Tapahtuman jälkimarkkinointiin kuuluu tapahtumaan osallistuneiden huomioiminen. Huomioimisen voi osoittaa esimerkiksi lähettämällä kiitosviestin osallistuneille. Jälkimarkkinointia tehtäessä on syytä myös huomioida tapahtumaan toteutukseen osallistuneet toimijat. Palautteen kerääminen itse tapahtumasta on myös jälkimarkkinointia. Sitä voidaan kerätä paitsi tapahtumaan osallistuneilta, myös tapahtuman järjestäneeltä organisaatiolta. Sitä keräämällä saadaan arvokasta tietoa esimerkiksi siitä, miten osallistujat kokivat tapahtuman, mikä oli heidän mielestään kaikkein parasta ja mitä olisi voitu tehdä toisin. Palautteen keräämisen eri muotoja ovat kirjallinen tai sähköinen palautelomake, sähköpostitse tai puhelimitse jälkikäteen pyydetty palaute. Palautetta voidaan kerätä myös suullisesti. Käytettäessä palautelomaketta se olisi hyvä laatia tapahtumakohtaisesti. Palautelomakkeen kysymykset tulisi laatia siten, että niiden avulla saadaan kattava kuva tapahtuman onnistumisesta sekä tavoitteiden toteutumisesta. (Vallo & Häyrinen 2012, 180–187.)

Laadin Seniori–juniori-iltapäivään palautelomakkeen tapahtumaan osallistuneille ikäihmisille. Lomakkeessa oli kuusi (6) monivalintakysymystä, joista piti valita yksi (1) vaihtoehto, joka kuvasi parhaiten palautteen antajan omaa näkemystä. Monivalintakysymykset käsittelivät tapahtuman sisältöä, tapahtuman tunnelmaa, järjestäjien toimintaa, tapahtuman tiedotusta, tapahtumapaikkaa sekä tapahtuman onnistumista.

Lomakkeessa oli lisäksi seitsemän (7) avointa kysymystä, joita olivat:

- Päivän teemana oli vammaisuus. Millaisia tunteita/ajatuksia päivä sinussa herätti?
- Millaisia asenteita koet lasten ja ikäihmisten välillä olevan? Missä/miten ne mielestäsi näkyvät?

- Mitä ajattelet lasten ja ikäihmisten välisen yhteistoiminnan järjestämisestä? Miten tarpeelliseksi näet yhteisen toiminnan järjestämisen?
- Miten ylisukupolvinen vuorovaikutus mielestäsi onnistui?
- Millaiset asiat koet esteenä lasten ja ikäihmisten väliselle yhteistoiminnalle?
- Mitä kehittämiskohteita näet Seniori–juniori-iltapäivässä?
- Toivomuksia/ideoita/muuta palautetta

Tapahtumaan osallistuneilta lapsilta keräsin tapahtuman lopuksi suullista palautetta. Saadut palautteet kirjasin ensi alkuun paperille, josta siirsin vastaukset myöhemmin palautepuuhun. Varasimme Invalidiliiton lapsille tarkoitettuja puuhakirjoja 40 kappaletta toimitettavaksi Oulunkylän seurakunnan iltapäiväkerholaisille. Puuhakirjat jaettiin seurakunnan toimesta lapsille tapahtuman jälkeen. Pidin erityisen tärkeänä sitä, että jokainen iltapäiväkerhoon osallistuva lapsi saa puuhakirjan. Jos puuhakirjat olisivat saaneet ainoastaan ne lapset, jotka osallistuivat tapahtumaan, muut lapset olisivat joutuneet eriarvoiseen asemaan. Puuhakirjojen jakaminen lapsille antaa positiivista mainetta Invalidiliitolle. Myös lapset saavat hyvän mielen ja kokemuksen siitä, että he tulevat huomioiduksi.

Palautteeseen vastanneet ikäihmiset antoivat positiivista palautetta tapahtumasta. Ikäihmisiltä että lapsilta saatuja palautteita voidaan hyödyntää jatkossa Invalidiliiton Asennetta ja Elämänhallintaa –projektissa vastaavia tapahtumia järjestettäessä. Tapahtuman jälkeisellä viikolla otin yhteyttä tapahtumassa mukana olleeseen Iloliikuttajaan sekä kokemuskouluttajaan ja kiitin heitä tapahtumaan osallistumisesta. Lähetin kiitosviestin myös Oulunkylän Eläkkeensaajien yhdistykselle, josta tapahtumaan osallistui useita ikäihmisiä. Kiitosviesti lähti myös muille tapahtumaan osallistuneille henkilöille.

5.8 Tapahtuman arviointi

Tapahtuman jälkeen on hyvä tehdä erikseen tapahtuman arviointi. Se antaa tärkeää tietoa, jota voidaan hyödyntää jatkossa tapahtumien kehittämiseen. Jos tapahtumassa on kerätty palautetta osallistujilta, sitä voi hyödyntää tapahtuman arvioinnissa. Ar-

viointi ja palautteen käsittely on helpompaa, jos tapahtumalle on suunnitteluvaiheessa kirjattu selkeät tavoitteet. (Kehitysvammaisten Tukiliitto ry 2015).

Keräsin palautetta toteuttamassani Seniori–juniori-iltapäivässä kahdella eri tavalla. Lapsille olin laatinut etukäteen viisi (5) kysymystä. Keräsin lapset kasaan yhden pöydän ympärille, esitin kysymykset ja kirjasin vastaukset ylös. Vastaukset siirsin myöhemmin piirtämään palautepuuhun. Ikäihmisiä varten olin laatinut palautetta varten palautelomakkeen, jossa oli kuusi (6) monivalintakysymystä ja seitsemän (7) avointa kysymystä. Sain myös jonkin verran palautetta tapahtumasta seurakunnan työntekijöiltä tulevaisuuden muistelu hyödyntävän kyselyn avulla. Loin saaduista palautteista taulukon, jossa palautteet on jaettu myönteisiin palautteisiin sekä kehitettäviin kohteisiin. Seuraavalta sivulta löytyvään taulukkoon on kirjattu ylös lasten, ikäihmisten sekä seurakunnan työntekijöiden antamat palautteet.

Taulukko 4. Lasten, ikäihmisten ja seurakunnan työntekijöiden palautetta Seniori–juniori-iltapäivästä.

Palautetta Seniori-juniori-iltapäivästä

	Myönteistä	Kehittämideoita ja -ehdotuksia
<i>Lapset</i>	ikäihmisten kanssa toimiminen oli kivaa parasta oli kaikki	haluaisi tehdä jotain hauskaa huvipuisto tai askartelua
<i>Ikäihmiset</i>	voisi järjestää useamminkin lisää tällaista ohjelma oli hyvä. Leikkiä ja asi- aa yhdessä ylisukupolvinen vuorovaikutus onnistui hyvin ja lapset kyselivät kovasti ylisukupolvinen vuorovaikutus käynnistyi hieman hitaasti al- kuun mutta sitten vilkastui lasten ja ikäihmisten välisen yhteistoiminnan järjestäminen on erittäin tarpeellista hyvä ajatus tutustua toisiinsa kyllä se tärkeää on. Sille pitäisi järjestyä mahdollisuuksia seura- kuntien, järjestöjen ja kuntien toimesta lasten asenteet näkyivät siinä, että he kyselivät ennakkoluulot- tomasti lapset olivat aidosti kiinnostuneita päivän teema avautui monella muotoa tuli paljon hyvää tietoa apuväli- neistä	ohjelmatuokioiden oltava lyhyitä tapahtuman kesto tiloja, ohjaajia lisää, vapaaeh- toistoimintaa enemmän aikataulujen yhteensovittaminen järjestävä taho, tilat ylisukupolvisessa vuorovaiku- tuksessa tarvitaan aktiivista ”puhuttamista” lasten ja ikäihmisten välisessä yhteistoiminnassa löytyy kehitet- tävää molemmin puolin lasten ja ikäihmisten välisissä asenteissa arkuus korostuu
<i>Seurakunnan työntekijät</i>	uusia virikkeitä iltapäiväkerhon arkeen ylisukupolvinen vuorovaikutus onnistui lasten ja ikäihmisten välillä	toiminnan jatkuvuus ajankäyttö pienimuotoiset retket tai tapah- tummat yhdessä lasten ja ikäih- misten kanssa

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä pääluvussa keskityn tehdyn opinnäytetyön aikana saatuihin tuloksiin sekä arviointiin. Arvioin tehtyä opinnäytetyötä yhteisöpedagogin osaamisen kannalta, esittelen työn tuloksia sekä annan kehittämisehdotuksia ja –ideoita tulevaisuutta varten.

6.1 Yhteisöpedagogin osaamiskompetenssit

Peilaan tekemääni opinnäytetyötä ja sen prosessia yhteisöpedagogin ydinkompetenssien kautta. Yhteisöpedagogin osaaminen koostuu neljästä eri osa-alueesta. Näitä osa-alueita ovat *pedagoginen osaaminen, kehittämisosaaminen, yhteisöllinen osaaminen ja yhteiskunnallinen osaaminen*. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2015.) Tekemäni opinnäytetyö linkittyy eniten kehittämisosaamiseen sekä yhteiskunnalliseen osaamiseen. Kehittämistaitoni ovat karttuneet pitkin opinnäytetyöprosessia esimerkiksi siten, että kokeilen ennakkoluulottomasti uusia tutkimusmenetelmiä aineistonkeruuseen. Opinnäytetyön aineistonkeruu tapahtui hyvin pitkälti jo kehittämisprojektin aikana. Opinnäytetyön parissa olen päässyt syventymään enemmän kerättyyn aineistoon ja tekemään erilaisia ratkaisuja, joissa olen kerättyä aineistoa hyödyntänyt. Yhteiskunnallinen osaaminen on karttunut opinnäytetyötä tehdessä siten, että olen päässyt tutustumaan ja syventymään itselleni uusiin aihepiireihin, kuten Suomen vammaispoliittiseen ohjelmaan. Vaikka tekemäni opinnäytetyö linkittyy enimmäkseen kehittämisosaamiseen sekä yhteiskunnalliseen osaamiseen, on siinä yhteyksiä myös yhteisölliseen osaamiseen sekä pedagogiseen osaamiseen. Yhteisöllinen osaaminen näkyi eniten jo kehittämisprojektin aikana, jolloin toteutin Seniori–juniori-iltapäivän. Yhteisöllinen osaaminen tuli esiin siinä, että osaan toteuttaa tapahtuman erilaisille kohderyhmille. Osaan myös ohjata eri-ikäisiä ihmisiä. Pedagoginen osaaminen tulee opinnäytetyön kannalta ilmi tietoperustan kautta. Opinnäytetyöhön on tarvittu monenlaista kirjallista lähdemateriaalia kirjoittamisen tueksi. Hankittu tietoperusta on mielestäni varsin kattava, koska se käsittää erilaisia raportteja, hankkeita, opinnäytetöitä sekä kirjallisia teoksia ja artikkeleita.

6.2 Työn tulokset

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa ymmärrystä lisäävä tietopaketti ylisukupolvisesta toiminnasta, vuorovaikutuksesta sekä ikääntyneisiin vammaisiin liittyvistä asenteista. Tutkimuskysymyksiä oli neljä kappaletta: miten järjestää ylisukupolvinen tapahtuma, minkälaista toimintaa voidaan tehdä eri sukupolvien välillä, miten asenteet näkyvät sukupolvien välisessä vuorovaikutuksessa sekä miten voimme ennaltaehkäistä negatiivisia asenteita ja edistää suvaitsevaisuutta. Käyn seuraavaksi läpi työn tuloksia tutkimuskysymysten kautta.

Ylisukupolvisen tapahtuman järjestäminen vaatii huomion kiinnittämistä moniin eri asioihin. Jokaisella tapahtumalla on oltava ainakin yksi henkilö, joka on vastuussa tapahtuman koordinoinnista. Koordinaattorin voi valita tapahtumalle jo suunnitteluvaiheessa. Hän vastaa siitä, että jokainen tapahtumaan sidoksissa oleva on tietoinen tapahtuman tavoitteesta, luonteesta kohderyhmästä ja toteutuksesta. Tapahtuma saa alkunsa huolellisesta suunnittelusta. Suunnitteluvaiheeseen ei voi koskaan varata liian vähän aikaa, joten se kannattaa aloittaa heti, kun saa idean tapahtumasta. Siinä tulee kiinnittää huomio seuraaviin asioihin: tapahtuman tavoite, kohderyhmä, budjetti, sisältö, ajankohta ja paikka. Tapahtuman tavoite kertoo syyn miksi tapahtumaa ollaan järjestämässä. Selkeä tavoite auttaa myöhemmin tapahtuman arvioinnissa. Kun ollaan järjestämässä ylisukupolvista tapahtumaa, erityisen tärkeää on kiinnittää huomiota tapahtumapaikan valintaan. Sen on oltava esteetön ja sovelluttava kenelle tahansa. Mahdollisille tapahtumapaikoille on hyvä tehdä esteettömyyskartoitus. Tapahtuman kohderyhmä määrittää sen, ketä halutaan tavoittaa tapahtumalla. Kun kohderyhmä on selvillä, voi ohjelman suunnittelu alkaa. Ohjelmassa on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että siihen voi osallistua kuka tahansa. Kun tapahtuma on pidetty, on aika keskittyä jälkimarkkinointiin. Jälkimarkkinointia voidaan tehdä tapahtuman loppupuolella keräämällä palautetta. Palautteen keruutapoja on useita erilaisia ja niistä voi valita sopivimman tavan kerätä palautetta. Palautteen lisäksi jälkimarkkinointiin kuuluu myös tapahtumassa mukana olleiden huomioiminen. On kohteliasta lähettää kiitosviesti kaikille, jotka ovat olleet sidoksissa tapahtumaan. Viimeisenä vaiheena on itse tapahtuman arviointi. Arviointityötä voi tehdä saatujen palautteiden avulla, mutta sitä helpottaa myös tapahtumalle laadittu tavoite. Arvioinnin avulla on helpompi jär-

jestää uusia tapahtumia tulevaisuudessa, koska arvioinnista usein kumpuaa kehittämisehdotuksia ja ideoita.

Ylisukupolvinen toiminta voi olla lähestulkoon mitä vain, sillä toiminnan muotoja on lukuisia. Pääasia kaikelle toiminnalle on se, että se antaa osallistujalle kokemuksia toimijuudesta. Toiminnalliset menetelmät ovat oivallisia ylisukupolvisessa toiminnassa. Ylisukupolvinen toiminta mahdollistaa eri-ikäisten ihmisten kohtaamisia ja antaa mahdollisuuden vuorovaikutukseen, sekä parhaimmillaan ylisukupolvinen toiminta auttaa uusien ihmissuhteiden luomisessa. Ylisukupolvisessa toiminnassa hyviä tekemisen muotoja voivat olla esimerkiksi liikunta, askartelu, leipominen, erilaiset retket, musiikki tai vaikkapa lukeminen tai piirtäminen.

Asenteiden näkyminen ylisukupolvisessa vuorovaikutuksessa vaatisi vielä enemmän tutkimustyötä. Tämän opinnäytetyön avulla on kuitenkin nähtävissä, että pienillä lapsilla asenteita tai ennakkoluuloja ei vielä ole. Seniori–juniori-iltapäivässä oli havaittavissa lasten osalta uteliaisuutta ikäihmisiä kohtaan. Myös jonkinasteista ujoutta tai arkuutta oli havaittavissa osallistujien välillä. Alkujännityksen hälvettyä ilmapiiri kuitenkin lämpeni huomattavasti ja muuttui avoimemmaksi. Lasten suhtautuminen ikäihmisiin sekä vammaisiin oli mutkatonta. Sekä lasten ja ikäihmisten antamien palautteiden mukaan yhteiselle toiminnalle ja tekemiselle on tarvetta. Jotta saataisiin enemmän tietoa asenteiden näkymisestä ylisukupolvisessa vuorovaikutuksessa, tulisi ylisukupolvisen toiminnan olla säännöllistä ja jatkuvaa. Kertaluonteiset tapahtumat eivät yksinään riitä antaman tarpeeksi luotettavaa tietoa, vaikkakin ne toki antavat osviittaa siitä mitä asenteet voivat olla ja miten ne voivat näkyä ylisukupolvisessa vuorovaikutuksessa.

Negatiivisten asenteiden ehkäisemiseen ja suvaitsevaisuuden lisääminen vaatii vielä paljon työtä yhteiskunnassamme. Tässä opinnäytetyössä asenteita on käsitelty vammaisuuden näkökulmasta. Jotta voisimme ehkäistä negatiivisia asenteita, on tietoa vammaisuudesta ja vammaisista vietävä eteenpäin entistäkin enemmän. Suurin ongelma lienee se, ettei monikaan osaa kohdata vammaista omana itsenään. Invalidiiton Asennetta ja Elämänhallintaa –projekti on ansiokkaasti edistänyt myönteisten asenteiden ja mielikuvien luomista vammaisuudesta. Tämän kaltaisille projekteille on tulevaisuudessakin selkeä tarve suvaitsevaisuuden edistämiseksi. Suvaitsevaisuu-

den lisääminen vaatii kuitenkin panostusta koko yhteiskunnalta, se ei ole vain yksittäisten toimijoiden tehtävä. Suvaitsevaisuuden lisääminen vaatii myönteistä asenneilmapiiriä ja panostusta asennekasvatukseen. Asennekasvatusta on tehtävä kaikissa ikäluokissa, joskin sen aloittaminen lapsista on kaikista helpointa.

Tämä opinnäytetyö tuo ammattialalle uutta tietoa jota voidaan soveltaa monin eri tavoin. Ylisukupolvisesta toiminnasta ja vuorovaikutuksesta kertova pääluke ovat sovellettavissa erityisesti silloin, jos on tarve järjestää eri-ikäisille suunnattua toimintaa esimerkiksi jonkin tapahtuman muodossa. Tapahtuman järjestämisessä apuna on myös luku, joka kertoo tapahtuman järjestämisestä sekä opinnäytetyön tuotoksena tehty ylisukupolvisen tapahtuman järjestäjän opas. Asenteista kertova pääluke on sovellettavissa, kun halutaan tutkia asenteita syvällisemmin ja laajemmin. Sitä voidaan käyttää lähteenä, jos tulevaisuudessa on mietinnässä tutkimus asenteista. Asenteita käsitellään vammaisuuden näkökulmasta, mutta luvussa on huomioitu myös eri-ikäisiin kohdistuvia asenteita. Asenteita käsittelevä luku ei pelkästään keskity asenteisiin, vaan siellä pohditaan myös suvaitsevaisuutta. Opinnäytetyö on kokonaisuudessaan hyvä tietopaketti kaikille, joita opinnäytetyössä käsitellyt asiat mieltäytyvät.

6.3 Kehittämisehdotuksia ja –ideoita

Esitän tässä luvussa kehittämisehdotuksia ja ideoita Invalidiliiton Asennetta ja Elämänhallintaa –projektille tulevaisuutta varten. Kehittämisehdotukset ja ideat pohjautuvat tekemääni opinnäytetyöhön.

Suurimpana kehittämiskohteena näkisin sen, että ylisukupolvinen toiminta olisi saatava jatkuvaksi ja säännölliseksi. Kertaluonteisista tapahtumista ja toiminnoista saatuja kokemuksia tulisi hyödyntää ylisukupolvisen toiminnan suunnittelussa. Ylisukupolvisen toimintaan soveltuvat erityisen hyvin erilaiset toiminnalliset menetelmät. Toiminnalliset menetelmät ovat hyvin pitkälti pohjautuneet soveltavaan liikuntaan Asennetta ja Elämänhallintaa –projektissa (Invalidiliitto 2015). Soveltavan liikunnan lisäksi on olemassa monia muitakin toiminnallisia menetelmiä, joita pystyttäisiin hyödyntämään ylisukupolvisen toiminnan toteutuksessa. Toiminnan säännöllistämiseksi

ja jatkuvuuden turvaamiseksi, voisi ajatella esimerkiksi jonkin kerhon järjestämistä. Kerhotoimintaa järjestettäessä kerho voisi kokoontua esimerkiksi kerran viikossa muutaman tunnin ajan. Sisällönluomisessa olisi hyvä olla mukana kohderyhmään kuuluvia henkilöitä Asennetta ja Elämänhallintaa -projektin työntekijöiden tai projektipäällikön lisäksi.

Toinen kehittämiskohde koskee opinnäytetyössä käsiteltyä toista teemaa, eli asenteita. Vammaisiin kohdistuvia asenteita on tutkittu hyvin vähän, joten tässä olisi mahdollisuus lähteä tekemään laajempaakin tutkimusta asenteista. Tutkimuksen voisi toteuttaa kenties opinnäytetyönä tai pro gradu –tutkielmana. Tutkimusta varten on syytä miettiä otantakanta, ja suunnitella tutkimus ja siihen liittyvät kysymykset mahdollisimman tarkkaan, jotta tutkimuksen kautta saatavia tuloksia voitaisiin pitää luotettavina. Tutkimalla asenteita olisi saatavissa uutta tietoa, jota voisi hyödyntää suvaitsevaisuuden edistämiseksi tehtävässä työssä.

Käsityksiä ja asenteita tutkittaessa on kuitenkin mahdollista lähestyä aihepiiriä erilaisien tutkimusstrategioiden avulla. Mahdollisia strategioita ovat esimerkiksi kriittisen tutkimuksen ja diskurssitutkimuksen strategia. Tutkittaessa käsitysten ja asenteiden muutosta voidaan tukeutua historiantutkimukseen. Tapaustutkimus on hyvä menetelmä, jos halutaan rajata tutkittava kohde koskemaan yhtä tai tiettyä tutkimuskohdetta. Se voidaan myös laajentaa koskemaan laajempaa ilmiöiden joukkoa. Tutkittaessa käsityksiä ja asenteita liittyen johonkin asiaan tai kun niitä seurataan pitkällä aikavälillä, tutkimusstrategiaksi soveltuu pitkittäistutkimus. Jos taas käsityksiä ja asenteita tutkitaan jonakin tietynä ajankohtana laajasti koskien yhteiskunnan ja kulttuurin eri osa-alueita, tutkimusstrategiaksi soveltuu poikittaistutkimus. Aineistonhankintamenetelmiksi soveltuvat esimerkiksi haastattelut, kyselyt ja erilaiset seurannat. Aineistona voidaan kuitenkin käyttää myös jo aikaisemmin hankittuja aineistoja, jos sellaisia on saatavilla. (Jyväskylän yliopisto 2015.)

Kolmas kehittämissuositukseni koskee seurakuntien työntekijöiden tukemista. Tulevaisuuden muistelun avulla toteutetussa kyselyssä seurakuntien työntekijöiden vastauksista oli huomattavissa, että työntekijät kaipaavat konkreettista tukea työssään. Olisi hienoa, jos esimerkiksi seurakuntien työntekijöille voitaisiin järjestää esimerkiksi jonkinlainen koulutus ylisukupolvisesta toiminnasta ja vuorovaikutuksesta sekä asen-

teista. Koulutukseen voisi rakentaa materiaalipaketin, joka käsittäisi tietopohjan ylisukupolvisesta toiminnasta, vuorovaikutuksesta ja asenteista. Materiaalipaketti voisi sisältää myös konkreettisia ehdotuksia tai toimintamalleja myönteisten asenteiden ja positiivisen asenneilmapiirin edistämiseksi seurakunnassa. Siinä voisi myös olla erilaisia toiminnallisia menetelmiä, joita ylisukupolvisessa toiminnassa voi toteuttaa käytännön esimerkkeineen. Uskon, että tällaisesta koulutuksesta olisi hyötyä seurakunnissa. Koulutuksen voisi toteuttaa verkossa, jolloin koulutukseen osallistuva henkilö ei ole paikkaan sidoksissa. Toki koulutuksen voisi järjestää esimerkiksi jonkin seurakunnan tiloissakin jonakin ennalta sovittuna ajankohtana. Kasvokkain tapahtuvassa vuorovaikutuksesta on paljon hyötyä verrattuna verkossa järjestettyyn koulutukseen. Näin siksi, että nykypäivänä monet joutuvat käyttämään tietokonetta työssään hyvin paljon, jolloin kasvokkain tapahtuva vuorovaikutus voi jäädä hyvin vähäiseksi. Mielestäni kasvokkain tapahtuva vuorovaikutus ylläpitää sosiaalisia vuorovaikutustaitoja, antaa tilaa erilaisille keskusteluille ja parasta siinä on se, että saa tavata muita ihmisiä ja vaihtaa ajatuksia heidän kanssaan.

LÄHTEET

Aho, Sirkku & Laine, Kaarina 1997. Minä ja muut – kasvaminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Alanen, Leena 2001. Lapsuus yhteiskunnallisena ilmiönä. Teoksessa Sankari, Anne & Jyrkämä, Jyrki (toim.) Lapsuudesta vanhuuteen. Iän sosiologiaa. Tampere: Vastapaino.

Danielsbacka, Mirikka & Tanskanen, Antti & Hämäläinen, Hans & Pelkonen, Inka & Haavio-Mannila, Elina & Rotkich, Anna & Karisto, Antti & Roos, J.P. 2013. Sukupolvien vuorovaikutus. Auttaminen ja yhteydenpito suurten ikäluokkien ja heidän lastensa elämässä. Väestöntutkimuslaitos, Väestöliitto.

Dunderfelt, Tony 1997. Elämänkaaripsykologia: Lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen. Porvoo/Helsinki/Juva: WSOY

ELÄ! – Elämän Punaista Lankaa etsimässä. Toiminnalliset menetelmät. Viitattu 27.4.2015 <http://www.ela.fi/akatemia/toiminnalliset.php>

Elämänkulku ja ikäpolvet. Viitattu 7.4.2015
<http://www.ikapolvet.fi/>

Elämänkulku ja ikäpolvet. Hanke. Viitattu 4.3.2015
<http://www.ikapolvet.fi/hanke>

Elämänkulku ja ikäpolvet. Haastekampanjaan ilmoitettua toimintaa. Viitattu 7.4.2015
<http://www.ikapolvet.fi/ikaepolvien-vaelinen-toiminta/mukaan-ilmoittautuneet>

Esteettömyystiedon keskus. Esteettömyys. Viitattu 1.3.2015.
<http://www.esteeton.fi/portal/fi/esteettomyys/>

Forsblom, Julia 2012. Sukupolvien välinen vuorovaikutus Kohtaamisia kotikulmilla – hankkeessa. Diakonia–ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

Haarni, Ilka 2006. Keskenikäistä yhdenvertaisuutta – vammaisten henkilöiden hyvinvointi ja elinolot Suomessa tutkimustiedon valossa. Stakes.

Hirvikallio, Jutta & Hyvönen, Jonna 2012. ”Kiva säpinä, elämänmakuinen tunnelma” – Sukupolvet Yhdessä palvelukeskus Akuliinassa. Savonia–ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö. Viitattu 5.3.2015
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/50980/Hirvikallio_Jutta_Hyvonen_Jonna.pdf?sequence=1

Humanistinen ammattikorkeakoulu. Portfolio – jänu -2004.

Invalidiliitto. Asennetta ja Elämänhallintaa. Projektisuunnitelma.

Invalidiliitto. Esteettömyyskartoitus.

Jyväskylän yliopisto. Käsitusten ja asenteiden kuvaaminen. Viitattu 28.4.2015

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/ongelmanasettelu/kasitysten-ja-asenteiden-kuvaaminen>

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry. Tapahtuman arviointi ja palaute. Viitattu 21.4.2015

<http://www.kvtl.fi/fi/opas-perhetapahtuman-jarjestajalle/nain-tapahtuma-onnistuu/tapahtuman-arviointi-ja-palaute/>

Kesti, Marko 2013. Hiljaiset signaalit esimiestyössä. Finanssi- ja vakuutuskustannus Oy FINVA.

Kilpelä, Niina 2013. Yhtenä joukossa vai ympäristön ehdoilla? Teoksessa Matti Laitinen (toim.) Miksi joka paikkaan pitää päästä. Kansanvalistusseura.

Kohtaamisia kotikulmilla. Viitattu 4.3.2015

http://www.kohtaamisiakotikulmilla.fi/index.php?navi_id=8

Koko Suomi Leikkii 2015. Hanketiedot. Viitattu 4.3.2015

<http://www.kokosuomileikkii.fi/hanketiedot/>

Konttinen, Juha-Pekka 2007. Vammaisten syrjintä. Teoksessa Outi Lepola & Susan Villa (toim.) Syrjintä Suomessa 2006. Ihmisoikeusliitto ry.

Kurki, Leena 2007. Innostava vanhuus. FINN LECTURA Ab.

Kuusisto, Terhi 2012. Aikamatolla taiteen poluille – Sukupolvien välistä vuorovaikutusta perinnekerhossa. Turun ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö. Viitattu 5.3.2015

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/50086/Kuusisto_Terhi.pdf?sequence=1

Lehtonen, Heleena 2008 (toim.) Sytykkeitä syrjäytymisen ehkäisemiseen. Tampereen yliopisto.

Liekki, Tiina-Rakel 2014. EU-tutkimus vertaili eriarvoisuutta – Ruotsi tasa-arvoisin, Suomi kakkosena. Viitattu 20.4.2015

http://yle.fi/uutiset/eu-tutkimus_vertaili_eri-arvoisuutta_ruotsi_tasa-arvoisin_suomi_kakkosena/7470962

Lähiöprojekti, Helsinki 2015. Monen polven kasvutila –hanke. Viitattu 4.3.2015

<http://lahioprojekti.hel.fi/asukkaille>

Makkonen, Timo 2003. Syrjinnän keskeisistä syistä, muodoista ja seurauksista. Teoksessa Syrjinnän vastainen käsikirja. Kansainvälinen siirtolaisjärjestö IOM. Viitattu

17.3.2015 <http://yhdenvertaisuus-fi->

bin.directo.fi/@Bin/91fe4c9eb0a79792833596f2681740ba/1426579689/application/pdf/114953/finnish_anti-discrimination_handbook_full.pdf

Miina Sillanpään säätiö. Kohtaamisia kotikulmilla. Viitattu 7.4.2015

<http://www.miinasillanpaa.fi/hankkeet/koti-ja-ymparisto/kohtaamisia-kotikulmilla-2010-2012/>

Murto, Pentti 1998–2000. Vammaisuuden uudistuva määrittely lähtee yksilöllisistä tarpeista. Viitattu 3.3.2015

<http://www.lyseo.edu.ouka.fi/suvaitsevaisuus/suvaitse/vammais.html>

Mönkkönen, Kaarina 2007. Vuorovaikutus. Dialoginen asiakastyö. Helsinki: Edita.

Nuoret Kotkat. Kuperkeikka ”Vauvasta vaariin – mummosta muksuun” Viitattu

4.3.2015

<http://nuoretkotkat.fi/kuperkeikka-vauvasta-vaariin-mummosta-muksuun/>

Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2014. Kehittämistyön menetelmät. Sanoma Pro Oy.

Puotiniemi, Lea & Rautjoki, Sini 2010. ”Mietin, milloin viimeksi tein kuperkeikan” Sukupolvien välinen vuorovaikutus seurakunnassa. Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

Rauhala-Hayes, Marjo & Topo, Päivi & Salminen, Anna-Liisa 1998. Kohti esteetöntä tietoyhteiskuntaa. Sitra.

Rouvinen-Wilenius Päivi 2014. Kohti osallisuutta – mikä estää, mikä mahdollistaa.

Teoksessa Arja Jämsen ja Anne Pyykkönen (toim.) Osallisuuden jäljillä. Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry.

Saarenheimo, Merja 2013 (toim.) Neljän polven treffit – ikäpolvitoiminnan opas.

Vammalan kirjapaino Oy.

Saarenheimo, Marja & Pietilä, Minna & Maununaho, Sonja & Tiihonen, Arto & Pohjolainen, Pertti 2014. Ikäpolvien taju – Elämäkulku ja ikäpolvet muuttuvassa maailmassa.

Saastamoinen, Mikko 2009. Aikalaiskeskustelua yhteisöllisyydestä. Teoksessa Flander, Karin & Vanhalakka-Ruoho, Marjatta (toim.) Yhteisöllisyys liikkeessä. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura.

Saastamoinen, Mikko 2011. Kirjallisuusseminaari I. Lapin yliopisto. Viitattu 4.3.2015

<http://www.luc.fi/loader.aspx?id=027d4397-9d8d-4e3c-a26e-5e8e81a389cf>

Sipura, Anna-Mari 2014. Varamummo ja varavaari -toiminnan käynnistäminen per-

hekerhoissa. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

Sommar, Heidi 2014. Naurujoogassa saa nauraa tyhjästä. Viitattu 21.4.2015

<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2014/10/24/naurujoogassa-saa-nauraa-tyhjasta>

Sosiaali- ja terveysministeriö 2010. Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle. Suomen vammaispoliittinen ohjelma vuosiksi 2010–2015. Viitattu 2.4.2015

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=1087414&name=DLFE-12157.pdf

Soste. Arviointityökaluja. Tulevaisuuden muistelu. Viitattu 20.4.2015

<http://www.soste.fi/elinvoimaiset-jarjestot/arviointitoiminta/arviointitietoa/arviointityokaluja-2.html>

Suomen Vammaisurheilu ja –liikunta ry. Yleisesti VAU:sta. Viitattu 12.3.2015

<http://www.vammaisurheilu.fi/mika-on-vau/yleisesti-vausta>

Suomen Vammaisurheilu ja –liikunta ry. Ilo liikkua. Viitattu 12.3.2015

<http://www.vammaisurheilu.fi/liikunta-ja-urheilu/harrasteliikunta/ilo-liikkua>

Särkelä-Kukko, Mona 2014. Osallisuuden eriarvoisuus ja eriarvoistuminen. Teoksessa Arja Jämsen ja Anne Pyykkönen (toim.) Osallisuuden jäljillä. Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry.

Turku AMK 2013. Tulevaisuuden urapolut – valmennus. Viitattu 1.3.2015

http://vipuajavetoa.turkuamk.fi/wp-content/uploads/2013/06/Tulevaisuuden_muistelu_tyopajaan_22052013.pdf

Tynkkynen, Auli 2015. Sinustako kokemuskouluttaja? Artikkel.

Usmi, Tytti 2015. Projektiraportti.

Vaarama, Marja 2013. Kaikenikäisille Hyvä Suomi – sukupolvipolitiikalla sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävään hyvinvointiyhteiskuntaan. Työpaperi.

Vallo, Helena & Häyrynen, Eija 2012. Tapahtuma on tilaisuus – tapahtumamarkkinointi ja tapahtuman järjestäminen. Tietosanoma Oy.

Vanhalakka-Ruoho, Marjatta & Filander, Karin 2009. Matkan opetukset. Teoksessa Filander, Karin & Vanhalakka-Ruoho, Marjatta (toim.) Yhteisöllisyys liikkeessä. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura.

Vehmas, Simo 2005. Vammaisuus: johdatus historiaan, teoriaan ja etiikkaan. Gaudemus.

Vilkka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Tammi.

LIITTEET

Liite 1. Ylisukupolvisen tapahtuman järjestäjän opas

Ylisukupolvisen tapahtuman järjestäjän opas

Tytti Usmi

SISÄLLYS

1 JOHDANTO

2 TAPAHTUMAN SUUNNITTELU

3 TAPAHTUMAN TAVOITE JA LÄHTÖKOHDAT

4 TAPAHTUMAN VASTUUHENKILÖT JA ESIINTYJÄT

5 TAPAHTUMAN KOHDERYHMÄ JA MARKKINOINTI

6 TAPAHTUMAN TOTEUTUS JA OHJELMA

7 TAPAHTUMAN JÄLKIMARKKINOINTI

8 TAPAHTUMAN ARVIOINTI

9 TAPAHTUMAJÄRJESTÄJÄN MUISTILISTA

1 JOHDANTO

Tämä opas on luotu helpottamaan ylisukupolvisen tapahtuman järjestämistä. Tapahtuman järjestäjän oppaassa käytetty esimerkki on Seniori–juniori-iltapäivä, joka järjestettiin maaliskuussa 2015. Oppaassa käydään vaihe vaiheelta eri asioita läpi, joita onnistuneessa tapahtuman järjestämisessä tulee ottaa huomioon. Jokaisen vaiheen perään on liitetty esimerkki case – tapahtuman vaiheesta. Oppaan lopussa on muistilista tapahtuman suunnittelussa huomioitavista asioista.

Tämä opas on suunniteltu palvelemaan erityisesti vammaisten henkilöiden kanssa työskenteleviä ihmisiä ja tukemaan heidän työtään. Opas on sovellettavissa myös muiden tapahtumien järjestämiseen.

2 TAPAHTUMAN SUUNNITTELU

Tapahtuman järjestäminen alkaa suunnitteluvaiheella. Siihen on syytä panostaa ja aloittaa se ajoissa, sillä se on tapahtuman järjestämisen kannalta aikaa vievin vaihe. Tapahtuman suunnitteluun olisikin hyvä saada mukaan kaikki ne tahot, jotka mahdollistavat tapahtuman toteuttamisen. Ylisukupolvista tapahtumaa suunniteltaessa huomioon otettavia asioita ovat muun muassa tapahtuman tavoite, tapahtuman kohderyhmä, tapahtuman budjetti, tapahtuman sisältö ja tapahtuman ajankohta ja paikka, jossa tapahtuma toteutetaan.

Case Seniori–juniori-iltapäivä

Opintoihini liittyvän kehittämissuunnitelman toteutusajankaus oli tammikuun alkupuolelta maaliskuun loppuun. Kehittämissuunnitelman aikarajaus määritteli ja ohjasi Seniori–juniori-iltapäivän suunnittelua hyvin pitkälle, koska tapahtuma oli saatava järjestettyä ennen maaliskuun loppua. Seniori–juniori-iltapäivän suunnittelu alkoi hyvissä ajoin tammikuussa. Tammikuun aikana etsin tapahtumalle yhteistyökumppania. Ensimmäisen yhteistyökumppanin vetäytyttyä oli aika etsiä uusia vaihtoehtoja tapahtuman yhteistyökumppaneiksi. Helmikuun aikana tapahtumalle löytyi muutama toimija mukaan, jotka lähtivät työstämään ja toteuttamaan tapahtumaa kanssani eteenpäin. Helmikuussa pidimme ensimmäisen suunnittelupalaverin, jossa mukana olivat kaikki osapuolet, jotka tapahtumaa lähtivät toteuttamaan. Palaverissa saimme sovittua tapahtumalle raamit, eli tapahtumapaikan, ajankohdan sekä ohjelman. Tapahtuman budjetti koostui esiintyjien matkakuluista, tarjoiluista ja materiaalikustannuksista.

3 TAPAHTUMAN TAVOITE JA LÄHTÖKOHDAT

Tapahtuman tavoite kertoo miksi tapahtumaa ollaan järjestämässä. Kun tapahtuman tavoite on selkeä, sen toteutumista on helppo arvioida jälkikäteen. Ta-

pahtuman tavoitteeseen on siis hyvä uhrata aikaa. Samalla voi esimerkiksi miettiä, miten ja mitä kautta tapahtuman tavoite olisi toteutettavissa.

Tapahtuman lähtökohtia kartoitettaessa tulee kiinnittää huomiota tapahtumapaikan valintaan, ajankohtaan ja keston, budjettiin, tarjoiluun ja tarvittaessa myös lupiin. Ylisukupolvista tapahtumaa järjestettäessä on erityisen tärkeää kiinnittää huomio tapahtumapaikan valintaan. Tapahtumapaikan on oltava esteetön kaikille osallistujille, joka tarkoittaa sitä että tapahtumapaikalle on päästävää kulkemaan vamman asteesta riippumatta. Esimerkiksi jos fyysisesti vammaisen henkilö käyttää pyörätuolia, hänen on päästävää tapahtumapaikalle pyörätuolin kanssa. On kuitenkin hyvä muistaa se, että esteettömyys ei koske pelkkää fyysistä ympäristöä vaan se liittyy mm. myös asenteisiin ja ilmapiiriin. Tapahtumaa ennen on hyvä tehdä esteettömyyskartoitus tapahtumapaikalle. Sen avulla nähdään helposti soveltuuko haluttu paikka tapahtuman järjestämiselle.

Case Seniori–juniori-iltapäivä

Seniori–juniori-iltapäivällä oli kaksi tavoitetta. Ensimmäinen tavoite oli lisätä lasten ja ikäihmisten keskinäistä vuorovaikutusta. Toinen tavoite oli yhteisöllisyyden lisääminen lasten ja ikäihmisten yhteisen toiminnan kautta. Seniori–juniori-iltapäivän tapahtumapaikaksi valikoitui Oulunkylän kirkon seurakuntasali. Tapahtumapaikka sijaitsee keskeisellä paikalla Oulunkylää. Oulunkylän kirkon tilat sijaitsevat kahdessa eri kerroksessa ja koska kirkolla ei ole hissiä, on liikkuminen toiseen kerrokseen haasteellista esimerkiksi pyörätuolia käyttävälle henkilölle. Seurakuntasali sijaitsee kirkon ensimmäisessä kerroksessa ja sinne on esteetön pääsy. Kirkon sisätiloissa liikkuminen on helppoa ja seurakuntasalin vierestä löytyvät wc:t, myös inva-wc. Jos ajatellaan esteettömyyttä asenteiden ja ilmapiirin kannalta, seurakunta on varsin avoin ja neutraali ympäristö ylisukupolvisen toiminnan järjestämiselle. Esteettömyys tulee ilmi jo siinä, että kenen tahansa on helppo tulla seurakunnalla järjestettäviin toimintoihin mukaan.

Seniori–juniori-iltapäivä ajoittui perjantai-iltapäivälle klo 13–16 välille. Tapahtuman ajankohdan valintaan vaikuttivat tapahtuman esiintyjien omat aikataulut sekä iltapäiväkerholaisten koulun päättymisaika. Tapahtumaa varten ei tarvinnut hakea lupia, koska tapahtumassa ei ollut alkoholianniskelua tai elävää mu-

siikkia. Tapahtuman alussa varmistin kuvausluvan, jos tapahtuman aikana otettaisiin joitakin kuvia. Tapahtumassa otetut kuvat jäivät käyttöni lähinnä projektiraporttiin ja tähän opinnäytetyöhön.

4 TAPAHTUMAN VASTUUHENKILÖT JA ESIINTYJÄT

Jokaisella tapahtumalla on oltava taho, joka on vastuussa tapahtumasta. Yleensä se on tapahtuman järjestävä organisaatio. Järjestävän organisaation tehtäviin lukeutuu tapahtuman yhteistyökumppaneiden tiedottaminen tapahtuman tavoitteesta, kohderyhmästä sekä siitä, millaista mukanaoloa yhteistyökumppaneilta kaivataan tapahtumaa koskien. Tapahtuma tarvitsee toteutuakseen myös koordinaattorin, eli henkilön joka on vastuussa erityisesti tapahtuman toteuttamiseen liittyvistä asioista. Koordinaattori pitää huolen siitä, että jokainen tapahtumaan sidoksissa oleva tietää muun muassa tapahtuman luonteen, tavoitteen, kohderyhmän sekä toteutuksen.

Mikäli tapahtumassa on tarkoitus käyttää ulkopuolisia esiintyjä, on esiintyjien rooli mietittävä huolellisesti. Hyvä esiintyjä ottaa yleisön haltuun ja tulee ajoissa tapahtumapaikalle. Ennen tapahtuman alkua on hyvä käydä tapahtuman ohjelma ja aikataulut vielä läpi esiintyjän kanssa, jotta tarvittaessa voi tehdä vielä muutoksia aikatauluun. Lisäksi esiintyjän kanssa on hyvä sopia ennalta myös korvauksista ja niiden suuruudesta. Hyvä koordinaattori informoi esiintyjää myös tapahtuman kohderyhmästä, ideasta ja teemasta, tavoitteesta sekä tapahtuman vastuuhenkilöistä.

Case Seniori–juniori-iltapäivä

Seniori–juniori-iltapäivän koordinaattorina toimin minä. Taustatukena minulla oli Asennetta ja Elämönhallintaa –projektin projektipäällikkö. Muita tapahtuman toimijoita olivat Oulunkylän seurakunnan iltapäiväkerhon ohjaajat. Tapahtuman esiintyjiksi saimme VAU ry:n loliikuttajan sekä Invalidiliiton kokemuskouluttajan.

Kuva 1. VAU ry:n Iloliikuttaja Varpu Eteläniemi & Invalidiliiton kokemuskouluttaja Gunilla Lindqvist

5 TAPAHTUMAN KOHDERYHMÄ JA MARKKINOINTI

Jotta tapahtuman voi järjestää, on sille määriteltävä kohderyhmä. Se kertoo keitä haluamme tavoittaa tapahtumalla. Kun tapahtumaa varten saadaan määriteltyä haluttu kohderyhmä, voidaan tapahtuman sisältöä ja ohjelmaa alkaa suunnittelemaan. Kohderyhmän ollessa selvillä voidaan tapahtumasta luoda mainos tai kutsu.

Tapahtumamarkkinoinnin avulla tapahtuman järjestävä organisaatio voi välittää haluamaansa viestiä eteenpäin ja saada ihmisen toimimaan haluamallaan tavalla. Sen tavoitteena on yhdistää organisaatio ja organisaation kohderyhmä tapahtumaan tietyn teeman ja idean ympärille. Lisäksi sen tulisi myös olla vuorovaikutuksellista ja tavoitteellista. Tapahtumaa varten voi luoda myös oman markkinointisuunnitelman. Tiedottamiseen kannattaa panostaa, sillä tiedotusta ei voi koskaan tehdä liikaa. Siinä kannattaa huomioida sisäinen ja ulkoinen tiedotus, sosiaalinen media ja lehdistö.

Case Seniori–juniori-iltapäivä

Seniori–juniori-iltapäivän kohderyhmänä olivat yli 65-vuotiaat ikäihmiset, sekä seurakuntien toiminnassa mukana olevat lapset. Tapahtumasta tehtiin mainos heti, kun tapahtuman raamit oli saatu selville. Tapahtumamainoksesta ilmeni tapahtuman ajankohta, paikka, kesto, tapahtuman teema ja tavoite. Tapahtumaa varten pyydettiin ilmoittautumisia viikkoa ennen tapahtumaa, koska tapahtumaa varten oli varattu rajallinen määrä tarjoiluja.

Tapahtuman markkinointia tehtiin muutamalla markkinointikäynnillä eri yhdistyksiin. Samalla pääsimme kertomaan Asennetta ja Elämänhallintaa –projektista ja tekemään projektia tunnetummaksi. Tapahtumaa markkinoitiin myös Facebookissa Asennetta ja Elämänhallintaa –projektin omilla sivuilla, sekä muutamassa ryhmässä. Mainosta välitettiin myös eteenpäin sähköpostin välityksellä useisiin yhdistyksiin pk-seudulla.

ASENNETTA JA ELÄMÄNHALLINTAA -projekti

Uutta ylisukupolvista toimintaa

Lähde mukaan ikäihmisille suunnattuun tapahtumaan!

Asennetta ja Elämönhallintaa –projekti järjestää **perjantaina 20.3.2015 klo 13–16** Oulunkylän seurakuntasalissa **Seniöri–juniori-iltapäivän**. Iltapäivän kantavana teemana on ylisukupolviuus. Tapahtuman tavoitteena on mahdollistaa ikäihmisten ja lasten ylisukupolvista vuorovaikutusta ja antaa mahdollisuuksia ikäihmisten ja lasten yhteiselle tekemiselle. Tapahtumaan on tulossa osallistujia Oulunkylän seurakunnan iltapäiväkerhosta.

Tapahtuman ohjelmassa mukana mm. Suomen vammaisurheilu ja –liikunta VAU ry:n iloliikuttajan ohjaama naurujooga, yhteispiirtämistä ja keskustelua vammaisuudesta. Tapahtuman aikana tarjotaan kahvit, joten ilmoitathan tulostasi Tytille viimeistään **13.3.2015** mennessä.

Tapahtumapaikkana toimii Oulunkylän seurakuntasali, Teinintie 10.

Tervetuloa mukaan!

Lisätietoja tapahtumasta antaa
Kalle Jokinen
Projektipäällikkö
kalle.jokinen@invalidiliitto.fi
puh. xxx xxxx xxx

Tytti Usmi
Yhteisöpedagogi harjoittelija
tytti.usmi@humak.edu
puh. xxx xxxx xxx

Invalidiliiton **Asennetta ja elämönhallintaa -projektin** tavoitteena on aloittaa uutta ylisukupolvista toimintaa fyysisesti vammaisten ikäihmisten, lasten ja nuorten välille. Projektissa kehitetään ja kokeillaan toiminnallisia menetelmiä, jotka saattavat yhteen Invalidiliiton jäsenyhdistysten ikääntyneitä jäseniä ja seurakuntien toiminnassa mukana olevia lapsia ja nuoria.

Kuva 2. Tapahtuman mainos

6 TAPAHTUMAN TOTEUTUS JA OHJELMA

Tapahtuman toteutus koostuu siitä hetkestä tai niistä hetkistä, kun itse tapahtumaa toteutetaan. Vaikka tapahtumaa olisi suunniteltu kuukausia etukäteen, itse toteutushetki on kovin lyhyt. Siksi tapahtumalla olisi hyvä olla selkeä aikataulutus, jonka mukaan tapahtuma viedään alusta loppuun asti. Tapahtuman kestossa on hyvä huomioida myös tauot ja ne olisikin hyvä sisällyttää tapahtuman kokonaiskesto.

Tapahtuman ohjelmassa tulee huomioida tapahtuman kohderyhmä. Järjestettäessä ylisukupolvista tapahtumaa, ohjelman on oltava sellaista johon kuka tahansa voi osallistua iästä tai vammasta riippumatta. Ohjelmaa suunniteltaessa on hyvä huomioida myös tapahtuman teema. Tapahtumassa voi olla mukana myös juontaja. Hänen tehtäviin kuuluu tapahtuman avaus, järjestäjätahojen ja esiintyjien esittely, ohjelman läpikäynti ja aikataulutus, tauoista ja tarjoiluista sekä muista käytännön asioista tiedottaminen sekä tapahtuman päättäminen. Juontaja kertoo myös mahdollisen palautteen keräämiseen käytettävistä tavoista, sekä tiedottaminen tapahtumassa jaettavasta materiaalista.

Case Seniori–juniori-iltapäivä

Seniori–juniori-iltapäivän teemana oli vammaisuus. Vaikka tapahtumassa oli asiapitoista ohjelmaa, siellä oli myös toiminnallista ohjelmaa joka aktivoi tapahtuman osallistujat toimimaan yhdessä. Tapahtumalle oli varattu yhteensä kolme tuntia aikaa taukoineen. Juontajana toimi tapahtuman koordinaattori, eli minä. Tapahtuman asiaosuudet käsittelivät vammaisuutta eri näkökulmista katsottuna muutamassa puheenvuorossa. Puheenvuorojen välillä oli toiminnallisia osuuk-sia, kuten naurujoogaa, istumatanssia ja yhteispiirtämistä. Seniori–juniori-iltapäivän teema ja ohjelma oli valittu kohderyhmän mukaan ja päivä tarjosi jokaiselle osallistujalle jotakin. Tapahtumassa jaettiin tapahtuman päätteeksi erään tapahtumaan osallistuneen henkilön toimittamia esitteitä, joita sai halutessaan ottaa mukaan. Seuraavalla sivulla olevissa kuvissa löytyy tapahtuman osallistujia.

Kuvat 3, 4 ja 5. Tapahtuman osallistuneita ikäihmisiä ja lapsia.

7 TAPAHTUMAN JÄLKIMARKKINOINTI

Kun tapahtuma on pidetty, on aika keskittyä kerätyn ja saadun palautteen läpikäymiseen. Saadusta palautteesta voi tehdä palautekoosteen, jossa on näkyvillä kaikki tapahtumasta saatu palaute. Palautteen läpikäyminen edesauttaa seuraavien tapahtumien ideoimisessa ja kehittämisessä. Tapahtumaan osallistuneiden yhteistyökumppaneiden ja esiintyjien kanssa voi pitää myös yhteisen palaverin, jossa käydään läpi tapahtuma kokonaisuudessaan. Myös tapahtumaan osallistuneet tulee huomioida tapahtuman jälkeen. Tämä onnistuu esimerkiksi siten, että lähetetään tapahtumaan osallistuneille henkilöille kiitosviesti.

Case Seniori–juniori-iltapäivä

Seniori–juniori-iltapäivästä kerättiin palautetta kirjallisesti tapahtumaan osallistuneilta ikäihmisiltä palautelomakkeen muodossa. Palautelomakkeessa oli sekä monivalintakysymyksiä että avoimia kysymyksiä. Palautelomake jaettiin tapahtumapaikalla tapahtuman päätteeksi, jolloin sen pystyi täyttämään ennen kuin poistui tapahtumasta. Tapahtumaan osallistuneilta lapsilta keräsin palautetta suullisesti esittämällä muutamia kysymyksiä tapahtumaan liittyen. Tapahtumasta käytiin myös palautekeskustelu Asennetta ja Elämänhallintaa –projektin projektipäällikön kanssa, jossa arvioitiin tehtyä projektia kokonaisuudessaan. Palautetta saatiin myös tapahtumaan pyydytyiltä esiintyjiltä. Myös palautteen keräämisessä on otettava huomioon kohderyhmä sekä esteettömyys. Palautteenkeruutapa tulee miettiä kohderyhmäkohtaisesti.

Jälkimmäistä tehtiin tapahtuman jälkeisellä viikolla lähettämällä kiitosviesti tapahtumaan osallistuneille esiintyjille ja ikäihmisille. Seurakunnan iltapäiväkerholaisille toimitimme 40 kappaletta Invalidiliiton lapsille suunnattuja puuhakirjoja. Kuva puuhakirjasta löytyy seuraavalta sivulta.

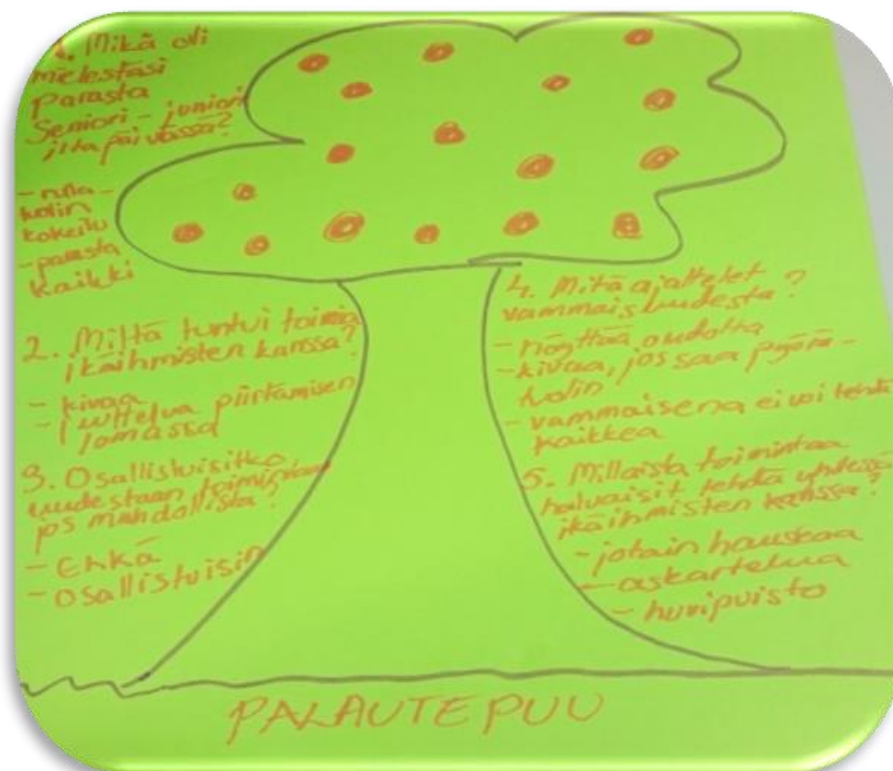
Kuva 6. Puuhakirja.

8 TAPAHTUMAN ARVIOINTI

Tapahtuman arviointi on viimeinen osa tapahtumaprosessia. Siinä voi hyödyntää tapahtumassa kerättyä palautetta. Palautetta voi analysoida eri tavoin, esimerkiksi tekemällä niistä taulukon. Analysoinnin jälkeen saaduista palautteista ja tehdystä arvioinnista voi kirjata ylös kehittämissuhteita tulevaisuutta varten. Kehittämissuhteet ja ideat auttavat ja helpottavat uuden tapahtuman järjestämistä tulevaisuudessa.

Case Seniori–juniori-iltapäivä

Seniori–juniori-iltapäivän arviointi tapahtui kerätyn palautteen avulla. Rakensin ikäihmisiltä saaduista palautteista taulukon, jossa oli nähtävillä tapahtumasta saadut myönteiset palautteet sekä kehittämissuhteet tulevaisuutta varten. Lasten antamat palautteet kirjasin ylös piirtämäni palautepuuhun, jonka kuva löytyy seuraavalla sivulla. Opinnäytetyötä varten tein uuden taulukon, johon listasin ylös lapsilta, ikäihmisiltä ja seurakunnan työntekijöiltä saadut palautteet. Annetuista palautteista listasin erilaisia kehittämissuhteita, joita olen käsitellyt aiemmin kirjoittamassani projektiraportissani sekä tässä opinnäytetyössä.

Kuva 7. Palautepuu.

9 TAPAHTUMAJÄRJESTÄJÄN MUISTILISTA

Tapahtuman suunnittelu

- ✓ aloita suunnittelu ajoissa
- ✓ ota suunnitteluun mukaan kaikki ne toimijat, joiden panosta tarvitaan tapahtuman toteuttamisessa
 - panosta hyvään ja toimivaan yhteistyöhön heti suunnittelun alkumetreistä lähtien
 - tee töitä hyvän ilmapiirin edistämiseksi
- ✓ laadi tapahtumalle tavoite
- ✓ määrittele tapahtuman kohderyhmä
- ✓ suunnittele alustava budjetti
- ✓ suunnittele alustavaa ohjelmaa ja sisältöä

Tapahtuman tavoite ja lähtökohdat

- ✓ valitse tapahtumapaikka huolella ja kiinnitä huomiota erityisesti esteettömyyteen
 - lisätietoa esteettömyydestä on löydettävissä mm. Kirsti Pesolan laatimasta pienestä esteettömyysoppaasta. Oppaan löydät tästä linkistä: http://inport2.invalidiliitto.fi/esteettomyysopas_pdf.pdf
 - esteettömyydestä on saatavilla tietoa myös Invalidiliiton hallinnoimalta Esteettömyystiedon keskuksen verkkosivuilta: www.esteeton.fi
- ✓ tee valitulle tapahtumapaikalle esteettömyyskartoitus
 - esteettömyyskartoituksen tekoa varten voit käyttää esimerkiksi tätä lomaketta: www.esteeton.fi/files/attachments/kartoituslomakeasiakaspalvelutilat.doc
- ✓ matala kynnys osallistumiselle
- ✓ mieti tapahtuman ajankohta ja kesto
 - liian pitkä kesto vaikuttaa osallistujien jaksamiseen ja keskittymiskykyyn
- ✓ hanki tarvittavat luvat jos tapahtuman järjestäminen sellaisia vaatii

- ✓ kiinnitä huomiota budjettiin
- ✓ suunnittele tapahtumassa tarjottavat tarjoilut
 - kahvi/tee/mehu
 - välipala
- ✓ suunnittele tapahtuman tavoite huolella

Tapahtuman vastuuhenkilöt ja esiintyjät

- ✓ valitse tapahtumalle koordinaattori
- ✓ valitse tapahtuman esiintyjät huolella
- ✓ huolehdi esiintyjien informoinnista tapahtumaa koskien
- ✓ sovi esiintyjien kanssa korvauksista

Tapahtuman kohderyhmä ja markkinointi

- ✓ määrittele tapahtumalle kohderyhmä
 - minkä ikäisiä halutaan mukaan tapahtumaan
- ✓ huomioi tapahtuman kohderyhmä jo heti tapahtuman suunnitteluvaiheesta lähtien
 - miten tapahtuma vastaa kohderyhmän odotuksiin?
 - miten haluttu kohderyhmä saadaan osallistumaan tapahtumaan?
- ✓ tee tapahtumalle kutsu tai mainos
 - kutsu voi olla avoin tai henkilökohtainen
 - ilmoittautumisella tai ilman
 - jos ilmoittautumista pyydetään, määrittele ilmoittautumisten vastaanottaja
 - vähintään kaksi eri vaihtoehtoa ilmoittautumista varten
- ✓ tee tapahtumalle markkinointisuunnitelma

Tapahtuman toteutus ja ohjelma

- ✓ luo tapahtumalle selkeä aikataulut, mutta varaudu tekemään muutoksia
- ✓ huomioi tapahtuman kokonaiskesto taukoineen
- ✓ huomioi tapahtuman ohjelmassa kohderyhmä sekä tavoite
 - miten eri-ikäisiä innostetaan?

- millaisia kokemuksia tapahtuma tuottaa osallistujille?
- pyri luomaan positiivinen ilmapiiri, jossa kaikilla osallistujilla on helppo olla
- ✓ ohjelman on oltava sellaista, että se soveltuu kaikille
 - huomioi eri vammatyypit
 - tarvitaanko apuvälineitä?
- ✓ kiinnitä huomiota tapahtuman teemaan
- ✓ valitse tapahtumalle juontaja
- ✓ kerro tapahtuman alkaessa päivän aikataulut, ohjelma, käytännön asiat sekä mahdollisista materiaaleista ja palautteen keräämisestä
- ✓ pyydä lupa valokuvaukseen, jos tapahtumassa on tarkoitus ottaa kuvia
- ✓ kerro, mihin tarkoitukseen kuvat tulevat

Tapahtuman jälkimarkkinointi

- ✓ Huomioi kaikki tapahtumaan osallistuneet toimijat esim. kiitosviestin avulla
- ✓ palautetta voi kerätä palautelomakkeen avulla sähköisesti tai kirjallisesti tapahtuman jälkeen
- ✓ laadi palautelomake tapahtumakohtaisesti
- ✓ suullista palautetta voi myös pyytää
- ✓ palautetta kannattaa pyytää tapahtuman esiintyjiltä, osallistujilta sekä tapahtuman järjestäneeltä organisaatiolta
 - mieti, mitä jatkossa tapahtuu
 - tee saaduista palautteista palautekooste

Tapahtuman arviointi

- ✓ käy huolellisesti läpi tapahtumasta saadut palautteet
- ✓ tee palautteista taulukko tai kuvio
 - jaottele palautteet myönteisiin palautteisiin ja kehittämisehdotuksiin
- ✓ kirjaa ylös kaikki esille nousevat kehittämisehdotukset ja ideat tulevaisuutta varten
 - jatkossa hyödynnä kehittämisehdotuksia ja ideoita tulevien tapahtumien suunnittelussa